

**ÇOCUK PROGRAMLARININ 60-72 AYLIK
ÇOCUK DAVRANIŞLARINA
ETKİLERİ**

Özlem Mehtap EMİR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

Ocak, 2011

Afyonkarahisar

T.C
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK PROGRAMLARININ 60-72 AYLIK ÇOCUK DAVRANIŞLARINA
ETKİLERİ

Hazırlayan
Özlem Mehtap EMİR

Danışman
Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

AFYONKARAHİSAR 2011

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Çocuk Programlarının 60-72 Aylık Çocuk Davranışlarına Etkileri**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/01/2011

Özlem Mehtap EMİR

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

Jüri Üyeleri : Yrd.Doç. Dr. Şenay Yapıcı

: Yrd.Doç. Dr. Levent Çelik

İMZA

Eğitim Bilimleri anabilim dalı, yüksek lisans öğrencisi Özlem Mehtap EMİR'in “Çocuk Programlarının 60-72 Aylık Çocuk Davranışlarına Etkileri” başlıklı tezini değerlendirmek üzere 11/01/2011 tarihinde, saat 10:00’da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ

MÜDÜR

Canım Oğullarım;

KORAY ve BERKAY'a

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ÇOCUK PROGRAMLARININ 60-72 AYLIK ÇOCUK DAVRANIŞLARINA ETKİLERİ

Özlem Mehtap EMİR

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

Ocak 2011

TEZ DANIŞMANI: Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi çocukların eğitiminde kullanılan çizgi film, tiyatro, sinema, internet oyunları, bilgisayar eğitim CD'leri ve televizyon dizilerinin okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş (60–72 ay) çocuklarına etkilerini belirlemektir. Çalışmada okul öncesi çocuklarının genelde ne tür programlar izledikleri ve ne tür programlardan olumlu veya olumsuz etkilendikleri araştırılmıştır. Okul öncesi çocuklarının izledikleri programlardan etkilenme derecelerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından çocuklara izlettirilen etkinliklerden hemen sonra kamera kayıtları tutulmuştur. Bu kayıtlar doğrultusunda sınıf içerisindeki çeşitli köşe etkinliklerinde çocuklar gözlemlenerek, yaptıkları serbest resim etkinlikleri dosyalanmıştır.

Nitel özellik taşıyan çalışmada, gözlem yapılan uygulamalar (çizgi film, sinema, tiyatro, internet oyunları, bilgisayar oyunu, televizyon dizisi), 2009–2010 eğitim öğretim yılında Afyonkarahisar'daki bir ilköğretim okulunda (Hoca Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu) okul öncesi eğitimi gören 20 öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre bilgisayarda eğitim CD'si, tiyatro, çizgi film ve sinemanın çocuklar üzerinde olumlu etkisi olduğu; internet oyunları ve televizyon dizilerinin ise olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitimi, çocuk programları, kitle iletişim araçları.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF CHILDREN PROGRAMS ON CHILDREN BETWEEN 60 AND 72 MONTHLY

Özlem Mehtap EMİR

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF EDUCATIONAL SCIENCES**

January 2011

Advisor: Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

The aim of this study is to determine the influences of cartoons, theater, cinema, internet games, Educational PC CDs and television series on children getting pre-school education between the age of five and six (60-72 months). The study investigates what kind of programs pre-school children generally watch and what kind of programs have positive or negative effects on them. In order to determine the degree of the effects of programs watched on pre-school children, the researcher has made camera records after the programs are watched. In the light of these camera records the children were observed during various corner activities and the free style drawings of each were filed.

In this study which carries quantitative characteristics, the practices observed (cartoons, theater, cinema, internet games, Educational PC CDs and television series) were applied on 20 pre-school students attending to a school in the province of Afyonkarahisar (Hoca Ahmet Yesevi Elementary School) in the academic year of 2009-2010.

According to the results obtained from this study, while Educational Computer CDs, cartoons and cinema have positive effects on children, internet games and television series have negative effects on them.

Key words: Pre-School education, children programs, mass communication.

ÖNSÖZ

Önceki yıllara göre giderek önemi artan okul öncesi eğitim kurumlarının amacı, geleceğe olumlu bakan sağlıklı çocuklar yetiştirmektir. Okul öncesi eğitim kurumları; kişiliğin şekillenmeye başladığı bu dönemi çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri açısından en sağlıklı bir şekilde geçirmesini, onları hayata hazırlamayı ve aileyi okul öncesi eğitimi konusunda bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Kitle iletişim araçlarının son yıllarda oldukça gelişmiş olması, çocuklara yönelik programların artması, özellikle internetin denetim dışında kullanılması ve rahatlıkla erişilebilirliği bazı sıkıntıları da beraberinde getirmektedir.

Okul öncesi çocukları çevre izlenimlerinden olumlu veya olumsuz olarak çok çabuk etkilenmektedirler. Bu yüzden çocuklara verilecek eğitim programları titizlikle hazırlanmalıdır. Okul öncesi kurumlarındaki eğitici programlardan en çok uygulanılardan bir tanesi de çocuklara izlettirilen programlar ve oynattırılan oyunlardır.

Bu araştırmada çocuk programlarının çocukları nasıl ve ne şekilde etkilediği üzerinde durulacaktır. Araştırmaya ilişkin literatür taramasıyla da çocuk programlarının seçimi ile ilgili bilgilendirme gerçekleştirilmiştir.

Araştırmam boyunca her an yardımlarını esirgemeyen, görüş ve önerileriyle beni aydınlatan danışmanım Prof. Dr. Mustafa ERGÜN'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Araştırma süreci boyunca destek ve özverilerinden dolayı Yrd. Doç. Dr. Oktay EMİR'e araştırmanın istatistikî veri çözümlene sürecindeki katkılarından dolayı Prof. Dr. İsmet DOĞAN'a, Yrd. Doç. Dr. İbrahim KILIÇ'a, araştırma sürecindeki önerilerinden faydalandığım, Yrd. Doç. Dr. Elbeyi PELİT ve Yrd. Doç. Dr. Gonca KILIÇ'a, Afyon Kocatepe Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü uygulama öğrencilerine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Özlem Mehtap EMİR

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU.....	1
2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
3. PROBLEM CÜMLESİ VE ALT PROBLEMLER.....	4
4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	4
5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	5
6. TANIMLAR.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

ALAN YAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM.....	7
1.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN TANIMI	7
1.2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN AMACI VE ÖNEMİ.....	8
1.3. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ VE FAYDALARI	14
1.4. OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ	16
1.4.1. 60-72 Aylık Çocuğun Sosyal-Duygusal Gelişimi	17
1.4.2. 60-72 Aylık Çocuğun Bilişsel Gelişimi.....	18
1.4.3. 60-72 Aylık Çocuğun Dil Gelişimi.....	19
1.5. OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUĞUNUN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	21
1.6. ÇOCUK GELİŞİMİNDE OYUNUN YERİ VE ÖNEMİ.....	23
1.7. OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞUNDA RESİM	25
2. EĞİTİM VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI.....	28
2.1. İLETİŞİMİN TANIMI.....	28
2.2. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	29
2.3. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ.....	31
2.3.1. Sinema.....	32
2.3.2. Tiyatro	34
2.3.3. Televizyon	36
2.3.3.1. Televizyonun Olumlu Etkileri.....	37

2.3.3.2. Televizyonun Olumsuz Etkileri.....	38
2.3.4. Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Önemi	42
2.3.4.1. Bilgisayar ve İnternet.....	42
2.3.4.2. Okul Öncesi Eğitimde Bilgisayarın Önemi.....	43
2.3.4.3. Çocukların Bilgisayar Kullanmasının Yararları.....	46
2.3.4.4. Çocukların Bilgisayarı Yanlış Kullanmasının Zararları	48
2.3.5. Çizgi Film.....	49
2.3.5.1. Çocuklar ve Çizgi Filmler	51
2.3.5.2. Çizgi Film İzlemenin Yararları.....	52
2.3.5.3. Çizgi Film İzlemenin Zararları	53
2.4. ÇOCUK PROGRAMLARININ OKUL ÖNCESİ ÇOCUK DAVRANIŞLARINA ETKİSİNE YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇALIŞMALAR.....	54
2.4.1. Yabancı Literatürde Gerçekleştirilen Çalışmalar.....	54
2.4.2. Yerli Literatürde Gerçekleştirilen Çalışmalar	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	63
2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	64
3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLER	64
4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	65
4.1. UYGULAMALARA İLİŞKİN TANITIM VE BİLGİLER	66
4.2. UYGULAMA BASAMAKLARI	70
4.2.1. Çizgi Filmin (Tom ve Jerry) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları	70
4.2.2. Çocuk Tiyatrosunun (Pinokyo) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları	71
4.2.3. Sinemanın (Alvin Ve Sincaplar) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları	72
4.2.4. İnternet Oyunlarının (Ben 10 ve Winx) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları	72
4.2.5. Eğitim Cd Lerinin (Matematik Öğreniyorum, Bilim ve Doğa, Trafik Kurallarını Öğreniyorum) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları	73
4.2.6. Televizyon Dizilerinin (Selena) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları	74
5. VERİLERİN ANALİZİ	75

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

1. ARAŞTIRMA KAPSAMINDAKİ ÇOCUKLARA İLİŞKİN ÖZELLİKLER.....	76
2. ÇİZGİ FİLME (TOM VE JERRY) İLİŞKİN BULGULAR.....	79
3. ÇOCUK TİYATROSUNA (PINOKYO) İLİŞKİN BULGULAR.....	82

4. SİNEMAYA (ALVIN VE SİNCAPLAR) İLİŞKİN BULGULAR	86
5. İNTERNET OYUNLARINA (BEN 10 VE WINX) İLİŞKİN BULGULAR..	90
6. BİLGİSAYARDA EĞİTİM OYUNLARINA (MATEMATİK ÖĞRENİYORUM, BİLİM VE DOĞA, TRAFİK KURALLARINI ÖĞRENİYORUM) İLİŞKİN BULGULAR	93
7. TELEVİZYON DİZİSİNE(SELENA) İLİŞKİN BULGULAR.....	97
KAYNAKÇA.....	105
EKLER.....	117
Ek-1: Etkinlik Gözlem Raporu.....	116
Ek-2: Kayıtlara İlişkin Bazı Fotoğraflar (DVD)	120
Ek-3: Serbest Resim Çalışmaları (DVD).....	120
Ek-4: Kayıtlara İlişkin Kamera Kayıtları (DVD).....	120
Ek-5: Gözlem Formu Örneği.....	121
Ek-6: Valilik Makamınca (İl Mili Eğitim Müdürlüğü) Yapılan Deneysel Araştırmaya İlişkin Alınan İzin Belgesi.....	122

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Araştırma Kapsamındaki Çocukların Özellikleri	76
Tablo 2. Tom ve Jerry Adlı Çizgi Filme Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi	79
Tablo 3. Pinokyo Adlı Çocuk Tiyatrosuna Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi	82
Tablo 4. Alvin ve Sincaplar Adlı Çocuk Sinemasına Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi	86
Tablo 5. İnternet Oyunlarına Ait Öğrenci Davranışlarının <u>De</u> ğerlendirmesi.....	90
Tablo 6. Bilgisayarda Eğitim Oyunlarına Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi	94
Tablo 7. Televizyon Dizisi Selena'ya ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi	97

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumuna, yapılacak olan araştırmanın önemine, araştırmanın amacına, araştırmayı yaparken karşılaşılabilecek olan sınırlılıklara, alt problemlere, tanımlara yer verilmiştir.

Okul öncesi eğitim çocuğun doğduğu andan itibaren başlayarak çocuğun ilkökula başladığı zaman dilimi içerisinde çocukların bilişsel, sosyal, dil ve psikomotor gelişimlerini destekleyen çocuklarda var olan birtakım becerileri ortaya çıkaran, çocuklarda dil, din, cinsiyet, ırk ve sosyo ekonomik durum ayırt etmeksizin, bütün çocukları eşit eğitim olanağı sağlayan eğitim kurumudur.

Çocuklara yönelik programların, okul öncesi eğitimi alan 60-72 ay çocuklarının davranışlarına etkisini belirlemek üzere yapılan bu çalışma, nitel bir araştırma olup araştırmada yarı deneysel model kullanılmıştır. Bu çerçevede, çizgi film, sinema, tiyatro, internet oyunları, bilgisayar oyunu, televizyon dizisi olarak belirlenen uygulamalar 2009-2010 eğitim öğretim yılında Afyonkarahisar'daki bir okulun (Merkez ilçesindeki Hoca Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu) anasınıfındaki 20 öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın birinci bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın hipotezi, sınırlılıklar ve sayıtlılara; ikinci bölümünde alan yazın okul öncesi eğitimin amacı, kapsamı ve önemi hakkında bilgiler, kitle iletişim araçları ve eğitim üzerindeki etkileri, üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve dördüncü bölümde ise araştırmaya ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

1. PROBLEM DURUMU

İnsan yaşamı boyunca içinde bulunduğu hayatın üyesi olduğu çevrenin etkilerini taşımaktadır. Birey doğduğu andan itibaren yaşamın değişik dönemlerinde, farklı sosyal ve fiziksel çevrelerle etkileşimde bulunmaktadır. Ve yine bu etkileşim süreci içerisinde pek çok olayları taklit etmek suretiyle yaşamının içerisine katılmaktadırlar. Bu olaylardan çok çabuk ve en fazla etkilenen grup küçük yaş grubu

ve okul öncesi eğitimi alan çocuklardır. Bu durumda okul öncesi eğitim süreci önem arz etmektedir. Bu eğitim sürecinin etkili bir şekilde geçmesi için kurumlara ve anne-babalara önemli görevler düşmektedir. Özellikle de çocuğun tüm kişilik ve gelişiminin altı yılda şekillendiğini düşünecek olursak, okul öncesi eğitim hayatın önemli basamağını oluşturmaktadır. Dolayısıyla eğitimciler ve aileler; kişiliğin şekillendiği bu dönemi, çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri açısından en sağlıklı şekilde geçirmesi çaba sarf etmektedirler. Okul öncesi eğitim çocukların toplumsal yaşama uyum sağlayabilecek donanıma sahip olabilmelerini ve özellikle bilinçsiz anne-babaları okul öncesi eğitimi konusunda bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Tüm bu amaçların en iyi şekilde gerçekleştirilebilmesinde, fiziksel ortam, uygulanan program, bu programı uygulayacak personelin niteliği, anne ve babaların bilinç düzeyleri büyük bir öneme sahiptir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim programlarına bağlı olarak seçilen uyarıcıların önemi büyüktür. Ancak bu uyarıcılar en pahalı malzemeden en ucuz malzemeye kadar ne olursa olsun eğitimi yararlı kılan, bunları seçen, hazırlayan ve çocuklara sunan öğretmenlerdir (Kandır, 2001, s. 151).

“Sihirli yıllar” olarak nitelendirilen okul öncesi dönem, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminin en süratli olduğu yıllar olarak kabul edilmektedir. Yine bu yılların çocuğun duygusal ve sosyal gelişimi ile kişiliğinin oluşumunda en önemli basamak olduğu savunulmaktadır (Pratt, 1992, s. 245).

Okul öncesi eğitimin temel amacı; duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, girişimci, araştırmacı, özdenetimini sağlayabilen, kendi haklarına ve başkalarının haklarına saygılı, yeteneklerini kullanma becerisine ve kültürel değerlere sahip, içinde yaşadığı toplumun gerektirdiği davranışları misyon edinmiş, sağlıklı kuşaklar yetiştirmektir (Zembat, 1995, s. 111). Nitekim Bloom’un araştırma sonuçlarına dayalı analizlere göre, 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişimin %50’si 4 yaşına kadar oluşmaktadır. 4 yaşından 8 yaşına kadar %30’u; 8-17 yaş arasında ise %20’sinin elde edildiği saptanmıştır. 18 yaşına kadar gösterilen okul başarısının %33’ü okul öncesi yıllarında gösterilen başarı ile açıklanabilmektedir (Oğuzkan ve Oral, 1991, s. 7). Çocuğun yeterli olmadığı durumlar okul öncesi eğitim kurumları sayesinde tespit edilip gereken önlemlerin önceden alınması sağlanabilmektedir.

Burada çocuğun kendisini anlayabilmesinin ve ifade edebilmesinin temelleri atılmaktadır. Bu eğitim döneminde özellikle çocuklara eğitim amaçlı izlettirilen/oynatılan programların önemli bir yeri olduğunu belirtmek olası olmakla birlikte, özellikle konuyla ilgili yapılmış çalışmalarda bu hususa ayrıntılı olarak yer verilmediğini belirtmek mümkündür.

Çocuklar dünyaya geldiği andan itibaren öğrenmeyi çok hızlı bir şekilde gerçekleştirirler. Okul öncesi yıllarda çocuklar, hareketli, meraklı, araştırmacı bir kişilik özelliği sergilerler. Hayal dünyaları çok geniştir. Olaylardan çok çabuk etkilenmektedirler. Günlük yaşamda karşılaştıkları olayların nedenleri ve sonuçları arasında ilişki kurmaya çalışırlar. “Sihirli yıllar” olarak nitelendirilen okul öncesi dönem, çocuğun bütün gelişim alanlarının en süratli olduğu yıllar olarak kabul edilmektedir (Aydoğan ve Koçak, 2003, s. 1-3). Bu dönemde çocukların gelişiminde önemli ölçüde etken olan programlar, çocukların geleceklerini de şekillendirmelerinde önemli yer tutmaktadır. Özellikle medya ve bilgisayarlar aracılığıyla çocuklara sunulan programlar, çocukların önemli ölçüde dikkatlerini çekmektedirler. Bu doğrultuda bu programların çocuklara sunulmasında yararlanılan iletişim araçları olarak televizyon, bilgisayar oyunları, sinema, tiyatro, internet vb. gibi iletişim araçları aracılığıyla çocukların hoş vakit geçirmesini amaçlayan programların, gerçekten çocukların gelişimine katkıda bulunup/bulunmadığı bulunuyorsa ne yönde katkıda bulunduğu araştırılması önemli bir husus olarak karşımıza çıkmakta ve önemli bir problemi teşkil etmektedir. Bu husus, konunun detaylı şekilde araştırılması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, çocuklara yönelik kitle iletişim araçlarındaki bazı programların, okul öncesi eğitimi alan 60-72 ay çocuklarının davranışlarına etkisini belirlemektir.

Okul öncesi dönem, çocuklardaki dikkatin, algının ve öğrenmenin en yoğun olduğu dönemdir. Bu dönemde çocuktaki zihin, dil, sosyal ve duygusal gelişim çok hızlı bir şekilde ilerlemektedir. Kitle iletişim araçları ve çocuklara yönelik programlar çocuklardaki çoğu davranışların oluşmasında büyük etkiye sahiptirler. Bu çerçevede araştırmanın amacının gerçekleştirilmesi, bazı çocuk programlarının 60-72

ay grubundaki okul öncesi çocuklarının davranışlarına olumlu ve/veya olumsuz etkilerini ortaya koyacak ve gerek literatüre, gerek anne babalara ve gerekse konuyla (doğrudan veya dolaylı) ilgili olanlara (televizyon programcıları, kanun yapıcılar, kamu yöneticileri, eğitimciler vb.) önemli bilgiler verecektir.

3. PROBLEM CÜMLESİ VE ALT PROBLEMLER

Bu çalışmada, “çocuk programlarının 60-72 aylık grubundaki okul öncesi çocuklarının davranışlarına olumlu ve/veya olumsuz etkisi var mıdır? Varsa hangi yöndedir?” sorusuna cevap aranacaktır. Bu çerçevede araştırmada söz konusu bu problem cümlesi doğrultusunda şu alt problemler geliştirilmiştir.

1. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların davranışlarına “Selena”nın olumlu/olumsuz etkileri nelerdir?
2. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların davranışlarına “Tom ve Jerry”nin olumlu/olumsuz etkileri nelerdir?
3. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların davranışlarına “Ben 10 ve Winx”in olumlu/olumsuz etkileri nelerdir?
4. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların davranışlarına “Matematik Öğreniyorum”, “Trafik Kurallarını Öğreniyorum”, “Bilim ve Doğa”nın olumlu/olumsuz etkileri nelerdir?
5. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların davranışlarına “Alvin ve Sincaplar”ın olumlu/olumsuz etkileri nelerdir?
6. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların davranışlarına “Pinokyo”nun olumlu/olumsuz etkileri nelerdir?

4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma, Afyonkarahisar merkezinde 2009-2010 öğretim yılında eğitim veren bir okul öncesi eğitim sınıfında okuyan 20 öğrenciyle sınırlıdır. Buna ilave olarak bu araştırmada elde edilen bulguların sınırlılıkları şu şekilde belirtmek mümkündür:

1. Araştırmanın bulguları sınıflarda izlettirilen “Selena”, “Tom ve Jerry” çocuk programlarıyla sınırlıdır.
2. Araştırmanın bulguları gösteri salonlarında izlettirilen “Pinokyo”, “Alvin ve Sincaplar” programlarıyla sınırlıdır.
3. Araştırmanın bulguları sınıflarda oynattırılan ve izlettirilen “Ben 10”, “Winx”, “Bilim Doğa”, “Trafik Kurallarını Öğreniyorum” ve “Matematik Öğreniyorum” bilgisayar programlarıyla sınırlıdır.

4. Araştırmanın bulguları 10 kız, 10 erkek öğrenciyle sınırlıdır.

5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Bu araştırma bir takım varsayımlara dayanmaktadır. Bu çerçevede araştırmanın varsayımlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Araştırma kapsamındaki çocuklar, programdan sonraki oyun, resim etkinliklerine gönüllü ve içtenlikle katılmışlardır.
2. Gelişim dosyalarında yer alan çocuklarla ilgili gözlem notlarındaki bilgiler, çocukların konuyla ilgili olarak gerçek davranışlarını yansıtmaktadır.

6. TANIMLAR

Okul Öncesi Eğitim: 14. Milli Eğitim Şurası'na göre (1993, s.3) okul öncesi eğitim; çocuğun doğumdan ilköğretim eğitimine başladığı güne kadar geçirdiği dönemi kapsayan; fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini sistemli bir ortam içinde toplumun kültürel değerlerine uygun olarak yönlendiren zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan yeteneklerinin gelişmesine yardım eden, ilköğretime hazırlayan ve temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan bir eğitim devresidir.

Çocuk Programları: Okul çağına girmemiş çocuklarla, ilköğretim ve orta öğretim birinci kademesinde bulunan çocukların ilgi, gereksinim, beğenisine yönelik belirlenen, hedef ve ilkelere uygun olarak hazırlanan ve uygulanan programlardır (TRT, 1989, s. 93).

Çizgi film: Çizgi film ya da diğer bir ifadeyle canlandırma sineması resimleri birer birer ya da hareketsiz bir biçimde konumlanmış olan nesnelere gösterim esnasında hareket duygusu yaratacak bir biçimde düzenleme ve filme aktarma işidir (Özön, 1981, s. 49).

Sinema: Sinema, görüntü, ses ve renklerden oluşan, kitleleri eğlendirirken öğretken bağımsız bir ifade, bir anlatı, bir iletişim ve etkileşim aracıdır (Özen, 1985, s. 157).

Tiyatro: Binlerce yıl öncesinden günümüze kadar varlığını sürdüren tiyatro: bir arada, topluca yaşayan insanların tek tek değil yine topluca katıldıkları bir anlatım

aracıdır. Bir öyküyü, sahne olarak ayrılmış bir yerde, oyuncuların söz ve hareketleriyle canlandırma sanatı olarak kabaca tanımlanabilir (Nutku, 1976, s. 17).

Bilgisayar: Bilgisayarlar, belleklerinde bulunan programlar yardımıyla verilen bilgileri işleyen, saklayan, sonucu çok hızlı bir şekilde ileten aritmetiksel ve mantıksal işlemler yapabilen elektrikli aygıtlardır (Sökmen ve Gündüz, 2006, s. 1).

İnternet: Tüm dünyayı kapsayan, birbirinden farklı büyüklükteki yerel bilgisayarların telefon kabloları aracılığıyla birbirine bağlandığı, hızlı ve düşük maliyetli, birçok konuda aradığımız her şeyi bulabileceğimiz bir iletişim ağıdır (Gülcü ve Alan, 2003, s. 245).

Televizyon Dizisi: Konu, tutum, biçem yönünden birbirine bağlı ve devamı olan; aynı takım ya da genellikle aynı oyuncularla gerçekleştirilen televizyon programı olarak tanımlanmaktadır (Özön, 2000, s. 209).

Olumlu etkilenme: Çocukların izledikleri veya oynadıkları programlardan sonra iyi olma, iyilik yapma, güvenilir olma, yardımlaşma dürüst davranma yalan söylememe vb. davranışlardan etkilenmeleri iyi davranışları, örnek almaları diğer ortamlara taşınmaları.

Olumsuz etkilenme: Çocukların izledikleri veya oynadıkları programlardan sonra sinirli olma, saldırgan olma, yalan söyleme, aslı olmayan ifadeleri takınma, bağırma, hırçınlaşma, kötü ve kırıcı davranma gibi buna benzer davranışları sergilemesi.

İKİNCİ BÖLÜM

ALAN YAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, konuyla ilgili alan yazın çerçevesinde; okul öncesi eğitimin tanımı, amacı, önemi, faydaları, okul öncesi çocuğunun gelişim özellikleri, gelişimini etkileyen faktörler, okul öncesinde oyunun yeri ve önemi, okul öncesinde resim çalışmaları, kitle iletişim araçlarının eğitimdeki yeri ve önemi, kitle iletişim araçlarının çocuk üzerindeki olumlu/olumsuz etkileri, çocuk programlarının çocuk davranışları üzerine etkilerine ilişkin konuyla ilgili daha önce yapılmış araştırmalar çerçevesinde yerli ve yabancı alan yazına yer verilmiştir.

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

1.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN TANIMI

Eğitim, bireyin davranış biçimlerini değiştirme süreci olarak tanımlanabilir (Tyler, 1950, s. 4). Eğitimin ilk basamağını oluşturan okul öncesi eğitim, Ömeroğlu ve Yaşar (2004, s. 77) tarafından “çocuğun doğduğu günden zorunlu eğitime başladığı güne kadar geçen süreci kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan; bedensel, psiko-motor, sosyal, duygusal, zihin ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, kişiliğin şekillendiği ve çocuğun devamlı olarak değiştiği bir süreç” olarak tanımlanmıştır.

Bir başka tanıma göre okul öncesi eğitim, çocuğun doğumdan ilköğretime başladığı zamana kadar geçen süreyi kapsayan ve çocukların daha sonraki yıllardaki yaşam süreçlerinde önemli rol oynayan çocuktaki bütün gelişimlerinin tamamlandığı kurumlarda ve de ailelerde verilen eğitim sürecidir (Aral vd., 2002, s. 14).

Genel itibariyle okul öncesi eğitim; doğumdan ilkokulun başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan, bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerini ve gelişimsel düzeylerine uygun zengin uyarıcı çevre imkânlarını sağlayan, onların tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir (Poyraz ve Dere, 2001, s. 21).

Ailede alınan eğitimin desteklenebilmesi için okul öncesi eğitim kurumlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca hayat şartlarının değişmesi ve gelişmesi ile beraber, çalışan anne sayısının artması da okul öncesi eğitim kurumlarına duyulan ihtiyacı artırmaktadır.

İnsan yaşamının ilk beş yılı, öğrenme potansiyelinin en yüksek olduğu ve kişiliğin temelini olduğu dönemdir. Çocuğun bu dönemde karşılaşmış olduğu tüm ortamlar ve olanaklar, en az kalıtımsal özellikleri kadar önemlidir. Bu dönemde kendisini ve çevresini algılamaya başlayan çocuğun ileride nasıl bir birey olacağı yine bu dönemdeki yaşantılarıyla belirlenir. Bu nedenle, erken çocukluk dönemi eğitimi, geleceğe umutlu bakabilmek için oldukça önemlidir (Güneysu, 2001, s. 22).

Turan'a göre (2004, s. 1), okul öncesi eğitim 0-72 aylık yaş grubu çocuklarına bütün gelişim düzeylerini destekleyici, yaratıcılıklarını geliştirici, çocuğa birtakım değerlerin kazandırılmasında yardımcı olan ve onları destekleyen, isteğe bağlı, planlı bir davranış kazandırma sürecidir. En geniş anlamı ile okul öncesi eğitim; çocuklara doğdukları andan itibaren ilkökul eğitimi alacağı çağa kadar, bireyin kendi ailesi dışında sunulan tüm yardım, destek, koruma ve eğitim olanaklarıdır (Arslan, 2005, s. 5).

Tüm bunları dikkate alarak okul öncesi eğitimin tanımı yapılacak olursa: okul öncesi eğitimi, doğumdan ilkökulun başına kadar geçen süreyi kapsayan; bu yaş grubu çocukların bireysel özelliklerine ve gelişim seviyelerine göre, zengin uyarıcı içeren çevre şartlarını sağlayıp; onların gelişimlerini toplumun sosyo-kültürel özelliklerine paralel olarak şekillendiren eğitim sürecidir (Oğuzkan ve Oral, 1998, s. 2).

Konuya ilişkin çeşitli yazarlar tarafından verilen tanımlar incelendiğinde, yazarların okul öncesinin yararına ilişkin genel ifadelerinde farklı ortamlardan gelen çocukları tek bir çatı altında toplamak, eşit eğitim imkânı sağlamak, çocuğun sosyalleşmesini sağlamak, fizik ve ruh sağlığı yerinde, vatan ve millet duygularını barındıran bireyler yetiştirmek gibi hususların üzerinde durdukları gözlenmektedir.

1.2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN AMACI VE ÖNEMİ

Okul öncesi eğitimin temel amacı; duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, girişimci, araştırmacı, özdenetimini sağlayabilen, kendi haklarına ve

başkalarının haklarına saygılı, yeteneklerini kullanma becerisine ve kültürel değerlere sahip, içinde yaşadığı toplumun gerektirdiği davranışları misyon edinmiş, sağlıklı kuşaklar yetiştirmektedir (Zembat, 1995, s. 111).

Bloom'un araştırma sonuçlarına dayalı analizlere göre, 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişimin %50'si 4 yaşına kadar oluşmaktadır. 4 yaşından 8 yaşına kadar %30'u; 8-17 yaş arasında ise %20'sinin elde edildiği saptanmıştır. 18 yaşına kadar gösterilen okul başarısının %33'ü okul öncesi yıllarında gösterilen başarı ile açıklanabilmektedir (Oğuzkan ve Oral, 1991, s. 7). Çocuğun yeterli olmadığı durumlar okul öncesi eğitim kurumları sayesinde tespit edilip gereken önlemlerin önceden alınması sağlanabilmektedir. Burada çocuğun kendisini anlayabilmesinin ve ifade edebilmesinin temelleri atılmaktadır.

Çocuklardaki pek çok oluşum ve alışkanlıklar hayatın ilk yıllarında gerçekleşmektedir. Çocuğun kazanmış olduğu bu alışkanlıkların temelini aslında aile oluşturmaktadır. Çocuğun kazandığı bilgi, beceri ve alışkanlıklar 0-6 yaş arasına rastlamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları da edilen bu alışkanlıklara katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilen, girişimci, öz denetim yetisine sahip, kendisinin ve başkalarının haklarına saygılı, yeteneklerinin farkında olabilen, ruhsal ve bedensel yönden sağlıklı bireyler yetiştirmek ancak ve ancak okul öncesi eğitimle gerçekleşebilir (Aral vd., 2000, s. 13).

Eğitimin asıl hedefi sorumluluklarını bilen, yaratıcı düşünebilen, araştırmacı, etkin birey, etkin vatandaş yetiştirmektir. Eğitim sürecinde çocuğun, kendi bireyselliğine zarar vermeden, toplumla bir bütün hâlinde ve toplumun gelişmesine faydalı, sorumluluğunu bilen vatandaş olması da gerçekleştirilmelidir. Bu ise ancak temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı okul öncesi yıllarından başlayarak çocukların öğrenme yaşantılarının kalitelerini arttırma yönünde gösterilecek dikkatli çabalarla mümkün olabilir. Bu nedenle okul öncesi eğitim yıllarından itibaren çocukların büyüme, gelişme ve öğrenme ortamlarını nitelikli hâle getirmek gerekmektedir (Tuğrul, 2005, s. 1-9).

Günümüzde okul öncesi eğitim gittikçe yaygınlaşan ve önem kazanan bir alandır. Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve toplumsal kalkınma beraberinde yeni gereksinimleri ve değerleri de getirmekte, toplum yaşamında değişikliklere yol

açmaktadır. Okul öncesi eğitimin genel amacı, çocuğu bütün gelişim alanlarında desteklemektir. Çocukları etkinliklere adapte edebilecek beceriler kazandırmak ve cinsiyetler arası olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamaktır. Kazanılan becerilerin de kalıcı olması hedeflenmektedir (Arı ve Bayhan, 2002, s. 9).

Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, -Türk Milli Eğitimin Genel Amaçlarına ve Temel İlkelerine uygun olarak- çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak, onları ilköğretime hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB, 2002, s. 8).

Çocuklar farklı bir fikir, farklı bir davranış, bir ürün ortaya çıkardıklarında kendilerini önemli; bir işe yaradıklarını gördüklerinde kendilerini mutlu hissederler. Onlara sorumluluklar vererek kendilerine güven duymaları sağlanmalıdır. Bu ise ancak sistemli ve planlı bir şekilde okul öncesi eğitimle mümkündür.

Okul öncesi eğitim süreci içerisinde çocuklar, yakın çevrelerine karşı çok duyarlıdır ve hareketli, meraklı, araştırmacı bir kişilik özelliği sergilerler. Hayalleri çok güçlüdür. Günlük yaşamda karşılaştıkları olayların nedenleri ve sonuçları arasında ilişki kurmaya çalışırlar ve sürekli soru sorarlar. *Sihirli yıllar* olarak nitelendirilen okul öncesi dönem, çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişiminin en hızlı olduğu yıllar olarak kabul edilmektedir. Yine bu yılların çocuğun duygusal ve sosyal gelişimi ile kişiliğinin oluşumunda önemli katkısı olduğu savunulmaktadır (Küçükturan, 2003, s. 1).

Çocuklar davranışları, duygu ve düşünceleri ile gelişim özellikleri bakımından yetişkinlerden farklı, değişime yenileşmeye açık, son derece alıcı kendilerine özgü varlıklardır. Bunun için erken dönemde uyarıcılarla karşı karşıya gelmeleri ve mükemmel eğitim ortamlarının sağlanması son derece önemlidir (Koçak, 2001).

Yaşamın ilk altı yılında çocuğa kazandırılacak temel alışkanlıklar, zamanla, yönlendirmeyle ve özellikle de tekrara bağlı olarak "kazanılmış davranışlara dönüşmektedir. Kazandırılan bu temel alışkanlıklar; bireyin yaşadığı doğal ve toplumsal çevreye uyumunu sağlayan davranışlardır. Bu davranışlar bir kez

kazandıktan sonra tekrarlanarak çoğu kere yaşam boyu varlıklarını sürdürürler. Çocuğa bu sürecin başlangıcında doğru alışkanlıkların edindirilmeye çalışılması oldukça önemli olmaktadır.

Okul öncesi dönem, çocuklarımızın bilişsel ve öğrenme becerilerinin gelişimi açısından oldukça önemli ve özel bir dönemdir. Bu önemi vurgulayan Tolstoy, *“beş yaşındaki bir çocukla benim aramdaki uzaklık bir adımdır. Fakat yeni doğmuş bir bebekle, beş yaşındaki çocuk arasındaki uzaklık korkunçtur”* sözü ile bu dönemin ne kadar önemli olduğunu ifade etmiştir (Hamamcı, 2006, s. 6).

Bireyin yaşamında büyük önem taşıyan eğitime, erken çocukluk yıllarında başlama, daha sonraki eğitim kademeleri için bir temel oluşturacaktır. Çocuğun daha geç dönemde, örneğin ilkokula başladığında, bir engele sahip olduğunun fark edilmesi gelişimi açısından çok önemli olan, erken çocukluk yıllarının iyi değerlendirilememesi anlamına gelmektedir.

Çağdaş eğitim anlayışına önemli katkı sunan eğitim bilimci Bloom, insan yaşamının ilk dört yılının bilişsel gelişim en önemli dönemi olduğunu, bu süre içinde eğitimsel uyarıların çok önemli olduğunu ve zekâyı geliştirdiğini, çocukların 18 yaşına kadar gösterdikleri okul başarısının %33'ünün 0-6 yaş arasındaki kazanımlarla açıklanabildiğini ileri sürmektedir. Okul öncesi eğitime yön veren bilim adamlarından Vygotsky ise, çocuğun kendi kendine çevresiyle etkileşmeden geliştirebileceği bilişsel kapasitenin yanı sıra, çevresindeki yetişkinlerle ve diğer çocuklarla etkileşerek geliştirebileceği bir “gelişmeye açık alan” olduğunu söylemektedir (Turan, 2004, s. 1). Bu bağlamda, okul öncesi eğitimin toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında çok önemli bir sorumluluğu olduğu da bilinmektedir. Okul öncesi eğitim programı, yenilikçi, yaratıcı, kendi problemlerini çözebilecek sorunlara farklı açıdan çözüm üretecek bireyler yetiştirmek amacıyla düzenlenmektedir.

Yapılan bazı araştırmalara (Yazıcı, 2002; Parlakyıldız ve Yıldızbaş, 2004; Temur, 2005; Ayrancı, 2010) göre, öğrenmenin en yoğun olduğu zamanın okul öncesi dönemde gerçekleştiği ve planlı bir eğitimin okul öncesi dönemde başlamasının gerekliliği ortaya konulmaktadır. Bununla birlikte, okul öncesi eğitimi alan çocukların okul olgunluğu puanlarının okul öncesi eğitimi almayan çocuklara

göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ülkemizde de ilgililer tarafından okul öncesi eğitimin önemi ve gereği kabul edilmiş ve okul öncesi eğitim ile ilgili yasal düzenlemeler ve program geliştirme çabaları sürdürülerek açılım sağlanmak istenmektedir. Bu bağlamda ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve bu kurum 36-72 ay arasındaki çocuklarımızın eğitimini üstlenmiştir (Turan, 2004, s. 1).

Ülkemizde yapılan pek çok araştırmaya göre, okul öncesi eğitimi alan çocuklarla bu eğitimi almayan çocuklar kıyaslandığında çocuklardaki oluşan gelişimlerin farklılık gözettiği açıkça belli olmaktadır.

Ailedeki eğitimini tamamlayan çocuk, örgün okul öncesi eğitim ile pek çok yararlı yaşantılarının olduğu bir ortam bulacaktır. Genel olarak çocuk üç yaşından sonra kendisi için sosyal çevreye ihtiyaç duyacaktır. *“Çocuk bu yaştan sonra başka çocuklarla birlikte olmalı, kendi deneyimlerini başkası ile karşılaştırmalı ve kendi genç kişiliğini yaşmalıdır. İşte bu noktada okul öncesi eğitim kurumlarının rolü çok büyüktür”* (Tuğrul, 2002, s. 141).

Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasını önemli kılan faktörlerden birisi de Türkçeyi öğrenme konusudur. Bazı bölgelerimizde çocukların çoğunluğunun Türkçeyi öğrenmede yetersiz olarak okula başladığı, bu durumun da çocukların okula uyumlarını zorlaştırdığı ve okul başarılarını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Çocuğun okul öncesi eğitim kurumlarında edindiği bilgi ve beceriler ilköğretimde başarılı olması için yeterli değildir. Burada asıl husus, çocuğun okul öncesi eğitim kurumlarında elde ettiği toplumsal yaşantılardır. Okul öncesi eğitim kurumları, aynı zamanda kuralları en etkili bir şekilde öğreten kurumdur. *“Çocuk yaşlıları ile ilişkiye girerek birlikte yaşamayı, yemek yemeyi, uyumayı ve oynamayı öğrenir. Böylece başkalarının özgürlüğünden haberdar olur, ‘ben’ ve ‘başkası’ kavramlarının bilincine vararak yardımlaşma ve işbirliği duygusunu geliştirir”* (Yavuzer, 1999, s. 30). Çocuk başkaları ile iyi iletişim kurmayı, başkalarının haklarına ve düşüncesine saygı göstermeyi, kendi görüşlerini başkalarına kabul ettirmesini, toplumun kararlarına saygı göstererek bunlara uymasını hep toplumsal etkinlikler içinde öğrenir

Eğitimin doğumla birlikte başladığının farkında olmak önemlidir. Bu, çocuğun ileri yaşlardaki öğrenme sürecine önemli bir temel oluşturur. *“Zorunlu temel eğitim üzerine yoğunlaştırılması çok önemlidir; ancak yedi yaş, çocukların öğrenme ihtiyaçlarına eğilmek için çok geçtir. Çocuk okul yaşına geldiğinde fiziksel, bilişsel, dil gelişimi açısından gelişimin büyük bir kısmını tamamlamış olur”* (Açev, 1999, s. 5). Erken çocukluk eğitim programları herkes için temel eğitimi sağlamada önemli bir rol oynar (Ayhan, 1998, s. 99).

Okul öncesi eğitim çocuklara pek çok olguyu ve olumlu özellikleri aynı anda kazandırmaktadır. Bunlar bağımsızlık, kendine güven, merak ve çevreye ilgi gösterme ve benzeri davranışlardır. Okul öncesi eğitimin hedeflerinden bir diğeri, çocuğun kendini ifade yollarını keşfetmesine yöneliktir. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren çevresiyle girdiği etkileşim sonucunda bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal yönlerden hızlı bir gelişim içine girer. 0-6 yaş bu gelişimin en hızlı olduğu, kişiliğin temellerinin atıldığı ve çocuğun yakın çevresinden en çok etkilendiği, her türlü öğrenmeye açık olduğu bir dönemdir. *“Bu dönemde yaşantı zenginliği ve çevre uyarcıları çocuklar açısından çok önemlidir”* (Zenbat, 2007, s. 7).

Okul öncesi dönem çocuğun farklı gelişim yönlerinin birbirleriyle ilişkisinin en fazla olduğu dönemdir. Bu açıdan okul öncesi eğitim çocuğun ileriki hayatını etkileyen önemli bir süreçtir. Bu dönemde çocuğa değişik uygulamalarla verebilecek temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar kısaca davranış örnekleri onların kişilik gelişimi ve ileri yıllardaki öğrenim yaşamını etkileyebilecektir. Çocuğun okul öncesi dönemdeki eğitimi tesadüflere bırakılmamalı, ciddi bir şekilde ele alınmalı ve bilimsel yollarla eğitilmeleri sağlanmalıdır. Bu dönemde gerçekleşen öğrenme çocuğun yetişkin birey olduktan sonraki yaşantısını önemli ölçüde etkileyecektir. Okul öncesi dönemdeki öğrenme, sonraki yaşlardaki öğrenmelerin temelini oluşturur. Çocuğun kazandığı davranışların büyük bir kısmı yetişkinlikte onun olumlu bir kişilik geliştirmesini, kendi kendine yetmesi ve doğru kararlar vermesini sağlar. Okul öncesi eğitimin genel amacı ise çocuğu bütün gelişim alanlarında desteklemek, beceriler ve cinsiyetler arası olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamaktır. Burada asıl hedeflenen durum kazanılan davranışların kalıcı olmasını sağlamaktır. (Arı ve Bayhan, 2002, s. 2).

Daha özel olarak, okul öncesi eğitimin amaç ve görevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür (MEB, 2006, s. 10):

1. Çocukların beden, zihin ve duyu gelişimini desteklemek ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;
2. Onları ilköğretime hazırlamak;
3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir eğitim ortamı yaratmak;
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

Okul öncesi eğitim amaçları incelendiğinde; her açıdan çok değerli ve önemli olan bu dönemi iyi geçirmek, insan yaşamında bu kadar büyük bir öneme ve değere sahip olan bu eğitim-öğretim sürecini gerçekten çok iyi bir şekilde değerlendirmek ve bu konuda yapılan tüm çalışmaları desteklemek önemlidir.

1.3. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ VE FAYDALARI

Okul öncesi eğitimin ilgili çevrelerde (toplum, aile, eğitim kurumları vb.) önem kazanması, şüphesiz ki onun ilgili yaş grubundaki çocuklara sağladığı katkının anlaşılmasıyla mümkün olmuştur. Bu kapsamda, okul öncesi eğitimin; çocuğa ve aileye sağladığı yararları genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür (Baykan, 1994, s. 95).

1. Çocuk okul öncesi eğitim kurumunda kendini ifade etmeyi ve aynı zamanda başkalarına saygılı olmayı öğrenir.
2. Çocuğun akıl yürütme becerisi ve yaratıcılığı gelişir.
3. Çocuğun yaşadığı toplumun kültür değerlerini benimsemesine yardımcı olur.
4. Çocuğun yeterlilik ve yetersizlikleri, bu kurumda daha yakından görülüp incelenebilir.
5. Okul öncesi eğitim; sosyal, duygusal ve bilişsel olgunluğa erişen çocuğu ilkokula hazırlar.

6. Çalışan annelerin çocuk bakım problemlerini üstlenip, onların işlerindeki verimi arttırmalarını sağlar.
7. Sosyo-ekonomik koşulları kötü olan çocuklara eşit eğitim olanağı sağlar.
8. Sunulan çevre ve oyun olanakları ile çocuğun fiziksel gelişimi desteklenir.
9. Olumsuz çevre koşullarından gelen çocukların karşılaşacakları beslenme yetersizliği problemleri önlenir.
10. Okul öncesi eğitimi kurumlarında çocuk, güvenli, özgür bir ortamda yaşatlarıyla birlikte olabilme şansını elde eder.

Okul öncesi eğitimin aile ve çocuğa sağladığı tüm bu yararlar düşünüldüğünde; okul öncesi eğitimin önemi ve eğitimin çocuk, aile, çevre hatta ülke açısından gerekliliği de açıkça görülmektedir. Okul öncesi eğitiminin önem kazanmasını sağlayan birçok etmeden söz etmek olasıdır. Bunların belli başlılarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Göde ve Susar, 1997, s. 39-46):

1. Çocuğun grup içerisinde olma ve paylaşma ihtiyacını giderir. Çocukları eğitsel ve sağlıklı bir ortamda bir araya getirir.
2. Okul öncesi eğitim bilişsel gelişimin temellerinin atıldığı dönemdir. Eğitim yoluyla çocuğun duygularının gelişimini sağlar ve algılama gücü artırır.
3. Bu kurumlarda çocuk toplumun kültürel yapısını daha iyi tanır.
4. Çocukta oluşacak bağımsızlık duygusunun güçlenmesini sağlar.
5. Çocuğun hangi alanlarda yeterli ve yetersiz olduğu bu süreçteki gözlemlerle belirlenir.
6. Okul öncesi eğitim çocuğu ilkokula hazırlar.
7. Okul öncesi eğitim çalışan annelere destek sağlayarak çocuğun güven içerisinde eğitim almasını sağlar.
8. Alt sosyo-ekonomik koşullardan gelen çocuklara eşit bir eğitim olanağı sağlar.

1.4. OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Anne ve babalar için çocuklarının eğitiminde önemle üzerlerinde durdukları konuların başında, sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip çocuklar yetiştirmek gelmektedir. Bu da ancak onların gelişim özelliklerini ve ihtiyaçlarının neler olduğunu bilmekle mümkün olur. Çocukların özelliklerini bilmeden verilen eğitim, zor ve tesadüflere bağlı olduğu gibi çocuklara zararlı da olabilmektedir. Özellikle çocukların, birçok zorlu dönemi içine alan ve gelişim hızlarının en üst seviyede olduğu temel eğitime başlayıncaya kadar geçirdikleri okul öncesi dönem, bu bakımdan önemini daha da artırmaktadır.

Çocuklar ölçsüz duygusal tepkilerden daha dengeli tepkilere doğru adımlar atmaktadırlar. Geliştikçe dürtü ve eğilimlerini dizginleyerek çevre gerçeklerine göre davranmayı öğrenmekte, somut düşünmeden soyut ve mantıklı düşünmeye yönelmektedirler. Bu bakımdan oyundan, öğrenmeye ve yaratıcılığa geçen çocuklar, ana baba ve kardeş ilişkisinden toplumsal ilişkilere geçerek çevrelerini genişletmektedirler. Sağlıklı gelişimin bilinmesi kişilik geliştirmedeki sapmaların gözlemlenmesini kolaylaştırmaktadır (Yörükoğlu, 2004, s. 27).

Çocuk her dönemi farklı, bilişsel, duygusal ve davranışsal özellikler gösteren bir varlıktır. Bu bağlamda çocuğun gelişim sürecini araştırmak ve incelemek toplumsallaşma süreci içerisinde çocuğun kalıtsal ve çevresel faktörlerle meydana gelecek, özellikle fiziksel, ruhsal değişimlerine karşı nasıl tavır takınılacağı hususunda ailesine ve okula faydalı olacağı yönünde düşünülecek olursa, çocuğun gelişim dönemlerini bilgi sahibi olmak önemlidir.

Gelişim, bireyin bedensel, psiko-motor, duygusal, sosyal, bilişsel, ahlaki, cinsel yönlerdeki büyüme ve olgunlaşma sürecidir. Bu süreç hayat boyu devam eder.

Büyüme ve gelişme geleceğe yönelik bir süreçtir. Gelişme sırasında meydana gelen değişimler yalnız bugünü değil, aynı zamanda yarını da ilgilendiren bir süreçtir. Çocuk doğduğu andan başlayarak ve gelişim süreci içinde çeşitli davranışları kazanarak yetişkinliğe hazırlanmaktadır.

Birey doğumdan ölümüne kadar olan süreçte sürekli değişime uğrar. İki yargıyı yani gelişimi ve büyümeyi birbirinden farklı düşünmek gerekmektedir. Yapısal artışı dile getiren “büyüme”, bedende gerçekleşen sayısal değişiklikleri (kilo,

boy artışı gibi) içermektedir. Buna karşılık “gelişme”, çocuğun daha karmaşık bir yapı kazandığı yani nicelden çok nitel bir değişikliği belirtir. Okul öncesi, çocuğun çevresini yeni yeni keşfettiği, sosyal çevresini giderek genişlettiği, artık yetişkinlerden daha az destek aldığı, bazı sorumlulukları almaktan hoşlandığı bir dönemdir (Oktay, 1999, s. 120).

60-72 aylık çocuğun bilişsel, dilsel, sosyal-duygusal gelişim özellikleri konuyla ilgili kaynaklarda farklı şekillerde sunulsa da genel olarak çalışmanın izleyen bölümündeki gibi verilmiştir.

1.4.1. 60-72 Aylık Çocuğun Sosyal-Duygusal Gelişimi

Toplumsallaşma, kişinin, yetişkin çevresinde geçerli olan norm ve değer yargılarına uygun bir davranış geliştirme sürecidir. Doğduğumuz andan itibaren toplumun beklentileri doğrusunda davranmayı öğrenmeye başlarız. Tüm yaşamımız çevreye uyum sağlama çabası içinde geçer, buna “sosyalleşme” denir. Bireyin sosyal uyarıcıya, grup yaşamının baskı ve zorluklarına karşı duyarlılık göstermesi, grubunda ya da içinde yaşadığı toplumda başkalarıyla iyi ilişkiler kurabilmesi ve onlar gibi davranabilmesine de “sosyal gelişim” denir (Özbek, 2003, s. 20).

Okul öncesi eğitim kurumları çocukların sosyalleşmelerini sağlarken diğer taraftan deneme yanılma yoluyla keşiflerde bulunma, paylaşma, işbirliği içinde çalışma, problem çözmeye, kendi kendine karar verme gibi beceri ve davranışların geliştirilmesine de olanak sağlamaktadır. Çocuğun doğasında merak ve keşfetme becerileri bulunmaktadır. Bu durumdan yola çıkılarak okul öncesi dönemde kazandırılan temel kavram ve beceriler çocuğun daha sonraki öğrenmelerini ve gelişimini destekleyerek, yeni yaşantılar edinmesini kolaylaştırmaktadır.

Çocuklar bu yaşlarda olumlu ve olumsuz düşünceler arasında gelgitler yaşar. 5-6 yaş çocuğu çevresindeki olaylara karşı oldukça meraklıdır. Kurallara ve yasaklara uyma konusunda sıkıntılar yaşatabilir. Bu yaş çocuğunun aile ile ilişkileri zayıflarken daha çok okul ve arkadaş çevresiyle iletişimi güçlenmeye başlar. Bu çerçevede 60-72 aylık çocukların sosyal gelişimlerine ait özellikleri aşağıdaki gibidir (MEB, 2006, s. 23-24):

- Duygularını belli eder.
- Başkalarının duygularını anlar.
- Araç kullanarak yapı inşa oyunu oynar.
- Kurallı oyunların kuralına uyar.
- Bir oyunun kuralını başkasına açıklar.
- Aldığı sorumluluğu yerine getirir.
- Kendine güven duyar.
- Yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlar.
- Kendine güven duyar.
- Kendine bir amaç belirleyip davranışlarını ona göre yönlendirir.
- Arkadaş seçiminde kararlılık gösterir.
- Belli bir olayı, durumu canlandırır.
- Kendini ifade etmede özgün yollar kullanır.
- Kendi cinsiyetine uygun davranır.
- Haklarını korur.

1.4.2. 60-72 Aylık Çocuğun Bilişsel Gelişimi

Bilişsel gelişim, bireydeki akıl yürütme, düşünme, bellek ve dildeki değişimleri kapsar. Bebeklerin algı ve hareket yetenekleri onların ilk bilişsel gelişiminin başlamasına ve sürmesine neden olur. Bilişsel ve bilişsel gelişim birbirlerinin yerine kullanılan kavramlardır. Bilişsel sözcüğü akıl ve bilgi, bellek, akıl yürütme, anımsama, unutma, sorun çözme, kavramlar ve düşünce gibi bilişsel işlevleri tanımlar.

Bilişsel gelişmeyi Senemoğlu (2004, s. 39) “*Bebeklikten yetişkinliğe kadar, bireyin çevreyi, dünyayı anlama yollarının daha kompleks ve etkili hale gelmesi süreci*” olarak tanımlamaktadır.

Bilişsel gelişim çevre ile etkileşimi sağlayan, dünyayı anlamaya yarayan, bilginin edinilip kullanılmasına yardım eden, tüm süreçleri içine alan bir gelişim alanıdır. Bilişsel gelişimin esas ögesi olan bilgi kazanma yöntemiyle bilişsel etkinlikler arasında yakın ilişki vardır.

60-72 aylık çocukların bilişsel gelişimlerine ait özellikleri aşağıdaki gibidir (MEB, 2006, s. 24-25):

- Bedeninin tüm parçalarının isimlerini söyler.
- 10-25 parçalı yap-bozu tamamlar.
- İki üçgeni birleştirerek kare yapar.
- Aynı dokudaki 6-10 nesneyi eşleştirir.
- Aynı dokudaki 6-10 nesneyi gruplandırır.
- Nesnelere bir özelliğine göre gruplandırır.
- 1'den 10'a kadar olan nesne grupları ile rakamlar arasında ilişki kurar.
- 1'den 10'a kadar olan nesnelere kullanarak toplama ve çıkartma yapar.
- Yarım ve bütün olan nesnelere gösterir.
- 1'den 10'a kadar olan rakamları sıralar.
- Eşleştirme, ilişki kurma, gruplandırma ve sıralamayı nasıl yaptığını açıklar.
- Basit neden sonuç ilişkilerini açıklar.
- Kısa bir süre gösterilen bir resimdeki ayrıntıları hatırlar.
- Bir olaydan sonra ne olabileceğini tahmin eder.
- Nesnelere arasındaki benzerlik ve farklılıkları ayırt eder ve söyler.
- Nesnelere kendi içindeki konumunu birinci, ikinci şeklinde isimlendirir.
- “En az, en çok, birkaç” gibi miktar bildiren ifadeleri kullanır.
- Haftanın günlerini sırasıyla söyler.
- 20'ye kadar ritmik sayar.
- “Dün, bugün, yarın” ile ilgili konuşur.
- Beş harfi isimlendirir.
- Daha önce dinlediği öyküleri anlatır.
- Sorulan sorulara kendine özgü cevaplar verir.
- Yaşadığı yerin adresini söyler.

1.4.3. 60-72 Aylık Çocuğun Dil Gelişimi

İnsan doğası gereği sosyal bir varlıktır. Diğer insanlarla etkileşimde bulunarak sosyalleşir ve bu süreç özellikle dille (konuşmayla) gerçekleşir. Bu bağlamda insanlar dili; iletişimi sağlama aracı olarak, düşüncelerini, duygularını, tutumlarını, inanç ve değer yargılarını anlatmada ve aktarmada kullanırlar

Çocuğun konuşması geliştikçe kendi eylemlerinin kontrolü ve planlanması da artar. Beş yaşındaki çocuk hep konuşmak ister. Bilgisini artırmak için sorular sorar.

Sözlü olarak ayrıntılı bilgi verir. Dilbilgisi kurallarına uygun konuşur. Olayları ve masalları konuların sırasını bozmadan anlatır. Söylemek istediğini dile getirmeden önce düşünür sonra söyler (Yavuzer, 2004, s. 220-221).

Çocuk psikolojisi veya gelişim psikolojisi alanında çalışanlar, dil kazanımını, çocuğun genel gelişimine bağlı bir olgu (dil edinimi) olarak ele almakta ve çocuk gelişimini -dil de dâhil olmak üzere- bir bütün olarak değerlendirmektedirler. Konuya eğitim bilimleri ve eğitim sorunları açısından yaklaşanlar ise dil kazanımını ayrıca ele alıp, dili öğrenilen ve öğretilen bir olgu olarak (dil öğrenimi) incelemektedirler (Yapıcı ve Yapıcı, 2005, s. 2).

Çocuklarda dil gelişim aşamaları iki şekilde gruplandırılabilir. Bunlar konuşma öncesi ve gerçek konuşmadır. Konuşma öncesi dönem, çocuğun dünyaya gelişinden ilk kelimeleri söylemeye başladığı zamana kadar süren dönemdir. Ağlamalar, agulamalar, babıldamalar, taklit ve yansılama bu grup içerisindedir. Gerçek konuşma dönemi içerisinde ise tek kelimelik konuşma, iki kelimelik konuşmayı ve gramere uygun konuşma aşamaları yer almaktadır (Yapıcı ve Yapıcı, 2005, s. 91)

Dilin en önemli işlevinden bir tanesi iletişim kurmamızı sağlamasıdır. Çocuğun dil gelişiminin temelinde isteklerini anlatması, ihtiyaçlarının giderilmesi, iletişim kurma, diğerlerin dikkatini çekme, gereksinimi bulunur.

Çocuğun bu iletişim ihtiyacını gidermesi ya da gerçek sözlü iletişim için dört boyutun kazanılması gerekir. Bu boyutlar (Aral vd., 2001, s. 131; Yavuzer, 2003, s. 90):

1. Başkalarının söylediğini anlamak
2. Kelimeleri doğru telaffuz etmek
3. Söz dağarcığı geliştirmek
4. Sözcükleri cümle içine yerleştirebilmek, anlaşılabilir cümle yapısını kavramak.

60-72 aylık çocukların dil gelişimlerine ait özellikleri aşağıdaki gibidir (MEB, 2006, s. 24):

- Günlük deneyimlerini anlatır.
- Birbirini izleyen üç emir tümcesinde, istenileni sırası ile yerine getirir.

- Tekil ve çoğul ifadeleri birbirine dönüştürerek kullanır.
- Cümlelerinde özneye uygun fiil kullanır.
- Yeni ve bilmediği kelimelerin anlamını sorar.
- Bazı sözcüklerin eş ve karşıt anlamlarını bilir.
- “Ne zaman, neden, nasıl?” gibi soru sözcüklerini içeren soruları yanıtlar.
- “Bana tersini söyle” yönergesine doğru yanıt verir.
- Yer bildiren sözcükleri doğru ve yerinde kullanır.
- Cümlelerinde “çünkü daha sonra” gibi bağlaçlar kullanır.
- Birleşik cümleler kullanır.
- Basit şakalar yapar.
- Bazı soyut ifadeleri anlar.
- Evinin ve/veya anne-babasının telefon numarasını söyler.

1.5. OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUĞUNUN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Gelişimi etkileyen faktörler kalıtım ve çevre olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gelişim üzerinde hem kalıtımın hem de çevrenin son derece önemli etkileri olduğu ileri sürülmektedir. Kalıtım; anne, baba ve onların soylarından çocuğa geçen özelliklerindedir. Gelişim konusuyla ilgilenen bilim adamları, bu iki faktörün birbirine üstünlüklerini ortaya koymak için yıllarca uzun bir mücadeleye girişmişlerdir. Kalıtım ve çevre, birbirinin karşıtı iki faktör olarak değil, birbirini tamamlayan iki faktör olarak düşünülebilir. Günümüzde bu iki faktörün gelişme üzerindeki etkisinin, birbirine denk olduğu görüşü kabul görmeye başlamıştır (Arı vd., 2002, s. 29).

Bireyin sahip olduğu psikolojik özellikler kalıtım ve çevrenin ortak bir ürünüdür. Kalıtım bireyin elverişli ortamda ileride alabileceği şekli tavanı belirler; çevre ise kalıtımın hazırladığı temel gücü geliştirip gerçekleştirecek koşulları ifade eder.

Bireyin ailesinden getirdiği bir takım özellikler vardır. Bunlar doğum öncesi, doğum ve doğum sonrasındaki çevresel şartlardan etkilenmektedir.

Çocuğun gelişiminde kalıtım ve çevre, etkili olan iki unsurdur. Anne ve babanın gen özelliklerinden pek çoğu kalıtım yoluyla bireye taşınır. Bireyin doğumundan sonraki birtakım olaylar ve dış dünyasına etki eden faktörler çevreyi

oluşturmaktadır. İnsanları birbirinden ayıran etkenler, bireylerin kalıtım özelliklerinin ve yaşadıkları çevre koşullarının birbirinden farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı aile ve aynı çevre şartlarında yetişen kardeşler bile farklı gelişim özellikleri gösterebilmektedir. Bu davranışların en iyi şekilde kazandırılabilmesi için çevre şartlarının da en iyi biçimde hazırlanıp, çocuğa sunulması gerekmektedir. Söz konusu edilen çevre şartları bireyin hayatı boyunca karşılaşılabileceği problem çözebilme, neden-sonuç ilişkisi kurabilme gibi olaylara ait durumları da içermelidir.

Çevresel faktörlerin büyüme ve gelişmeye etkisi incelendiğinde; “çevre faktörlerini değiştiremediğimiz hallerde ne yapmalıyız” sorusu akla gelmektedir. Çocuğun yaşam koşullarının ya da beslenme alışkanlıklarının değiştirilemediği durumlarda gelişimsel sorunlardan korumak için farklı tedbirler alınmalıdır (Kerkez, 2006, s. 5).

Bir bireyin yaşadığı ülkenin coğrafi, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri, toplumun gelenek ve görenekleri, bireyin üyesi olduğu ailenin sahip olduğu yaşam koşulları, ebeveynlerin öğrenim ve eğitim düzeyleri gibi çevresel faktörler onun büyüme hızı ve düzeyini etkilediği gibi, bütün gelişim alanlarında göstereceği performansı da etkilemektedir (Haktanır ve Aktağ, 1997, s. 13).

Bireyin doğum öncesi, doğum ve doğum sonrasında yaşadığı hastalık, beslenme problemleri ve aşırı stres, çevredeki kimyasallar ve çevre kirlilikleri haricinde içinde bulunduğu kültür, aile ortamı, akrabalar, okul ve iş arkadaşları, öğretmenler, ortamın fiziki şartları çevreyi oluşturmaktadır. Çevreden genel olarak çıkarılan sonuç, maddi ve manevi uyaranların hepsini kapsamaktadır. Davranışlarımız, kendimizi ifade etme becerimiz ve insanlarla olan iletişimimizin çoğu, bu kastedilen sosyal çevrenin etkisiyle şekillenmektedir (Yapıcı, 2005, s. 29).

Katılım ve çevreye ilişkin tanımlar incelendiğinde hem çevre şartları hem de genler yoluyla taşıdığı kalıtsal özellikler, çocuğun tüm gelişim alanlarını etkilemektedir. İki özelliğin de gelişim üzerinde ortak pay sahibi olduğu anlaşılmaktadır.

1.6. ÇOCUK GELİŞİMİNDE OYUNUN YERİ VE ÖNEMİ

Genel anlamda her canlı oyun oynar. Çağdaş gözlemler hayvanların, belki insanlardan daha zengin, çok çeşitli bir oyun faaliyeti içinde olduğunu göstermektedir. Kediler, köpekler, kuzular, danalar, kuşlar gibi yakın çevre hayvanlarının oyunları her insan tarafından gözlenebilir, hatta insanlar bu oyunlarda onlara katılırlar. Bunların dışında eğer insan sabırlı olup, dikkatlice gözlerse her hayvanın, böceklerin oyun oynadıklarını fark edecektir. Canlılar içinde insan da en çok ve en çeşitli oyun oynayan bir türdür (Ergün, 1980, s. 102-119).

Çocukların bilişsel, duyuşsal, toplumsal ve psiko-motor gelişiminde çocuk oyunları önemli bir yere sahiptir

Çocuk psikolojisinde oyun büyük önem taşımaktadır. Oyun çocuğun temel ilgilerini ve eğilimlerini tanımada, ruhsal sorunlarını ortaya koymasına yardım eder. Çocuk açıkça dile getiremediği kızgınlık, düşmanlık duygularını, öfkesini oyuna yansıtabilir. Sevgisini, mutluluğunu yine oyunda sergileyebilir. Farkında olmadan iç dünyasını yetişkinlere bu yolla açabilir (Yalçınkaya, 2002, s. 17).

Çocuk oyun oynarken gözlenirse, onun duygu ve düşüncelerine ait birçok önemli ipucu elde edilebilir. Henüz duygularını kontrol altına almayı bilemediğinden, üzüntülerini, sıkıntılarını ve kendisini rahatsız eden sorunları oyunlara yansıtır. Kendisini oyunlarla ifade eder. Oyun onun duygularını yansıtan ayna gibidir ve onun gizli dilidir. Artan enerjisini oyun yoluyla boşaltarak duygusal yönden rahatlar. Özellikle oyun, çocuğun en doğal dürtülerinden biri olan saldırganlık dürtüsünü boşaltmasına yarar (Haktanır, 2007, s. 107).

Oyun, çocukların kolayca öğrenmelerini sağlayan ortamlar sunar. Çocuğun oyunla birlikte sosyal becerisi artar, yaratıcılığı gelişir. Çünkü oyun çocuğun duyduklarını gördüklerini uyguladığı, öğrendiklerini geliştirdiği bir ortamdır. Çocuklar içlerinde yaşattıkları pek çok olguyu oyun ortamına taşırlar. Çocuklar kurdukları hayali bu oyunlarda içlerinden geldiği gibi davranmaktadırlar.

Sosyo dramatik oyunlara katılan çocukların, diğer katılmayan yaşlılarına göre dil becerileri, sosyal becerileri, empati kurma yetenekleri ve yüksek hayal gücüne sahip oldukları gözlenmektedir. Bu çocuklar daha az agresiflerdir. Kendilerini daha iyi kontrol ederler ve daha fazla düşünce gücüne sahiptirler. Oyun sayesinde

çocuklar bedenlerini, organlarını doğru, oyunun amacına uygun bir biçimde kullanmayı öğrenirler. Oyunla birlikte çocuğun yetenekleri, kuralları kavrama anlayışları ve soyut ilişkileri hızla gelişir. Diğer çocuklarla oyun oynarken sosyalleşir ve iletişim kurma becerisi gelişir. Oyunda kullanılan araç ve gereçlerin miktarını, boyutlarını ve nasıl kullanacağını öğrenir, kavrar ve hatta çevresindekilerle bu durumu paylaşır. Daha da önemlisi oyunla birlikte kendine olan özgüven duygusu gelişir (Gözaydın, 2007, s. 293).

Çocukta kişilik gelişimi özerklik dönemle birlikte başlar ve bu dönem oyunla şekillenir. Oyunun temelini ise taklitler oluşturur. Önceleri kız çocukları anneyi, erkek çocukları babayı taklit ederler. Okul öncesinde oyun, iç dünyada yaşadıkları sıkıntıları ve yaşadıkları duygu yoğunluğunu dışa vurma şeklinde ortaya çıkışıdır. Çocuk sonraları pek çok olguyu taklit eder ve oyunun içine katar. Etkilendiği en ufak olayları oyun ortamına taşır ve taklitle pişirir.

Okul öncesi dönemde çocukların oynadıkları serbest oyunlar, “oyunmuş” gibi yapma özelliği taşır ve kurallardan bağımsızdır. Oyunda çocuğun aktif katılımı söz konusudur. Çocuktan çocuğa oyun teknikleri değişir, bireyseldir. Oyun, çocuğun kendini her yönden ifade ettiği doğal bir yoldur. Oyunun herhangi bir şey üretmek gibi bir amacı yoktur. Simgesel bir etkinlik olan oyunda belirgin bir özellik öykünme ve haz almadır (Adıgüzel, 1993, s. 218).

Oyun toplumsal bir gerçektir. Oyunla çocukların ve yetişkinlerin bireysel olarak ya da grupta davranışları daha iyi anlaşılır ve izlenir. Çocuk oyunları çocuğun eğitiminde ve kişiliğinin gelişmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk oyunları toplumun geleneksel kültürünü de yansıtmaktadır.

Çocuğun duygularını oyunlarında yaşadığı konusunda ilk defa Freud 1920’li yıllarda üzerinde durmuştur. “Nasıl ki biz yetişkinler, rahatsız edici yaşantılarımızı tekrar tekrar konuşur ve tekrar düşünür bir sonuca varana kadar bu süreci devam ettirirsek, çocuk için de oyun bir çıkış noktasıdır” (Özdoğan, 2000, s. 115). Çocuklar oyunlarında duygularını tekrar yaşayarak anlamaya çalışırlar.

Oyun her yaşta oynanır, doğumdan ölüme kadar! Ama bütün özelliklerini içinde bulunduran gerçek oyunlar çocukluk dönemlerinde oynanır. Çocukluk dönemi hep oyun demektir. Yaş büyüdükçe canlının hayatında oyunun oranı azalır, çeşitleri

değişir, özellikleri kaybolur. Belli bir yaştan sonra oynanan oyunlar alabildiğine kurallaşmış, sınırları daralmış, yaratıcılığı ve heyecanı azalmış, vakit geçirme faaliyetleri olurlar. Gerçek oyun, çocukluk devresinde oynanır. (Ergün, 1980, s. 102).

Oyun; çocuğun psiko-motor gelişim ve becerilerinin kazanılması, sosyal ve dil gelişimlerinin tamamlanması için en gerekli araçtır. Farklı gelişim dönemlerinde farklı oyunlar ve oyun araçları ile yapılan her aktivite çocuk gelişiminde önemli bir basamaktır.

Oyunun çocuğun gelişimi ve eğitimi üzerindeki yararları aşağıdaki gibidir (Megep, 2008, s. 14):

- Çocuklara eğlenceli bir öğrenme ortamı sunar.
- Somut deneyimlerde bulunma ve aktif katılım sağlama olanağı verir.
- Duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade edebilmelerine olanak sağlar.
- Çocukların tüm gelişim alanlarını destekleyen zengin uyarıcı bir çevre sağlar.
- Çocukların yaratıcılıklarını, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarır.
- Yeni kavramlar kazanmasını sağlar.
- Duygularını kontrol etmeyi ve bedenini etkin olarak kullanmayı öğrenir.
- Empati becerisini ve özgüven duygusunu geliştirir.
- Çocukların çok yönlü düşünme becerisini geliştirir.

1.7. OKUL ÖNCESİ ÇOCUĞUNDA RESİM

Okul öncesi eğitimi grubundaki çocuklar duygularını dışı vururken pek çok etkinliklerden yararlanır bunlardan bir diğeri de resim-iş etkinlikleridir. Çocuklar çevrede oluşan her etkenden çabuk etkilenmektedirler. Genellikle içlerine attıkları pek çok sıkıntılarını resme dökerek rahatlamak isterler. Çocuklar bu sıkıntılarını, evlerinin bacasından yükselen kalın duman tabakasıyla yansıtmaya çalışmıştır. Duyguların bu şekilde yansıtılması duygu düzeninin ölçülmesi için çocuk resminin kullanılabileceği düşüncesini yaratmıştır. Psiko-analitik kuramın resme bakış açılarından biri de, bilinçaltında yatan istek ve duyguların resimde gizli biçimde de olsa anlatıldığı, resmin tehlikeli olabilecek ve bastırılmış duyguların dışarı dökülebileceği bir görevi görmesidir. Bu şekilde resmi yapan kişinin bir arınma ve

rahatlama yaşayacağını savunur. Bu aynı zamanda, sanat yoluyla tedavinin mantıksal temeliyle aynıdır (Yavuzer, 2003, s. 26).

Çocuk çevreyle olan bütün yaşantılarını resimlerinde dile getirir. Kendi kendini anlatma, dışarıdan etki olmadan geliştiğinde yaratıcılığın çocuk için en özgün örneğini veren bir olgudur. Çocuğun iç dünyasının anlaşılması, çocuğun tanınmasında, gelişmesinde ve ruh sağaltımında araçsal bir işleve sahiptir. Piaget resim yapmanın, çocuk için simgesel bir oyun olduğunu ve bu oyunda ortaya konan şeyin ise; onun duygusal ve düşünsel yaşamıyla ilgili imgeleri olduğunu savunmuştur (Kırışlıoğlu, 2002, s. 54-56). Çocuğun bu resim yoluyla simgesel anlatımları, nesnel gerçekleri benimseme ile egonun dışavurumunun bir bileşke olduğunu ifade eder. Kısaca, çocuk resimlerine ruhbilimsel ve gelişimsel yaklaşımların temelinde, çocuğun çok yönlü gelişimi yatar.

Resim çocuğun çevresiyle olan iletişimini güçlü kılan etkinliklerden biridir. Resim yaparak aynı zamanda çevresi ile güçlü bir iletişimde bulunur. İmgeler yoluyla resimlerinde kullandığı nesnelere ve ifadelerle çocukların neleri, nasıl düşündüğünü; ne anlatmak istediğini, coşkularını, sevinçlerini anlayabiliriz. Bu durum, çocuğu daha yakından tanımak için yetişkinler tarafından güvenli bir araç olarak kullanılabilir.

Çocuk çevre ile ilgili izlenimlerini, gözlemlerini, heyecanlarını duygu ve düşüncelerini resim etkinlikleri ile anlatır. Kendini tanımayı, gizli güç ve yeteneklerinin farkına varabilmeyi resim yaparak öğrenir. İş yapma, bir yapıt meydana getirme güçlükleri yenme, nefesine güven duyma, bağımsızlığını ifade etmeyi öğrenir. Okul öncesi eğitiminin amacı ve programı doğrultusunda çocuklar kendilerini gerçekleştirme imkânı bulmaktadırlar. Çeşitli etkinliklerle ortaya çıkan yetenek ve geliştirilen beceriler çocuğun kendini tanımasına ve özgüven sahibi olmasını sağlamaktadır. Bu eğitim kasların gelişimi ve beceri kazanmasının yanında çocukların estetik duygularını, düşünce ve iradelerini güçlendirmektedir. Çocuk resimleri; çocuk ruhunun bir yansımasıdır. Çocuğu Tanımının yollarından biridir (Türkdoğan, 1984, s. 36). Resim, bireyin iç dünyasını açıklayış biçimi ve bilişsel gelişiminin göstergesi de sayılabilir.

Çocuğun gelişimiyle beraber ilk resmi ve ilk karalamaları, biçim kazanmaya başlar ve onun iç dünyasının bir anlatımı olur. Çocuk yaşadığı sıkıntıları kolaylıkla resme döker, bu yönüyle çocuk psikopatolojisi, resimden yüksek düzeyde yararlanmaktadır. Çocuğun, ikinci yaşın başında yapmaya başladığı karalamalarında, onun kararlılığını, dengesini, gerilemeye eğilimini ve kişiliğinin etkilendiği olayların izlerini görmek mümkündür (Altınköprü, 2001, s. 218).

Çocuk yaptığı resimde kendisini bulur ve pek çok durumda kendini ifade etme özgürlüğü yakalamış olur. Resim, iletişimin ve duyguların dışı vurumunun en etkili ve önemli yollarından biridir. Resim ve çocuk birbirini tamamlayan ve sürekli değişen dinamik olgulardır. Çocuğun bireysel ve sosyal ihtiyaçları bazı sanatsal sembolleri kavramalarıyla yakından ilgilidir. Çocuğun yaptığı çizim ve boyama işlemleri sonucunda oluşan lekeler, çizgi ve şekiller iletişimin belirtileridir.

Çocuğun resim yoluyla, insanda bıraktığı estetik duygusu, sanatsal yeteneklerin geliştirilmesi üzerinde de durulmalı; sergi salonları, müze gibi yerlere götürülerek sanatsal olaylardan haberdar edilmelidir. Resmin duyguları yansıtmada bir araç olduğu kabul edildiği için, klinik değerlendirmede kullanılan resim testleri psikolojik testler içinde yer alır ve “projektif teknikler” olarak adlandırılır. Bu testler projektif bir yönteme dayanır. Projeksiyon, dışavurum anlamına gelmektedir. “Bireyin davranışı, kişiliğinin yansımasıdır” varsayımına dayanır. Projektif testler kişinin karşılıklı ilişkilerinin yansıması olan duygularını, düşüncelerini, semboller veya resimler ile aktarmasını sağlar. Çocukların iç dünyalarının bir yansıması olarak kabul edilen çizimler, onların kişilik özelliklerini, kişiler arası ilişkilerini, duygusal problemlerini, kırgınlıklarını, korkularını, beklenti ve endişelerini ortaya çıkararak onları anlamamızı sağlar (Altınköprü, 2001, s. 216-217).

Çocuk resimlerinde yer alan özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Çocukların çalışmaları duygusal yaşantılar ile doludur.
- Resim, hayal gücünün ilk itici gücü sayesinde ortaya çıkar.
- Çocuğun izlenimleri ve yaşantıları yaptığı resmi etkiler ve çeşitlilik gösterir.
- Renklerin kullanımı çocuğun duygusal yapısını ele verir.

- Karalama devresinde bile çocuk kendi aktif hareketinden büyük zevk alır
- Çocuklar betimleyici düşünürler. Onların bu özellikleri kendilerini resimle ifade etmede iç dünyaları daha baskın çıkar.
- Çocuk resimlerindeki yerleştirme (proporsiyon) sistemi tuhaf bir şekilde subjektiftir. Ben merkezlidir.
- Yaşantıların yansımada zaman ve mekân iç içe girmiştir.
- Bu betimleyici ve plastik dünya çocuğun gelişiminde tekrar ortaya çıkmaz. Bu olay bireysel ve bir defaya özgüdür (Szappanos, 1992, s. 27).

Sonuç olarak çocukların, yaşadıkları sıkıntılarının, problemlerinin, duygu ve düşüncelerinin ipuçlarını resimlerine yansıttıkları yapılan çalışmalarda gözlemlenmiştir. Eğitimciler, psikologlar, pedagoglar ve anne ve babalar; çocuklarının duygu ve düşünceleri hakkında fikir sahibi olabilmek için yaptıkları resimlerden yararlanabilirler.

2. EĞİTİM VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI

2.1. İLETİŞİMİN TANIMI

İletişim, çok eski çağlardan beri insan hayatının bir parçası olmuştur ve bireyin tüm yaşamı boyunca çevresinde bulunan kişileri, maddeleri ve kendi vücudunu tanımasını, kişiliğin özellikle toplumsal kişiliğin gerçekleşmesini sağlayan olguyu anlamaya çalışmıştır. İletişimin sağladığı sosyal etkileşimler sayesinde insanlar çevrelerindeki dünyayı oluşturacak anlamları meydana getirip, bu anlamlara göre davranırlar (Peri, 1997, s. 13-14).

Toplumsal yaşam içerisinde her olgunun iletişim kavramı içerisine konulması, iletişim kavramının yaygın olarak kullanılması, çeşitli alanların uğraşısı olması gibi nedenlerle iletişimin tek bir tanımını vermek zordur. Farklı disiplinlerde yapılan tanımlamaları olmakla birlikte, genel olarak iletişim insanlar arasında duygu, düşünce ve bilgilerin her türlü yolla başkalarına bildiri olarak tanımlanabilir (Özenkaya, 1980, s. 63).

Bir başka tanıma göre ise, iletişim, düşünce ve duyguların, bireyler, toplumsal kümeler ve toplumlar açısından söz, el-kol hareketi, yazı görüntüsü vb. aracılığıyla

değiş tokuş edilmesini sağlayan toplumsal etkileşim sürecidir. İletişim sözlü-sözsüz, görsel veya dokunsal olarak gerçekleşir (Aklan, 1977, s. 125). Sillars (1995, s. 1)'a göre ise, iletişim, iletilmek istenen materyalin, ilgili herkes tarafından tamamen anlaşılması amacıyla, kanaat veya düşüncenin, yazı, konuşma ve görsel araçlarla veya bunların bir arada kullanımı ile iletilmesi, alınması veya değiştirilmesi olarak tanımlanabilir.

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere kitle iletişim araçları genellikle toplumsal yaşamın sürdürülebilirliği için iletişimin önemi üzerinde sıklıkla durmuşlardır. Bu doğrultuda çalışmanın izleyen kısmında kitle iletişim araçlarının neler olduğu ve eğitimdeki yeri ve önemi üzerinde durmakta fayda görülmektedir.

2.2. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI

Kitle iletişim araçları, alıcılar arasında ortak birtakım göstergeler, imgeler olan büyük ve karmaşık dinleyici yığınlarına ulaşabilen radyo, televizyon, dergi, gazete, filmler, kitaplar ve diğer iletişim araçlarından oluşurlar (Güngör, 1995, s. 97).

Kitle sözcüğünün insanlarda ilk uyandırdığı intiba kalabalık, çokluk, yığın gibi kavramlardır. Bu kavramın, sosyolojik ve geniş anlamlı boyutları vardır. Belirli bir mekânda buldukları varsayılan, devamlılığı ve çok örgütlü bir yapısı olmayan çok sayıdaki insanın meydana getirdiği her çeşit topluluklara geniş anlamda “kitle” denilmektedir. Kitle iletişimi (kitle haberleşme), kitle haberleşme araçlarından yararlanılarak, bilgi, düşünce ve tutumların insan topluluklarına tek veya çok yanlı olarak ulaştırılması olarak tanımlayabiliriz (Kızıldağ, 2001, s. 18-23).

Kitle iletişim araçlarının birey ve toplum üzerinde etkileri olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. MacBride (1981, s. 160) kitle iletişim araçlarını sekiz başlık altında toplamıştır. Bunlar; habercilik, toplumsallaştırma, motivasyon, tartışma, diyalog eğitimi, kültürel geliştirme, eğlence ve bütünleştirme işlemidir. Buna karşılık, kitle iletişim araçları insanların birbirleriyle geçirdikleri zaman dilimini çok az düzeye indirmiştir.

İletişim ve kitle iletişim araçları yaşamımızın bir parçası olduğu gibi, dünyayı algılamamızda, başkalarını etkilememizde, özetle tüm yaşamımızda, başarı ve başarısızlıklarımızda önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Dünya öyle bir evrim

sürecine girmiştir ki, iletişimi anlamadan yaşam biçimimizi kavrayıp düzenlemek olanaksız hale gelmiştir.

Günümüzde iletişim kaçınamayacağımız temel bir ihtiyaçtır. Çoğu zaman, durmaksızın çalan telefonlarla, postadan çıkan reklâmlarla, hazırlamamız gereken raporlarla kuşatılmış olmaktan bunalırız. Elektronik iletişimde yararlandığımız makineler ve kullandığımız kelimeler karmaşık ve bunaltıcı gelebilir. Yarattığı pek çok sıkıntıya rağmen yine de kitle iletişim araçları hayatımızın ayrılmaz bir parçasıdır.

"Kitlesele bir boyutta ileti dağıtabilen araçlar" olarak tanımlanabilen kitle iletişim araçlarına genel bir tanımlama yapılacak olursa; haber ve bilgi verme amacı başta olmak üzere, eğitmek ve eğlendirmek gibi amaçlar taşımakta ve belirli bir okuyucu kitlesine ulaşmaktadır. Bugün insanlar arasında bilgi alışverişini sağlayan iletişim araçlarının bir bölümü, kitleler halinde insan topluluklarına yönelik yayınlar yapmaktadırlar (Özkök,1985, s. 93).

Kitle iletişim araçları görsel, işitsel ve görsel-işitsel araçlar olmak üzere başlıca üç grupta toplanmaktadır (Haktanır, 2007, s. 264).

Görsel Kitle İletişim Araçları: En yaygın olarak kullanılanlar gazete, dergi ve kitaplardır. Bunun yanında broşür, afiş gibi bilgi aktarmaya yönelik basılı her tür malzeme, görsel kitle iletişim araçları içinde yer alır. Okul öncesi dönemdeki çocukların bu grupta yer alan kitle iletişim araçlarından yararlanabilmesi için, yetişkinlerin yazılı mesajları sözlü hale dönüştürmesi gerekmektedir.

İşitsel Kitle İletişim Araçları: Bu grupta yer alan kitle iletişim araçları sadece işitme duyusuna yönelik mesajlar iletirler. Bireyler bu araçlar aracılığı ile aldıkları iletileri zihinlerinde canlandırırken, hayal güçlerini de kullanma fırsatı bulabilmektedirler. Radyo, ses kaset veya CD'leri, efekt kaset veya CD'leri, MP3 çalar gibi araçlar, yaygın olarak kullanılan işitsel kitle iletişim araçlarına örnektir.

Görsel-İşitsel Kitle İletişim Araçları: İnsanların en çok tercih ettikleri kitle iletişim araçları grubudur. Bunun nedeni ise, bu tür araçlarla gelen ileteler hem görme hem de işitme duyularına yönelik olduğundan, gelen mesajları kavrayabilmek için izleyicilerin büyük çaba göstermesi gerekmemektedir. Televizyon, DVD çalar, sinema, tiyatro, internet ve bilgisayar bu grup içinde yer alırlar.

İletişim araçları bir bilginin, görüşün ya da davranışın yayınlanması süreci olarak ele alındığında önde gelen işlevleri arasında şunlar yer almaktadır (Oskay, 1978, s. 68-69):

1. Haber verir, aydınlatır,
2. Eğitir,
3. Eğlendirir,
4. Mal ve hizmetlerin tanıtımını sağlar,
5. Toplumun ufkunu gözetir,
6. İnandırır, harekete geçirir,
7. Kuşaktan kuşağa kültürel geçişi sağlar,
8. Dikkati odaklaştırır.

Kitle iletişim araçlarının insanlar üzerinde olumlu veya olumsuz pek çok etkisinin olduğu düşünüldüğünde, özellikle okul öncesi eğitim çağındaki çocukların davranışları üzerindeki etkilerini incelemek önem taşımaktadır. Televizyonun görsel ve işitsel duylara yönelik etkili bir kitle iletişim aracı olması nedeniyle olumlu hizmetlerin yanı sıra, iyi değerlendirilmediği takdirde olumsuz sonuçlara da neden olmaktadır (Yavuzer, 1997, s. 234).

2.3. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Okul öncesi dönemde çocukların görsel iletişim araçları ile (yazılı ve basılı materyallerle) tanıştırılması büyük önem taşımaktadır. Özellikle kitaplar ve dergilerin çocukların dil ve kavram gelişimleri üzerinde olumlu etkileri olduğu yapılan araştırmalarla da ortaya konmuştur (Haktanır, 2007, s. 264).

Çocuklara yönelik hazırlanan özgün programlarla hayal gücünün zenginleşmesi, bilgi dağarcıklarının gelişmesi, dinleme ve işittiğini yorumlama becerisi kazanması, iyilik, dürüstlük, paylaşma, işbirliği, çevreyi ve doğayı korumaya yönlendirme gibi olumlu davranışının benimsenmesi, okuma ve araştırma tutkusunu yaratması, anadilinin ilkokula uyum sağlayacak düzeyde geliştirilmesine yardımcı olması amaçlanmaktadır. (Haktanır, 2007, s. 270)

Kitle iletişim araçları eğitimin her basamağında kullanılmaktadır. Her iletişim aracının kendine özgü dili, işlevi, biçimi ve ekonomisi vardır. İletişim araçlarının etkisi okuyucu, dinleyici veya izleyiciyle kurduğu ilişki yönünden farklılık

göstermektedir. Gazete ile okuyucu arasında kurulan iletişim televizyon ile izleyen arasında da kurulmaktadır. Ancak, aralarındaki en önemli fark araçların anlatım dili ve içeriğinin hangi amaçlarla sunulduğudur.

Kitle iletişim araçlarından olan televizyon insanların boş zamanlarını birlikte geçirme ve fikir alışverişinde bulunmalarına olanak vermemektedir. Ayrıca kitle iletişim araçlarının öğrenmede çok iyi rol oynamadığı, bunun yanında bireyin kendine ait sorunları karşısında mutlu ve mutsuz olduğu anlarda yol gösterici olmak yerine, bireyi oyalayan ve kandırıcı bir mekanizme haline geldiği vurgulanmıştır (Baran, 1997, s. 55).

Okul öncesi eğitim ve görsel-işitsel kitle iletişim araçları görme ve işitme duyularına hitap ederek, alınan mesajları daha kolay anlaşılır hale getiren sinema ve televizyon, hem eğlenme hem de eğitim aracı olarak kullanılabilirler.

2.3.1. Sinema

Sinema sözcüğü sinematografi sözcüğünden kısaltılmıştır. Lumiere Kardeşler kendi buluşları olan aygıtı sinematograf adını vermişlerdir. Yunanca “kinema” (devinim) ile “graphien” (yazmak) sözcüklerinden türetilen sinematograf, “devinimi yazma, devinimi yazan” anlamına gelmiştir. Sinematograf buluşunun en büyük özelliğinin devinimi, yaşamı olduğu gibi yansıtılma özelliğidir. Bundan dolayı bu isimler verilmiştir (Özön, 1990, s. 7).

Okul öncesi çağdaki çocukların aileleri ve eğitimciler, seçme şansının daha yüksek olduğu bu kitle iletişim aracını daha kolay kontrol edebilirler. Eğitimcilerin işlenen konunun, anlatım biçiminin, kullanılan söz ve görüntülerin çocukların anlayabileceği düzey ve nitelikte olmasına dikkat etmeleri gerekir. Aksi takdirde yeterince anlayıp doğru olarak değerlendiremediği bazı ses ve görüntüler, çocukların korkmasına neden olabilir. Okul öncesi dönemde çocuklar henüz gerçek olanla hayali olan arasındaki ayrımı tam olarak yapamadığı için, yaşına ve anlama düzeyine uygun olmayan bir sinema filmi sahnesinden, film kahramanını gerçekmiş gibi düşünüp bundan büyük ölçüde olumsuz etkilenebilir.(Haktanır, 2007, s. 271)

Sinemanın temel özelliklerinden birisi de, bir iletişim aracı olmasıdır. İlk çıktığı yıllardan günümüze kadar kitlesel anlamdaki iletişim aracı olma özelliğini

yitirmemiştir. İnsan çevresinde gördüklerini ya da düşlediklerini devinim halindeyken kayıt edilmiş ve bunu yeniden üretebilmiştir. Önceleri ilk bulunduğu zaman diliminde bir icat olarak görülmüştür. Daha sonraları sinemanın ticari yönü hemen anlaşılmiş ve icat olarak görülen sinema, ticaret nesnesine dönüşmüştür. Sinemanın “Yedinci sanat” dalı olarak ortaya çıkışı ise 20. yüzyılın ilk yıllarına rastlamıştır.

Çocukluk dönemi ve özelliklerini bilmek çocuk ve sinema açısından son derece önemlidir. Çocuğun sosyal gelişimini sağlayan faktörlerden biri de sinemadır. Çocuk okul öncesi dönemle birlikte sinemadan zevk almaya başlar. Oynayan filmin konusunu az çok anlayabilir ve filmin gerçek olmadığını bilir. Çocuğa sinemada ne tür mesajlar verileceği önemlidir. Yapılan sinema çocuk merkezli midir? Sinema çocuğun seviyesine ne derece uygun bu vb. sorulara cevap aranmalıdır (Tokgöz, 1979, s. 192).

Çocuk sinemadaki karakterlerle özdeşleşmekte yani kendisini oradaki kahramanların yerine koymakta ve etkilenmektedir. İşte bundan dolayı sinema filmlerinde aileler ve eğitimciler seçici olmalıdırlar. Bunun yanı sıra iyi olan davranışları da modelleme yoluyla kendi yaşantısına aktarır. Genellikle izleyici olarak çocukların, filmlerdeki olayları yeterince açık ve net bir biçimde kavramaları ve içlerinden iyi olanları günlük yaşamda uygulaması beklenir. Bunun içindir ki, içinde çocuklara yönelik olumlu iletiler bulunan bir filmin seçilmiş olması gerekmektedir (Güvenç, 1980, s. 56-63).

Çocukların sinemadaki filmlerde en çok tercih ettikleri film konuları macera, bilim kurgu ve karate filmleridir. İzlenen bu filmler bazen yaşa, bazen de cinsiyete bağlı olarak farklılık göstermektedir (Kızıldağ, 2001, s. 67).

Çocuklar için sinema filmi hazırlanırken bazı hususlar göz önünde bulundurulmalıdır:

- Çocukların düş dünyasına uygun olan, onları sevdikleri kahramanlarla buluşturan, çeşitli hayvan figürleri içeren, çevre ve toplum bilinci konularını ele alan, aynı zamanda ses ve müziğiyle onları hareketlendiren senaryolar oluşturulmalıdır.

- Sinema konusu belirlenirken çocuk olgusu merkeze alınmalı, yani “çocuk merkezli“ olmalıdır.
- Filmler tüketici çocuk için ve kâr amacı düşünülerek hazırlanmamalıdır.
- Çocuk film izlerken kendisini oradaki kahramanların yerine koyabilmelidir.
- Sinemanın kahramanları ve oyuncular çocuğun anlayabileceği şekilde olmalıdır.
- Filmlerin konusu oluşturulurken çocukların yaşı, gelişimleri, ilgi ve istekleri göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.
- Hazırlanan filmin konusu çocuğun ders alacağı ve örnek alabileceği şekilde oluşturulmalıdır (Pembecioğlu, 2006, s. 33-47).

2.3.2. Tiyatro

Tiyatro; insanı, insana, insanla anlatan görsel bir sanattır. Oyunların sahnelendiği yerdir. Tiyatro bir grup oluşturan insanların topluca katıldıkları bir anlatım aracıdır. Tiyatro bir sanattır ve yetenek işidir. Tiyatro sanatçıları rollerini sahnede topluluklara uygun ortam ve yerlerde sergilemektedirler. Tiyatro sanatçılarında jest ve mimikleri animasyon gösterileri sırasında önem kazanır (Megep, 2008, s. 38).

Binlerce yıl öncesinden günümüze kadar varlığını sürdüren tiyatro, bir arada, topluca yaşayan insanların tek tek değil, yine topluca katıldıkları bir anlatım aracıdır. Bir öyküyü, sahne olarak ayrılmış bir yerde, oyuncuların söz ve hareketleriyle canlandırma sanatı olarak tanımlanabilir.

Bebeklikten çocukluğa geçtiklerinden itibaren çok geniş bir hayal gücüne sahip olan çocuklar iki iskemleyi tren, bir tabureyi uçak yapabilecek yeteneğe sahiptirler. İşte tam da bu sebepten ötürü çocukları daha tutarlı, daha disiplinli ve gerçekleri gösterici bir eylem biçimi olarak tiyatro eyleminin içine sokmak gerekmektedir (Nutku, 1976, s. 17).

“Çocuk tiyatrosu” en kısa tanımı ile çocuğun dünyasına yönelen tiyatrodur. Zongur (1994, s. 11), çocuk tiyatrosu için “onun dünyasını hedef alan tiyatrodur”

ifadesini kullanmaktadır. Çocuk tiyatrosuyla ilgili her çalışma bu gerçekten hareket etmelidir.

Tiyatro bir eğitim aracıdır. Burada asıl amaç kişinin kendisini ifade etmesi, yaratıcılığını özgür kılması, hareket alanı sağlaması, kendine özgün ve yepyeni fikirlerini ifade edebilme özgürlüğü sağlaması ve hayata geçirebilmesini sağlamaktır (İpşiroğlu ve İpşiroğlu, 1997, s. 97).

Çocuklarda ruhsal disiplini sağlama anlamında tiyatroya büyük görevler düşmektedir. Bu bağlamda tiyatro etkili olmakla birlikte, çocukları sıkmadan, onları da işin içine katarak en kısa zamanda öğrenmeyi gerçekleştirme olanağını da içinde barındırmıştır. Çünkü tiyatro çocuklar için yabancı bir şey değildir. Çünkü eğlence yoluyla yapılan eğitim bilinçli olarak yapıldığında, çocukların hayal güçlerini kullanarak kurdukları dünya gerçek bir dünya olmaya daha yakın olacaktır. Daha iyi bireyler yetiştirilmesi ve daha güzel bir dünyanın oluşması açısından tiyatro oldukça önemlidir.

Çocuk tiyatrosu, ilköğretim çağından ergenlik yaşına kadar çocuklar için yapılan tiyatrodur. Çocuk tiyatroları anaokulu ya da “çok küçük” yaş çocukları ile ilkokul çocukları yaş gruplarını içermektedir. Gelişmiş ülkelerde ise, dört yaş grubuna kadar da inmektedir. Bu ülkelerde çocuklar, yaş bakımından üç grupta sınıflandırılmaktadırlar: Küçük çocuklar (5-8 yaş arası kukla tiyatrosu, 6-7-9-11 arası canlı tiyatro), ergenler (10-12 ve 13-15 yaş arası), ve gençler (13 ya da 16'nın üstü) nü kapsamaktadır. Çocuk tiyatrosunun eğlendirici, eğitsel, kişilik oluşturuvcu, öğretici ve eleştirili düşünce biçimine hazırlayıcı nitelikleri vardır. Bu nitelikler arasında, çağımız düşünce sisteminin en çok önem verdiği “eğlendirici” olan işlevdir (Saturçay, 2010, s. 134). “Çocuk tiyatrosu, çocuğun düşünme, düşünme, uygulanma yeteneklerini geliştirir, kişiliğinin olgunlaşmasını sağlar. Çevresine uyum sağlamasına yardım eder. Çocuk tiyatrosu özdeşim ve estetik haz yoluyla çocuklara yeni davranışlar, değerler, kurallar kazandırır. Çocuk tiyatrosu, çocuğa yakın çevresini, evrenini ve evrendeki yerini algılamakta önemli ipuçları verir, bu konuda çocuğa yardımcı olur. Çocuk tiyatrosu çocuğun yaratıcı gücünün gelişmesini sağlar” (Bakış, 1986). Bu kapsamda, tiyatronun çocuğa sağladığı faydaları genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Çocuk tiyatrodaki, etkili bir öğrenme ortamına sahiptir.
- Tiyatro çocuğa kendini tanımayı öğretir.
- Çocuk oynadıkça duyuları keskinleşir, yetenekleri gelişir.
- Çocuk, tiyatrodaki gözlem yoluyla öğrenirken, becerileri artar.
- Tiyatro, çocuğun zihinsel gelişimi için de önemli bir araçtır.
- Tiyatro, çocuğun duygusal gerginliğinden kurtulmasına, iç çatışmalarına ve bireysel sorunlarına çözüm bulmasına yardımcı olur.
- Tiyatro çocuğun yaratıcılığının gelişmesine katkıda bulunur.
- Oyunu izlerken kendi basına sentezler yaparak yargılara varabilir.
- Dramatik metinler, çocukların en tabii anlaşma ortamıdır.
- Oyun kahramanının davranışlarıyla kendisini özdeşleştirerek farklı davranış kalıpları edinir.
- Modelden öğrenme yoluyla çocuk fobileriyle yüzleşir ve bu çocuk için bir nevi terapi (Megep, 2008, 3).

Yaşamın bu erken evresinde, çocuğa zevkli öğrenme ortamı sunan tiyatro; çok yararlı olabileceği gibi çok zararlı da olabilir. Tiyatro metinlerinin içeriği oluşturulurken pek çok şeye dikkat etmek gerekir. Çocuk tiyatrosu yazarlarının konularını özenle seçmeleri gerekmektedir. Konular belirlenirken çocukların ilgi, istek ve gereksinimleri göz önünde tutulmalıdır.

2.3.3. Televizyon

Televizyon çocukların eğitiminde oldukça güçlü bir etkiye sahiptir. Televizyon yoluyla çocuklar, paylaşma, işbirliği ve davranış modellerini algılama gibi olumlu sosyal davranış boyutlarının geliştirilmesine yönelik mesajlar alabildikleri gibi, zararlı mesajları da kolayca alabilmektedirler.

Çoğu evde televizyon neredeyse gün boyu açık duruyor ve her türlü program olumlu veya olumsuz etkisi düşünülmezsiz izlenmeye devam ediliyor. Bu durumun diğer önemli yanı ise, birçok ailenin ve bakıcının çocuk bakımı görevini televizyona devretmiş olmasıdır. Televizyonun yorulmayan, bıkmayan ucuz bir çocuk bakıcısı olarak görülmesi, yaşanan problemlerin en önemlileri arasında yer almaktadır. Aslında bilinçli ve kontrollü kullanılmadığı zaman, çocuklar açısından, televizyon

çok zararlı bir iletişim aracı olabilir. Yıllar sonra çocuklarda davranış bozuklukları, ruhsal dengesizlikler, yeterince gelişmemiş bedensel, zihinsel ve sosyal yetenekler, sebatsızlık gibi sorunlar ortaya çıkabilir (Poyraz, 2002, s. 3).

Ayrıca, çocukların televizyondaki rolleri taklit etmeleri doğaldır. Dolayısıyla çocuklar televizyonda gördükleri pek çok şiddet içerikli öğeyi taklit edebilir. Aile içinde, arkadaş çevresinde, anaokulunda ve ilerde de okulda, kısaca gerçek yaşamdaki davranışlarda televizyonda görülen ve izlenen birçok programın olumlu veya olumsuz etkisi olduğu düşünülmektedir.

Artık günümüzde çocukların televizyonla etkileşimleri çok küçük yaşlarda başlamaktadır. Dünyanın neresinde olursa olsun, dünyaya gözlerini açan çocuk, ailesiyle girdiği iletişimin yanında, ilk günden itibaren televizyon ile de iletişime girmektedir. Çocuklar iki yaş civarında televizyonun nereden açılıp nereden kapanacağını bilip, kumanda ve televizyon kanallarıyla oyun oynamanın farkına varırlar. O yaş çocukları için televizyon, kitle iletişim aracından ziyade oyuncak niteliğini taşımaktadır. Çocuklar için televizyon tek yönlü bir iletişim aracıdır. Çünkü çocuklar televizyon izlerken soru sormazlar, açıklama istemezler ve itiraz etmezler (Kapferen, 1985, s. 279; Yeşiltuna, 1999, s. 141).

Çocuklar erken yaşlardan itibaren kendilerine model olarak seçtikleri televizyondaki dizi kahramanlarının özelliklerini, tarzlarını ve karakterlerini günlük yaşamlarına ve oyunlarına yansıtmaya başlarlar. Televizyonun çocuğun görme duyusuna hitap etmesi çocuğun öğrenme sürecinde oldukça etkilidir. (Küçükkurt, 1989, s. 19).

2.3.3.1. Televizyonun Olumlu Etkileri

Bütün televizyon programlarının ve çocuk programlarının çocuklar için zararlı olduğunu düşünmek yanlış olacaktır. Televizyonun önünde geçirilen zamanın değerli kılınması da söz konusu olabilir. 1983 yılında Murphy tarafından İngiltere’de yapılan araştırmada annelerden, okul öncesi dönemdeki çocuklarının televizyonda öğrendiği şeylerin bir listesini yapmaları istenmiştir. Bu listede şekiller, harfler, kelimeler, sayılar, hayal gücüne dayanan oyunlar, genel kültür şarkıları ve melodiler, konsantre olmasını öğrenmek en çok belirtilenler arasındadır (Peri, 1997, s. 3).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, hayvanlarla ilgili basit hikayeleri, çizgi filmleri ve basit komedileri izlemekten hoşlanmaktadırlar. Çocuklarla hayvanların arkadaşlığını işleyen dizileri, güldürü filmleri, aile yaşamını sergileyen filmlerde çocukların ilgisini çekmektedir. Kısacası çocuk pek çok olguyu televizyon sayesinde öğrenir (Yörükoğlu, 2003, s. 98).

Bilinçli ve sınırlandırılmış olarak kullanıldığında bazı çocuklarda televizyon aşağıdaki olumlu etkiler göstermektedir (Tönel, 2007, s. 2):

- Çocukların kelime hazinesini zenginleştirebilir.
- Hayal güçlerinin gelişmesine katkıda bulunur.
- Bilgilendirir. Belgeseller, doğa, hayvanlar, bitkiler, farklı kültürler gibi konularla ilgili çocuğun genel bilgisinin artmasını sağlar. Susam Sokağı gibi eğitim amaçlı çocuk programları okul öncesi çocukların pek çok kavramı öğrenmesine yarar ve gelişimini destekler.
- Bazı konulara karşı merak uyandırmasına ve kitaplardan bunu araştırmasına neden olabilir. Bu amacıyla televizyon çocuğu okumaya ve kitap sevgisine teşvik edebilir.
- Eğlenceli ve rahatlatıcıdır. Çocukların olumsuz duygularını boşaltıp rahatlamalarını sağlayabilir.
- Sosyal ortamlarda konuşulacak ortak konular sağlar, dolayısıyla arkadaşlarıyla iletişimi kolaylaştırabilir.
- Çocukların gelişimin düzeylerine uygun olarak verilen haber içerikleri, çocukların gündemi takip etmelerine, sosyal iletişimi güçlü kılmalarına, bilgi ve algı süreçlerinin hızlanmasına yardımcı olmaktadır. Oyunlarda kullanabilecekleri yeni fikirler sağlayabilirler.

2.3.3.2. Televizyonun Olumsuz Etkileri

İnsanın doğasında var olan, bastırılmış bir davranış biçimi olarak şiddet, sertlik, kaba kuvvet, sert ve katı davranış; azarlamada ve cezalandırmada aşırıya gitme; inandırma ve anlaşmaya varma yerine kaba kuvvet kullanma şeklinde tanımlanmaktadır (Ünsal, 1996, s. 29).

Şiddet her türlü silahlı ya da silahsız, kendine veya bir başkasına, canlı veya cansız varlığa karşı acımasız fiziki güç içeren bir harekettir. Çocuklar izledikleri olayları taklit yoluyla günlük hayata yansıtırlar. Ve kendilerini izledikleri şiddet içeren görüntüdeki karakterle kolayca özdeşleştirebilirler. Çocuklar şiddet içerikli görüntüleri daha sonraki sosyal hayata da taşıyabilirler.

Televizyonun okul öncesi çocukların %56'sında davranış değişikliği yaptığını ve davranış değişikliği gösteren çocukların %27'sinde şiddet dışındaki etkilendiği sahneleri uygulama, % 26'sında ise gördüğü şiddeti uygulama davranışları görüldüğünü tespit etmişlerdir (Işık, 2007, s. 128). Erkek çocukların, çizgi film, şiddet içerikli film ve magazin programlarını daha çok izledikleri saptanmıştır (Can, 1996, s. 162).

Toplumumuzda 1990'lı yıllarda özel televizyonların yaygınlaşmasıyla birlikte her kanalda saldırganlık ögesinin hâkim olduğu programların sıklığında bir artış gözlemlendi. Herkesin ne seyrettiğini ölçmeye yönelik "reyting" uygulamalarının bu tür programlarının sayı ve sürelerini arttırdığı düşünülmektedir. "Reality-Show"larda kavgalı ve kanlı sahneler, her faciannın ayrıntılı ve açık bir şekilde gösterilmesi, insanların birbirlerine hakaret etmesinin haber programlarında sık sık yer alması, özel yaşama saldırılar, insanların birbirini dinlememesi, saygısız tavırlar sıklıkla sergilenen görüntüler oldu. Bu tür haberlerin yanı sıra şiddet unsurlarını içeren polisiye, karate, korku, gerilim filmleri televizyonun en çok izlendiği saatlerde gösterilmeye başlandı. Buna bilim kurgu ve çocukların seyrettiği çizgi filmleri de eklenirse, izleyicilerin hep şiddet içeren görüntülerle karşı karşıya olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Görsel olarak yaşananların, insanlar üzerinde çeşitli etkileri olduğu iddia edilmektedir (Erdoğan ve Alemdar, 1990, s. 1-20).

Medya ve şiddet ilişkisinde iki önemli nokta vurgulanmaya çalışılmıştır. Bunlardan biri izleyicilerin kurban yerine suçluyla özdeşleşmeye itilmesi, diğeri medyada şiddet görüntüleri izlemenin şiddet davranışlarının taklit edilmesine yol açmasıdır. Bir grup çocuğa şiddet içeren görüntüler seyrettirilmiştir. Bunun sonucunda bu çocuklarda anti-sosyal davranışlar gözlenmiştir. Bu davranışlar sadece çocuklukta değil, yetişkinlikte de devam etmiştir (Newson, 1995, s. 59-61).

Şiddeti genelde algılandığı gibi yalnızca “fiziksel zarar” ile açıklamak yeterli değildir. Ruhsal anlamda da bireyde ya da toplumsal boyutta değişken sürelerde, hatta kalıcı etkileri olabilir (Özönder vd., 2005, s. 8).

Çocukların 3–4 yaşından başlayarak 12-13 yaşına kadar günde ortalama 1-2 saat çizgi film izledikleri, ayrıca çocukların ve gençlerin erişkinler için hazırlanan televizyon programlarını da seyrettikleri düşünüldüğünde, yoğun şiddet bombardımanı altında kaldıkları görülür. “Şiddet kutuları” adı da verilen televizyon, en yıkıcı etkisini etkiye en fazla açık durumdaki çocuklar ve gençler üzerinde göstermektedir. Şiddet çocukların her türlü tutum ve davranışlarına, ifadelerine, oyunlarına kısacası yaşamlarına yansıyor. Yapılan araştırmalar bize gösteriyor ki çocuk saldırgan davranışları kolayca öğrenir ve taklit eder. (Akarcalı, 1996, s. 553-560).

Medyadaki şiddet kimi bilim adamlarınca “simgesel şiddet” olarak tanımlanmaktadır. Fiziksel ve psikolojik anlamda şiddet öğelerinin açıkça sergilendiği iletişim ürünlerinin yanı sıra, “mutlu şiddet” olarak tanımlanan ve herkesin birbirini makineli tüfekle taradığı, bombalarla havaya uçurduğu, buna karşın kimsenin ölmediği, hiçbir trajik sonucun olmadığı bir şiddet türü de özellikle televizyon dizilerinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Her iki kullanım tarzı ile de şiddet öğesi normalleştirilmekte ve doğallaştırılmaktadır ki, buradaki yanlışlık belirgindir. Çocuklar medyanın içeriğindeki bazı şiddet öğelerini kavramakta sıkıntı çekerler. Şiddet içeren görüntülerle sıklıkla yüz yüze gelmeleri gelişimi tamamlanmamış beyinlerinde büyük ölçüde zarar vermektedir. (Rigel, 1996, s. 155).

Çocukların hemen her gün sıkça karşılaştıkları şiddet görüntüleri, şiddet içeren haberler, çocukların ticari kaygılarla istismar edildiği reklâmlar, filmler ve programlar çocuklarımızın ahlaklı, sağlıklı, güvenli ve temiz bir ortamda yaşama haklarını ellerinden almaktadır. Bu yüzden çocuklarla ilgilenen aileler ve eğitimcilerin, çocukların daha güvenli bir medya ile çevrelenmeleri konusunda dikkat etmeleri, bu yolda medyanın denetiminin yapılması konusunda duyarlı olması ve gerektiğinde yaptırım uygulatabilmesi; medya kanalıyla çocuklara şiddet öğesinin tanıtılmasının ya da çocukların şiddetin bir parçası olarak kullanılmalarının önünü kesecektir (Çamurdan, 2007, s. 25).

Çocuklar izledikleri kişileri kendilerince örnek alıp onların iyi bir davranışta bulunduğunu zannederek birtakım davranışlarını örnek alıp yaşam tarzı haline getirmektedirler. Bu yüzden medyanın gelişmesiyle birlikte son yıllarda şiddet olaylarında artış olmaktadır. Çocuklar ve de gençler suçun nasıl işlendiğini görerek öğrenmektedirler.

Televizyon görsel ve işitsel duylara yönelik etkili bir kitle iletişim aracı olması nedeniyle olumlu hizmetlerinin yanı sıra, iyi değerlendirilmediği takdirde olumsuz sonuçlara da neden olmaktadır. Televizyon olumlu bir uyarım kaynağı olmamasının yanında, aile içi ve dışı toplumsal etkileşimi en alt düzeye indirdiğinden, çocuğun sosyal gelişimine olumsuz etkisi de vardır (Yavuzer, 2000, s. 234).

Reklâmlar, belki de masalların yerini doldurduğundan, çocukların TV’de seyrettikleri en vazgeçilmez programların başında gelir. Günümüz çekirdek aile yapısında, çocuğun yanı başında olmayan, neşeli gecelerin, masalların mimarı nineler ailede değildir. TV’ler ve özellikle reklâmlar, bu boşluğu dolduracak bir işlev görmektedirler (Kapferer, 1991, s. 75).

Televizyonda şiddet izlemenin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Hem kızlarda hem erkeklerde daha yüksek saldırganlık düzeyi yaratabilmektedir.
- Saldırgan çocuklar zamanla çok daha fazla şiddet içeren program izleme eğilimi göstermektedir.
- Erkeklerde, düşük okuma başarısıyla şiddet içeren programları izleme arasında bir bağlantı vardır.
- Çocukların zeka seviyesi ne kadar düşükse televizyondaki deki şiddetin gerçek olduğuna inanmaya o kadar eğilim göstermektedirler.
- Başkalarının çektiği acıya daha az duyarlı hale gelebilirler.
- Çocuklar da korku, uyku bozuklukları, depresyona neden olabilir (Baron ve Broughton, 2001, s. 1222).

Televizyona izlemeye bağlı olarak çocuklarda gözlemlenen olumsuz psiko-sosyal etkilerin arasında çocuğun arkadaş ilişkilerinin bozulması veya daralması, gereksiz korkular, olumsuz ilişkiler, duygu sömürüsü, şiddete eğilim, uykusuzluk, tembellik, ders zamanının çalınması, okuma alışkanlıklarının olumsuz etkilenmesi vb. davranışlar yer almaktadır (Tuncer ve Yalçın, 1999, s. 27-34).

2.3.4. Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Önemi

Bilgisayarın ve internetin, okul öncesi eğitimi alan öğrenciler üzerinde pek çok olumlu etkisine rastlanmaktadır. Bilgisayarların çocukları gelişimleri, yaşları ve ilgileri doğrultusunda program hazırlanarak kullanıldığında çocukların gelişim ve öğrenmelerine faydasının olduğu, yapılan çalışmalarda gözlemlenmiştir.

2.3.4.1. Bilgisayar ve İnternet

Tekin (2005, s. 205)'e göre tarihin her döneminde insanoğlu bilgi elde etmek, elde ettiği bilgiyi saklamak, işlemek ve aktarmak için arayış içinde olmuş ve bu amaçla çeşitli yöntemler geliştirmiştir. Yazı, matbaa, telefon, radyo, televizyon gibi aygıtların bulunması da insanoğlunun bu yöndeki çabalarının bir ürünüdür. Bilgisayar teknolojilerinin gelişimiyle birlikte de bu alandaki gelişmeler akıl almaz bir hızla gerçekleşmektedir. Önceleri bilgiyi saklayan ve işleyen bilgisayarlar, daha sonra bilgi ileten makineler haline geldi ve iletişim teknolojilerinde büyük değişimler ve dönüşümler ortaya çıktı. Günümüzde bilgisayar bilimlerindeki gelişmelerin itici gücü olan bilişim teknolojileri büyük bir hızla gelişmekte ve her alana girerek yaşamımızı hızla değiştirmektedir.

Teknolojik gelişmelerin bir ürünü olan internet, günümüzde bilginin yayılmasında ve paylaşılmasında önemli araçlardan biri olduğu açıktır. Bilginin sunum çeşitliliği, sunum hızı, sunum kapasitesi ve benzeri olanaklar açısından internetin diğer araçlara oranla daha üstün olduğu bilinen bir gerçektir. Veri toplama, dinamik pencerelerin aracılığı ile düşüncelerin paylaşımı; Web tabanlı verilerden ve elektronik dergilerden literatür tarama, internetin eğitim amaçlı kullanım alanlarından bazılarıdır (Ekiz, Bayam ve Ünal, 2003, s. 665).

Bilgisayar teknolojisi hemen her alanda yaygınlaşan, beraberinde bilgiye hızlı erişim, kolay haberleşme, paylaşım gibi birçok imkâna sahip olması nedeniyle, bu

hızlı gelişimini devam ettirmektedir. İnternet ağı da, bu gelişimde önemli bir paya sahiptir. Fakat her olumlu gelişimde olduğu gibi, ortaya çıkan bazı problemlere en başından çözüm bulunmaya çalışılmalıdır.

Bilgisayar ve internet geniş bir kullanıcı kitlesine hitap etmekle birlikte, bunları kullananların büyük çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu görülmektedir. Öğrenmeye daha yatkın, yeniliklerin kabulüne ve uygulanmasına daha açık olan gençler bu alan için büyük bir potansiyel oluşturmaktadırlar. Özellikle aldıkları mesleki eğitim içerisinde bilgisayar ve internet kullanımını dahil eden gençler, rekabetin yoğun olarak yaşandığı iş hayatında bir avantaj elde edeceklerdir (Davis vd., 1999, s. 257-260).

İnternet kullanımı ve bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençler üzerindeki etkileri düşünüldüğünde; onların günlük yaşamlarını, akademik başarılarını ve ruh sağlıklarını önemli ölçüde etkileyen ve bu yönü ile de araştırmacıların ilgisini çeken güncel bir konu olduğu apaçık ortadadır. Bir yandan internet ve bilgisayar oyunları çocuk ve gençlerin bilgiye ulaşmalarını, araştırma yapmalarını, problem çözme, yaratıcılık, kritik düşünme gibi kişisel gelişimlerini destekleyen teknolojik bir mucize olarak değerlendirilirken; aynı zamanda çabuk ulaşılabilirliği göz önünde bulundurulduğunda çok fazla, kontrolsüz, hedeflenen dışında, bilinçsiz ve gereksiz kullanımı yönü ile kaygılara ve korkulara neden olmakta, bireysel yeteneklerin ve bazı gelişim alanlarını olumsuz etkilediği düşünülmektedir (Kubey, 2001, s. 366; Berson, 2003, s. 164).

2.3.4.2. Okul Öncesi Eğitimde Bilgisayarın Önemi

Günümüzde eğitim kurumlarında geleneksel yöntemler ve araç gereçlerle yapılan eğitim öğretim, yerini bilgi teknolojilerinden faydalanılarak oluşturulan çoklu öğrenme ortamlarına bırakmaktadır. Eğitimin bireylere daha etkili ve verimli bir şekilde verilebilmesi için çeşitli eğitim materyallerinden yararlanılmalıdır.

Bilgisayarın bireylerin ve toplumların yaşamında giderek yaygınlaşması, yarımın dünyasının bu günden çok daha farklı, çelişkili düzeyde olacağı izlenimini vermektedir. Bireylerin bu günün dünyasına kolay uyum sağlayabilmesi için, bilgisayarı tanıma ve kullanma becerilerine sahip olmalarını gerekmektedir. Bu

durum beraberinde çocukların erken yaşta bilgisayarla tanışmasını getirmektedir. Bilgisayarla tanışmak okul öncesi eğitim yıllarına rastlamaktadır.

Bilgisayar, okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğa pek çok kalıcı izli davranışları kazandırmaktadır. Sosyal etkileşim, akran gruplarıyla paylaşım, grup oyunlarını teşvik etmek ve çocuğun çevresini zenginleştirmek gibi pek çok faydası dokunabilir. Bilgisayar kullanan çocuklar problem çözmeyi grupta hareket etmeyi ve sorunları paylaşmayı öğrenmektedirler. Bu nedenle okul öncesi dönemde çocukların bilgisayarla tanışmaları ve onu kullanmayı öğrenmeleri son derece önemli gözükmektedir (Yaşar, 2004, s. 7-9).

Bilgisayarın eğitime katılmasında görülen en yaygın uygulama biçimi bilgisayar destekli eğitimidir. Bilgisayar destekli eğitim bilgisayarın öğretimde, yönetimde ve ders dışı etkinliklerde kullanılmasıdır (Büyüközer, 1995, s. 24). Okul öncesi dönemdeki bilgisayar kullanımının ve programlarının asıl amacı oyunla çocuğa bazı kavramları vermektir. Çocuğa bilgisayar kullanma eğitimi verildiğinde çocuk tuşları kolaylıkla kullanarak ekrandaki görüntülere ulaşacak, orada kendisine verilen yönergeleri yerine getirmeye çalışacaktır. Çocukların gelişim düzeyindeki farklılıklar düşünüldüğünde, aşamalı programların her gelişim düzeyindeki çocuklara uygunluğu sağlanabilmelidir (Sancak, 2003, s. 131).

ABD'deki Texas Üniversitesi'nde Phlios tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre bireyler; okuduklarının %10'unu, görüp işittiklerinin %50'sini, işittiklerinin %20'sini, söylediklerinin %70'ini, gördüklerinin %30'unu, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar. Bu oranlar zaman sabit tutulmak şartıyla belirlenmiştir. Yukarıdaki verilere bakıldığında öğrenme ve öğretme sistemi içerisinde yapıp yürütmeyi esas alan bilgisayarın rolü büyüktür (Yürütücü, 2002, s. 5).

Bilgisayarlar; eğitim çağındaki insanların niteliğini olumlu yönde arttıracak ve etkileyecek, öğrencilerin derslerde dikkatini arttıracak, daha verimli öğrenmeye yardımcı olacak, yaratıcılığı ve başarıyı arttıracak ve dersleri ilginç yapacak araçlardır. Bilgisayarların klasik eğitim araç ve gereçlerinin yetersiz kaldığı pek çok konuda önemli bir boşluğu doldurduğu görülmektedir. Klasik eğitim ortamında

gerçekleştirilmesi zor veya olanaksız olan pek çok işi bilgisayarlar kolaylıkla yapabilirler.

Okul öncesi öğretimde bilgisayar kullanmanın ve çocuklara bilgisayar becerileri kazandırmanın faydası; çocukların büyüklerin dünyasını daha gerçekçi biçimde tanımalarını sağlaması, teknolojiyi erken yaşta anlama ve onu kullanmaktan korkma rahatsızlığına yakalanma olasılığını ortadan kaldırması ve kendi kendini kontrol etme yetisinin gelişmesine yardımcı olmasıdır. Toplumsal becerilerini geliştirmelerine ve başarılı olamayan ya da çekingen, içe dönük çocukların arkadaş edinmek, iletişim kurmak gibi toplumsal becerilerinin gelişmesine yardımcı olur (Yaşar, 2004, s. 7-101).

Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar Kullanılırken Göz Önünde Bulundurulacak Temel İlkeler: Bilgisayar, okul öncesi eğitim kurumlarında gelişigüzel kullanılmamalıdır. Bu teknolojinin kullanımı sırasında birtakım ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim amaçlı bilgisayar kullanırken şu ilkeler dikkate alınmalıdır (Zembat, 1997, s. 380):

- Bilgisayar gerçekten gerekli olduğu durumlarda kullanılmalı; eğer bilgisayar, çocukların gelişiminde önemli yer tutan sosyal etkinliklerin yerini alma tehlikesi taşıyorsa, kullanılmamalıdır.
- Her şeyin öğretiminde bilgisayardan yararlanma yoluna gidilmemelidir.
- Bilgisayar kullanılarak gerçekleştirilecek etkinlikler, çocuklarda algı ve motor becerileri geliştirmeye yönelik olmalıdır.
- Bilgisayar, çocukların öğrenme becerilerini destekleyecek bir biçimde oluşturulmalıdır.
- Çocuğun bilgisayarı doğal bir biçimde kullanabilmesi için bilgisayar, çocuğun çevresiyle uyumlu hale getirilmelidir.
- Çocukların bilgisayar ile kendi kendilerine bağımsız olarak çalışmalarını desteklemeli; bunun için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Bilgisayar uygulamaları sırasında çocukların etkin olmalarını sağlayacak bilgisayar yazılımlarının kullanılmasına özen gösterilmelidir. Bilgisayar,

okul öncesi programında yer alan etkinlikleri destekleyici nitelikte olmalıdır.

- Bilgisayar, çocukların öğrenme ve araştırma isteklerini artıracak ve onların her yönden gelişimlerini destekleyecek bir biçimde ise kullanılmalıdır.
- Çocuklar bilgisayar kullanımı için motive edilmeli ve ilgileri dikkate alınmalıdır.
- Çocukların bilgisayarı yakından tanımaları ve kullanımıyla ilgili becerileri kazanmaları için onlara bilgisayarda değişik uygulamalar yaptırılmalıdır.
- Bilgisayar ile öğrenmenin, eğitim hedeflerine ulaşmada amaç değil, bir araç olmalıdır.

Bilgisayarın okul öncesi eğitim programlarıyla uyumlu bir biçimde bütünleştirilmesi için gerekli özen gösterilmeli; bilgisayar programın bir parçası olmalıdır (Zembar, 1997, s. 380).

Çocuklar, bir konuya tam olarak odaklanıp anladıklarında ve bununla ilişkili olarak yeterlilik kazandıklarında, haz alırlar. Haz ise daha ileri öğrenmeler için önemli bir güç kaynağı oluşturur. Oyun, bu anlamda çocuğun önemli haz kaynağı olarak öğrenme başarısını artıran ciddi bir fırsat olarak, öğretim ortamında yer almalıdır. Bilgisayar destekli eğitimde ise çocuk, bilgisayarı bir oyun aracı olarak gördüğü için, bilgisayardan hem haz almakta hem de bilgisayar aracılığıyla verilen bilgileri öğrenmektedir (Bandura vd., 1999, s. 258).

2.3.4.3. Çocukların Bilgisayar Kullanmasının Yararları

Bilgisayarın okul öncesi dönemde kullanılmasının gerekli olmadığı görüşüne karşılık, okul öncesi dönemde bilgisayarın kullanılmasının çocuklar için yararlı olduğu görüşü de gittikçe yaygınlaşmaktadır (Cuffaro, 1984, s. 558; Simon, 1985, s. 78; Whetsone, 1996, s. 144; Zembar, 1997, s. 380; Bayhan ve Uzmen, 2000, s. 58; Sutherland vd., 2000, s. 195; Clements ve Saramo, 2002, s. 340).

Çocukların bilgisayarı açıp kapatması, bir program başlatması, bilgisayar faresini kullanması, yazıcıyı kullanma gibi işlevleri öğrenmesi erken yaşlarda daha kolay olduğundan dolayı, bilgisayar kullanımı okul öncesi dönemde desteklenmelidir (Sancak, 2003, s. 1).

Arı ve Bayhan (2002, s. 9), okul öncesinde ve ilkokullarda bilgisayar destekli eğitimin getireceği avantajları şu şekilde sıralamışlardır:

- Eğitim eşitsizliğini ortadan kaldırmaya ve eğitimi eksikliği çekilen okullarda bu boşluğu doldurmaya hizmet eder.
- Çocukların bireysel özelliklerinden kaynaklanan farklılıklara göre uygun eğitim programlarıyla ilerlemelerini sağlar ve onlara öğreninceye kadar tekrarlama fırsatı verir.
- “Kendi kendine öğrenme ve keşfetme” özelliği nedeniyle çocukların öğrenme süreçlerini çabuklaştırır.
- Bilgisayar destekli eğitim programlarının yaratıcılığı destekleyici yönü, çocukları ezbere dayalı eğitimden kurtarıp yaratıcılığa yönlendirir.
- Gelecekteki yaşantılarında çocukların bilgisayar kullanma olasılıklarının yüksek olduğu düşünülürse, şimdiden verilen eğitim bilgisayar kullanmaya kolaylık sağlar.
- Bilgisayar destekli eğitim ile çocuk, öğrenme süreçlerinin sonuçlarının geri-iletimini anında aldığı için öğrenmeye güdülenir.
- Bilgisayar destekli eğitim çocuğun öğrendiklerini genellemesine fırsat verir.

Ayrıca bilgisayar destekli eğitim getirmiş olduğu diğer olumlu yönler ise;

- Bilgisayar kullanımı belirli süreçlerin adım adım geçirilmesini gerektirir. Bu durum çocukların istedikleri bir sonuca ulaşmak için belirli süreçleri izlemeleri gerektiğinin önemini kavramalarına yardımcı olur.
- Çocukların bilgisayar başında birlikte çalışmaları, toplumsal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Birlikte çalışmaları, yeni ve birbirinden farklı düşünceler üretmelerine, bunlar arasındaki farklılıkları fark ederek, karışıklıkları konuşarak ya da deneyerek çözmeye çalışmalarına olanak tanır. Böylece bireylerarası iletişim becerilerinin gelişmesi sağlanır.
- Bilgisayarlar özellikle diğer alanlarda başarılı olamayan ya da çekingen, içe dönük çocuklar için daha önemlidir. Bu tür çocuklar ürünlerini,

düşüncelerini geniş bir grupta paylaşmak istemezler, bu durum onların daha içe dönük olmalarına yol açar. Oysa bilgisayar başında bir ya da iki çocukla birlikte bir sorunu çözmek ve başarı duygusunu paylaşmak, bu tür çocukların arkadaş edinmek, iletişim kurmak gibi toplumsal becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

- Harfleri düzgün yazamayan çocuklar bilgisayar tuşları aracılığı ile düşüncelerini, duygularını hiçbir suçlama ya da alay edilme gibi durumla karşılaşmadan kâğıda dökebilirler. Böylece yazma becerilerinin gelişmesi sağlanır.
- Bilgisayar programlarını kullanmak belirli devimsel becerilerin gelişmesine yardımcı olur.
- Çeşitli çizim ve Logo gibi açık uçlu yazılımlar, çocukların hayal gücünü ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir.

2.3.4.4. Çocukların Bilgisayarı Yanlış Kullanmasının Zararları

Canbek ve Sağıroğlu (2007, s. 35)'na göre, çocuklar ve gençlerin bilgisayar ve internet kullanımının zararları genel olarak aşağıdaki şekilde gruplanabilir:

- Teknik zararlar: Çocukların bilgisayara virüs bulaştırması, casus yazılımların girmesine müsaade etmesi, bilgisayarı bozması. Bunun sonucu olarak var olan belge ve dosyaların kaybedilmesi ve bazı yazılım ayarlarının bozulması.
- Fiziksel, sosyal ve psikolojik zararlar: Aşırı oyun oynamak, dışarıda ya da okulda arkadaşlarıyla etkileşimde olmak yerine eve kapanmak ve şiddet içerikli oyunlar oynamak gibi bilgisayar ve internet kullanımının neden olabileceği zararlar.
- Hayati zararlar: Zararlı içeriklere erişim, kötü niyetli kişilerle temas, istismar ve pedofili. İnternet ortamında çocuklarımız, gençlerimiz ve hatta bilinçsiz kullanıcılar; beklenilmeyen ve istenilmeyen tehditlerle, tehlikelerle ve durumlarla karşı karşıya kalabilirler. Bunlar;
 - Pornografik öge, düşmanlık, öfke ve şiddet ihtiva eden yasa dışı içeriğe internet üzerinde maruz kalabilme,

- Çevrimiçi ortamlarda, kendilerini veya ailelerini tehlikeye atacak adres, kredi kartı numarası, evde o an kimin ya da kaç kişinin bulunduğu bilgisi gibi bilgileri üçüncü şahıslara, eposta veya sohbet programları vasıtasıyla iletebilme,
- İnternet üzerinden ebeveynlerinin kredi kartı ile haber vermeden alışveriş yapabilme ve kendisinden yaşça büyük ve kötü niyetli kişilerle ve suç örgütleri ile haberleşebilme gibi konular olabileceği gibi; daha farklı ve tehlikedeki şekillerde de kendini gösterebilir. Bütün bu riskler, konunun önemini gözler önüne sermeye yeterlidir.

Bilgisayar destekli okul öncesi eğitiminin zararları içinde sağlığa verdiği zararlar da bulunmaktadır. Bilgisayar destekli okul öncesi eğitiminin sağlığa zararları denildiğinde ilk akla gelen ekranın göze zarar verdiği iddialarıdır. Bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Fakat bugüne kadar olan yaygın kanı ekranın zararlı olduğu yönündeydi. Nitekim Arı ve Bayhan (2002, s. 9) “bilgisayar ekranı karşısında uzun süre kalınmasından ötürü, ekran tarafından yayılan katot ışınlarının ve az miktarda da olsa radyasyonun vücut ve özellikle gözler üzerinde zararlı etkilerinin olduğu bilinmektedir” demektedir. Bilgisayar oyunlarının diğer olumsuz bir yönü internet kullanımı ve bilgisayar oyunlarının beyinde dopamin salgılanmasında artışa neden olduğu ve bilişsel fonksiyonlarda bozulmaya neden olduğu görüşüdür. Bilgisayar başında fazla zaman geçiren çocukların temporal dopaminerjik aktivitede artış olduğu ve bu çocukların hiperaktivite bozukluğu kriterlerini taşıdıkları belirlenmiştir (Houghton vd., 2004, s. 21-34).

Yukarıdaki ifadeler dikkate alındığında, okul öncesi yaş grubundaki çocuklar bilgisayarın karşısında çok fazla zaman geçirmemelidirler. Çocukları bilgisayar başındayken, ebeveynleri onları kontrol etmelidir. Bu bilgilere dayanarak bilgisayarın akılcı bir biçimde kullanıldığı zaman çocuklar için yararlı, fakat dikkat edilmediği takdirde çok daha fazla zararlı olabileceği söylenebilir.

2.3.5. Çizgi Film

Çizgi Film teknik ile sanatın iç içe olduğu, görselliği çok etkili bir sinema tekniğidir. Bunun içinde grafik sanatlarının, sinemanın, müziğin, edebiyatın, balonun ve sayabileceğimiz pek çok sanat dalının daha ileri aşamalarını da içinde

barındırdığı, özellikle de elektroniği ve teknolojiyi daha çok içine alabilen bir ürün olma yolundadır (İnce, 1991, s. 120).

Özellikle 1920 ve 1930'lu yıllarda Walt Disney'le başlayan çizgi film çalışmaları Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Temel Reis, Arı Maya, Kendy, Marco, Heidi, Wikingler, Bambi v.b. çok sayıda bilinen çizgi filmler ile alabildiğine gelişti. Bu çizgi filmler kimisi komik, kimisi duygusal yönleriyle, çocukların aklında hoş izlenimler bırakmışlardır. Ancak bu çalışmaların önde gelen ortak özelliği sanatsal açıdan son derece titiz çalışmalar olduğudur. Bu çalışmalar resim, müzik ve sanatın birleştiği, çocukların müzik eğitiminde de kullanılabilecek eserlerdir (Campell, 2002, s. 218).

Çizgi filmlerde öğretim süreci sevimli hale dönüştürülerek öğrenme isteğini artırılabilir. Çizgi film yapımlarda konu, bazen gerçekçi bir yaklaşımla verilebildiği gibi, çoğu zamanda hayal gücünü dayalı olarak sunulabilmektedir. Akılda kalıcılığı artırmak için rengin ve sesin devreye girmesi ile aynı zamanda görerek ve işiterek etkin bir öğrenme sağlanabilmektedir Eğitim ve öğretim amaçlı kullanılan filmlerinin yapısını ve amacını bu teknik özellikler oluşturmaktadır.

Çizgi film karakterleri çocukların kavrayamayacakları aykırı davranışlar sergilerler. 4-5 yaş civarlarında çocukların mizah duyguları henüz yeni yeni kıpırdanmaya başlamaktadır. Örneğin konuşan ağaçlar ya da dans eden çiçekler, mizah duygusu yeni gelişmiş olan çocukta kahkahalara yol açabilir. Çünkü çocuklar, ağaçların konuşamayacağını ve çiçeklerin dans edemeyeceğini bilirler.

Bazı çizgi filmler, çocukların bilişsel ve sosyal davranışlarının gelişmesine yardımcı olur. Bunun aksine şiddet içeren çizgi filmler ve programların izlenmesi, şiddete karşı hissizleşme, sosyal problemlerin çözümünde şiddete başvurma ve bazı çocuklarda agresif davranışların artması gibi zararlı yönler oluşturmaktadır (Benson ve Haith, 2009, s. 455).

Pek çok çizgi film çocuklara yaşam tarzındaki davranışları farklı yönde anlatmaktadır. Konunun içeriğinde dikkati çeken özelliklerden biri de cinsiyet rol tanımlamaları olmaktadır. Bu tanımlamalarda çocuklar, bir kadın ya da erkek olarak nasıl olmaları gerektiğine ilişkin oluşturulmuş ideal tipleri görmektedir. Bu tiplerin özelliklerine baktığımızda kadınların zayıf ve korunmaya muhtaç, pasif, her zaman

erkekten yardım talep eden, yardım bekleyen taraf, erkeklerin ise kadınlardan daha güçlü evin geçimini sağlayan, yarışmacı, aktif, kurtarıcı, her zaman yardıma hazır taraf olduğu görülmektedir. Çizgi filmlerde bulunun bu tarz senaryo ve içerikler çocukların aklında bir soru işareti uyandırabilir (Durlu, 1995, s. 500-503).

Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkililiği düşünüldüğünde; çizgi yapımlarda konu, gerçekçi olabileceği gibi, hayal gücüne dayalı olabilecek bir biçimde sunulabilmekte ve böylece öğretim süreci sevimli hale dönüştürülerek öğrenme isteği artırılabilir. Ayrıca akılda kalıcılığı artırmak amacı ile rengin ve sesin devreye girmesi de, aynı zamanda görerek ve işiterek etkin bir öğrenme sağlanabilmektedir.

2.3.5.1. Çocuklar ve Çizgi Filmler

Çocuklar televizyon yayınları içerisinde en fazla çizgi filmleri izlemekte ve görsel özellikleri nedeniyle en fazla çizgi film programlarından etkilenmektedir. Çizgi filmler görsel ve işitsel açıdan çocukların dünyasına hitap etmektedir. Çizgi filmler en fazla çocukların dil gelişimini etkilemektedir. Bu etkilenme iki biçimde olmaktadır. Birincisi kullanılan sözcük sayısının azlığı, ikincisi ise çocuğun ana dilinin yozlaşmaya başlamasına etkisi olarak tanımlanabilir. Bu iki etmen, yabancı kaynaklı programların yanı sıra, yerli programlarda da sıkça rastladığımız Türkçenin yanlış, kötü, yabancı özentili ve kısır bir şekilde kullanılmasından ileri gelmektedir (Aşkaroğlu, 2006, s. 85).

Çizgi filmler ancak bilinçli bir şekilde seçildiğinde bilgilendirici, eğitici, kişilik geliştirici nitelikte olabilir. Okul öncesi dönem çocukları hayal dünyalarının genişliği, tükenmeyen enerjileri, öğrenme merakları, gerçeği değerlendirme özelliklerinin yeterince gelişmemiş olması gibi nedenlerden dolayı ekrana kolayca bağlanabilmektedirler.

Çocuklukta herkesin hayatında bir dönem var olan, ileri yaşlarda bile izlemekten zevk duyulan çizgi filmlerin, çocuklarımız üzerindeki etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Çizgi filmler görsel ve işitsel açıdan çocukların renkli dünyalarını daha da renkli hale getirmektedir. Cam ekrandaki renkler, insan ve hayvan figürlerini temsil eden çizgiler ve animasyon, çocukların hayal dünyalarındaki temsili sembollerini zenginleştirmektedir. Aslında çocuk çizgilerle eline kalem aldığı günden

itibaren karşı karşıyadır. Ancak çizgilerin hareketi çocuklara imkânsızın gerçekleşmesi gibi gelir. İşitsel olarak algılanan müzikler, seslendirmeler çizgilerin çocukların hayal dünyalarındaki yerlerini kalıcı kılmaktadır (İnce, 1991, s. 125).

Çizgi filmler, okulöncesi çocukların en çok izledikleri çocuk programlarıdır. Çizgi filmler görsel ve işitsel özellikleri nedeniyle, okul öncesi çocuklar tarafından sürekli ve ilgiyle izlenmektedir. Bunun yanında çocukların çizgi film izlemeleri öğretmenleri ve velileri tarafından teşvik edilmektedir. Özellikle anne babalar çocukları “evde oyalamak” için bol bol çizgi film izlettirmektedirler. Okul öncesi kurumlarında da genellikle çizgi filmler seyrettirilmektedir. Öğretmenler çocukları bir arada tutmak ve daha rahat kontrol etmek için çizgi film saatlerini arttırabilmektedir (Gürel, 1998, s. 30).

Başal (1999, s. 215)’ın yaptığı araştırmada, çocukların % 47’sinin çizgi filmi konusunu beğendikleri için, % 34,2’sinin hareketli buldukları için, % 18,8’inin ise başkahramanı ile kendilerini özleştirdikleri için izlediklerini saptamıştır.

Şiddet içeren çizgi filmler çocukların, dikkat ve konsantrasyon sorunları yaşanmasına bağlı olarak, okulda başarısızlığına neden olabilmektedir. Sürekli otoriteye karşı gelen çocuklar, kişiler arası problemin çözümünü fiziksel şiddette aramaktadırlar. Üstelik çizgi film kahramanlarının oyuncaklarıyla, şiddet evlere girip gerçeğe dönüştürülmektedir (Yavuzer, 1996, s. 239).

2.3.5.2. Çizgi Film İzlemenin Yararları

Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisini konu alan araştırmalarda, ağırlıklı olarak olumsuz etkiler üzerinde durulmaktadır. Çizgi filmlerde çocukları eğlendirme adına bombalama, ateş etme, kesici aletleri kullanma gibi olaylara yer verilmektedir. Böylece çocuklara saldırganlığı ve şiddeti taklit edebilecekleri örnekler sunulmaktadır. Ancak çizgi filmler doğru kullanıldığında, öğretici özelliği, bilgilendirici, kişiliği geliştirici, kişilik modelleri gösterebilen boyutları da göz önüne alınmalıdır (Can, 1995, s. 90).

Çocuklara yönelik program ve reklâmlarda, ürün önerilirken çocuklar tarafından sevilen çizgi ve animasyon karakterlerin kullanılması da yaygın bir uygulamadır. Küçük yaşlardan itibaren çizgi filmler ve çizgi resimler çocukların çabuk okuma ve kavrama yeteneklerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Günümüzde teknik buluşların gelişmesi ve televizyonun yaygınlaşması ile çizgi film ve animasyon geniş boyutlar kazanarak yeni uygulama alanları bulmuştur. Televizyon, yetişkinlerin ve özellikle çocukların ilgisini çizgi film ve animasyon denilen görsel sanat dalları ile çok daha kolay çekebilmektedir ve eğlendirirken eğitmek çizgi film ve animasyonun kendi içyapısında bulunmaktadır (İnce, 1991, s. 120).

Çizgi filmler, her zaman çocukları olumsuz yönde etkilememekte, bazen de çocuklar üzerinde olumlu etki bıraktığı göz ardı edilmemelidir. Çizgi filmlerin kitleye ulaştırıldığı en yaygın yolun televizyon olduğu ve televizyonların yaygınlığı düşünüldüğünde, çocukla iletişim kolaylıkla kurulabilmektedir. Çocuk eğlenmekte, öğrenmekte ve amaç doğrultusunda hazırlanan çizgi filmlerle eğitilebilmektedir. İnsanda öğrenmeyi oluşturan etkenlerden biri, benliğin bir başka kişinin benliği ile özdeşleştirilerek biçim almasıdır. Özdeşleşme, kişinin duygusal olarak özünü başka bir kişiyle ya da grupta birleştirmesidir. İnsan, toplumsal ilişkiler içinde bulunduğu kişilerden uyumlu davranışlar gördüğünde, onların benlikleriyle kendi benliğini bir tutar. Bu durum, gelişmede yaşam için birinci derecede iyilik, yardımseverlik, paylaşım temaları çocuğun sosyal ve ahlaki değerler açısından bilgi edinimlerini kolaylaştırmaktadır. (Alan, 2009, s. 95)

2.3.5.3. Çizgi Film İzlemenin Zararları

Çizgi filmler, şiddet unsurlarının yanı sıra okul öncesi dönemdeki çocuklara gerçek dışı bir masal dünyası yaratarak, yabancı kültürlerin değerlerinin aktarılmasına yol açmaktadır. Bu da çocukların yerli toplumsal değerlerle çelişen davranışlar sergilemelerinde neden olmaktadır (Postman, 1995, s. 146). Türkiye’de yayımlanan çizgi filmlerin çoğu yabancı kaynaklıdır-Ülkemizin çocuklarının da bu tehdit altında olduğu görülmektedir. Günümüzde Avrupa ülkeleri, Amerikan ve Japon çizgi filmlerine karşı durmakta ve televizyonlarında yerli yapımlara öncelik vermektedirler (Gönenç, 2005, s. 1163).

Bunların ötesinde çizgi filmlerde de şiddet öğelerinin çok fazla olduğu görülmekte ve çocuklarda, şiddetle şaka arasındaki ilişki düzeyinin büyük oranda arttığı dikkat çekmektedir. Çizgi film kahramanları çoğunlukla vuran, kıran, rakibini kılıçla parçalara ayıran, buldozerle üzerinden geçen ne olduğu belli olmayan korkunç

yaratıklar ve cadılardır. Bu tür programları seyreden çocukların zamanla bunları olağan bir olay gibi kabul edip benimsemelerine yada bu film kahramanlarının yaşantılarını ve özelliklerini özümseyerek bunları kendi oyunlarına ve yaşantılarına yansıtmalarına neden olabilmektedir. Bu durum, çizgi filmler üzerinden değerler aktarımının çocuğun karakterini şekillendirmede ne denli güçlü olduğunu göstermesi açısından önemli bir örnektir (Cesur ve Paker, 2007, s. 107).

2.4. ÇOCUK PROGRAMLARININ OKUL ÖNCESİ ÇOCUK DAVRANIŞLARINA ETKİSİNE YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇALIŞMALAR

2.4.1. Yabancı Literatürde Gerçekleştirilen Çalışmalar

Amerika’da 1950’li yılların başlarında çocukların “bilişsel ve sosyal gelişimine medya nasıl etki eder” sorusuna cevap aranmaya başlanmıştır. Bu yıllarda bilişsel gelişime ilginin arttığı görülmüştür. “Susam Sokağı” programının yayına başlamasıyla bu alanda yapılan araştırmalar zirveye ulaşmıştır.

Fromberg (1995, s. 34)’e göre, televizyonlar ve bilgisayarlar çocukların gerçek birer parçalarıdır. Bunun için öğretmenlerle eğitimciler bunları destekleyecek şekilde bu araçları kullanmaya hazır olmalıdırlar. Fromberg (1995), bilgisayarların genç insanlar üzerinde etkilerini inceleyen, televizyon ve film kültürünün çocuklar üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalar yapmıştır. Bilgisayarların çocukların sosyal aktivitede, problem kurma, problem çözme, tasarım, okuryazarlık, keşif ve becerilerinin aynı zamanda çocukların diğer gelişimlere de olumlu yönde etkisi olduğunu belirtmiştir. Kitle iletişim araçları çocukların cinsiyet, ırk, dil ve farklı sosyal yaşam biçimlerini ayırt etmeksizin beklenti ve hayallerini azda olsa gerçekleştirme imkânı sunmaktadır. Çocuklar izledikleri televizyon programları ve reklâmlarında ki karakterlerden etkilenip onları doğal yaşam ortamına taşıyıp taklit etmektedirler. Oradaki karakterlerle özdeşleşmektedirler. Çocuklar televizyonda izledikleri kahramanların bazı deneysel çalışmalarının aynısını oyun ortamına taşımakta, buna çocuktaki yaratıcılığın gelişmesini olumlu yönde etkilemektedir.

Rose (2010, s. 39) kitabında, “Susam Sokağı”nın faydaları üzerinde durmuştur. Program çocuklardaki dil, din, ırk, cinsiyet, sosyo-kültürel vb. özellikleri ortadan kaldırıp eşit faydalar sağlamak amacıyla yola çıkmıştır. Bu nedenle de, daha

çok alt gelir grubuna hitap eden çocukları hedeflemiştir. Sahnenin sokakta olmasındaki amaç çocuklardaki sosyo-kültürel farkı ortadan kaldırıp bu çocuklara daha kolay ulaşabilmek ve gelişimine fayda sağlamaktır. Düşük gelirli ailelerin çocuklarının okuma yazma ve aritmetik yeteneklerini geliştirmede istekli olduklarını fark eden program yapımcıları; harfler ve sayılar üzerinde daha çok durmakta ve hatta oyunlar, şarkılar, tekerlemelerle öğretim yolunun daha iyi olduğunu ifade etmektedirler. Programın etkileri üzerine yapılan araştırmalarda, bu programı sürekli izleyen çocukların diğer çocuklara oranla yaş, cinsiyet, zeka, öğrenme hızı gözetilmeksizin daha fazla öğrendikleri görülmüştür. 1960'lı yılların başında "Susam Sokağı" programı tek çocuk programıydı ve program seçeneği yoktu. Fakat günümüzde televizyon kanalı ve program çeşitliliği göz önünde bulundurulacak olursa daha denetimli olması gerektiği üzerinde durmuştur.

Miller ve Almon (2009, s. 46) tarafından yapılan çalışmada da yıllar sonra çocukluk dönemlerinde "Susam Sokağı" programını izleyen erişkinlerle yapılan görüşmeler sonucunda; bu kişilerin okul yıllarında yüksek notlar aldıkları, başarılarının izlemeyenlere göre daha fazla olduğu, akademik yönde daha iyi yerlere geldikleri ve hepsinin daha iyi işlerde çalıştıkları belirlenmiştir.

Mosiman ve Mosiman (2009, s. 96), ise televizyon izlemeyi eğitsel amaçlı olduğu sürece desteklemektedir. Ancak televizyon seyretme zamanının ileride alışkanlığa dönüşmesi, engellenememesi ve sınırlandırılmaması bu konudaki endişelerini arttırmaktadır. Erken yaşta oluşan bu yanlış alışkanlıkların ileriki zaman diliminde değiştirilmesinin çok zor olabileceğini ifade etmektedirler. Mosiman ve Mosiman (2009), konuyla ilgili olarak Amerika'da yapılan ulusal istatistikî çalışmalarda televizyon ve bilgisayar kullanma konusunda aşağıda sunulan hususların üzerinde durulduğunu belirtmektedir:

- 3 yaşından önce çocuklar günde ortalama 2 saat televizyon izlemektedir.
- 3-5 yaş arası çocuklar günde ortalama 3 saat televizyon izlemektedir.
- Çocukların 2/3 televizyonun çoğu zaman açık olduğu evlerde yaşamaktadır.
- Çocukların %36'sının odasında televizyon bulunmaktadır.

- Ailelerin %45'i, eğer önemli işleri varsa, çocuklarını televizyonla meşgul etmektedirler.
- 6 yaşın altındaki çocukların %48'i bilgisayar kullanmaktadırlar.
- 4-6 yaş arası çocukların %27'si günde ortalama bir saat bilgisayar kullanmaktadırlar.

Mosiman ve Mosiman (2009, s. 96), yaptıkları araştırmalara göre eğitsel amaçlı bilgisayar yazılımlarının çocuklara temel yeteneklerini kazandırabileceğini, fakat bunun da sınırlandırılması gerekliliği görüşünü savunmaktadırlar. Bilgisayar kullanan çocuklarda, sesle ve görüntüyle gelişen bazı duygusal ve şiddet içerikli davranış biçimleri gözlemlenmiştir. Sınıf ortamındaki öğrenmeye oranla bilgisayar ortamındaki öğrenme daha çabuk gerçekleşmektedir. Bu da bilgisayar destekli eğitimin daha da faydalı olacağı görüşünü savunmaktadır. Bilgisayar yazılımlarının çocuğun yaşına, seviyesine ve kolaydan daha zora aşamalı olarak hazırlanması gerekliliği üzerinde durmuşlardır.

Anderson, Levin ve Lorch (1977, s. 2)'un yapmış olduğu "Televizyon Programlarının Çocuklar Üzerindeki Etkisi" adlı araştırmada; katılımcılar kontrol grubu ve deney grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Araştırmaya çoğunluğunu 4 yaş grubu çocuğun oluşturduğu 72 çocuk 24'lü üçer gruba ayrılmışlardır. Her gruptaki 24 öğrencinin 12'sini erkek 12'sini kız öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin 2'si hariç geriye kalan çocukların hepsi beyazdır. Araştırma grubunu oluşturan çocukların farklı sosyo-ekonomik gruptan olmasına dikkat edilmiş olup, rast gele seçilmişlerdir. Deney grubundaki öğrencilere 40 dakika televizyon izlettirilmiştir. Yine bu grupta kendi içerisinde ayrılmış ve ayrılan 24 öğrenci grubuna gösterimi yavaş olan susam sokağı televizyon programı izlettirilmiştir. Diğer gruba gösterimi hızlı olan susam sokağı televizyon programı izlettirilmiştir. Diğer 24'lü Kontrol grubuna ise aileleri tarafından hikâyeler okunmuştur. Her iki grup ta gözlem aynasıyla donatılmış gözlem odasında gözlemlenmiş ve kameraya alınmışlardır. Buradaki amaç çocukların televizyona ve hikâyeye olan dikkatlerinin ölçülmesidir. Gözlemden sonra gruplara bazı testler verilmiştir. Bunlar benzer figürleri eşleştirme testlerinden oluşmaktadır. Testlerde süre ve sıra işlemi dengeli tutulmuştur. Bu testin amacı çocukların işine ne kadar ve ne derece odaklandığının izlenme sürecinin

gözlenmesidir. Testin sonucu çocukların dikkatlerinin ve ilgilerinin uzun sürdüğü şeklindedir. Diğer gruptaki çocuklar da gözlem odasında oyuna alınarak orada gözlenmeye devam edilmiştir. Oyun odasındaki grubun oyuna adaklanması uzun ve dikkatli sürüyor. Araştırmaya katılan gruptaki çocukların tepki ve dikkatleri ki kare analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Oyun değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Oyun grupları cinsiyet değişkenine göre analiz edildiğinde ise, gene anlamlı bir farklılık ortaya çıkmadığı görülmüştür. Araştırma sonucuna göre televizyonda hızlı gösteri izleyen gruptaki çocukların davranışlarında agresiflik izlenmemiştir. Sonuç olarak televizyon programlarının hızının çocukların davranışlarını etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Saturnine (2004, s. 3)'nin yapmış olduğu ‘Çizgi Filmlerin Çocuk Davranışlarına Etkileri’ adlı araştırmasında; okul öncesi eğitime devam eden çocukların çizgi filmdeki bazı şiddet görüntüleri ve olumsuz sahnelerin taklit edilerek gerçek hayata uyarlanması bazı örnekler vererek açıklamıştır. “Gerald Boing Boing” isimli çizgi film izleyen küçük yaş grubundaki çocukların beklenen zamanda konuşmadıkları ve aynı zamanda düzgün cümleler kuramadıkları ortaya konmuştur. 5 yaşındaki Devin’in çizgi film izledikten sonra farklı cümleler kurduğu ve farklı sesler çıkardığının saptandığı ifade etmiştir. Yine New Jersey’deki bazı çocukların “Ağaç Kakan” ve “Rod Runner” isimli çizgi filmleri izledikten sonra çizgi filmde geçen kelimeleri, sesleri ve bazı davranışları taklit ettikleri saptanmıştır. 12 yaşındaki Grimm adlı bir çocuğun, süper güçlerinin olduğunu söylemesi ve süper kahramanmış gibi bazı saplantılı davranış göstermesi üzerine okuldan atıldığını, yapılan bu araştırma sonucu ortaya konmuştur.

Hossler, Leu, Yborna, Choma, Ray, Nelson 2004’de yapmış oldukları “Çizgi Filmlerin Çocuklar Üzerindeki Etkisi” adlı araştırmasında; çizgi filmlerin çocukları pek çok yönden olumsuz etkilediği üzerinde durulmuştur. Çizgi filmlerin ve izlettirilen programların uzun süre içerisinde çocuklarda sosyalleşmenin önüne geçtiği, ani değişen görşelliğin beyne zarar verdiği ve aynı zamanda göz bozukluklarına yol açtığı vurgulanmıştır. Bunların yanı sıra çocukların gerçekle hayal arasındaki farkı ayırt edememelerinden dolayı, izledikleri filmleri gerçek yaşantılarına uyarlamaktan kaynaklanan birtakım problemlerle karşılaşabileceklerinin altı çizilmiştir. Yine çocukların programlardaki vahşet ve cinsellik gibi öğelerden etkilenerek bilinçaltına

atabilecekleri, bunun da ileriki yaşlarda birtakım sıkıntıları beraberinde getirebileceği ifade edilmiştir.

Yukarıdaki çalışmalar incelendiğinde; çocuk programlarının çocukların bilişsel yeteneklerini geliştirmede yararlı olabileceği ve okula hazırlık bakımından önemli rol oynadığı ifade edilebilir. Programları hazırlarken toplumsal olarak duyarlı olunmalıdır. Ayrıca yaşa dayalı program hazırlarken çocukların okul öncesi ve sonrası dönemlerdeki ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu programların denetimli ve uygun şekilde kullanıldıklarında, topluma kazandırılmak istenilen çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu ortadadır.

2.4.2. Yerli Literatürde Gerçekleştirilen Çalışmalar

İnanlı (2009)'nın yapmış olduğu "Televizyondaki Çocuk Programlarının Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Sözel Şiddet ve Anti Sosyal Sözcükler İçerme Durumunun İncelenmesi" adlı araştırmada; televizyondaki çocuk programlarının 5-6 yaş çocukları için sözel şiddet ve anti-sosyal sözcükler içerme durumu incelenmiştir. En çok izlenen 20 programı belirleyebilmek için yapılan birinci aşama örneklemini 5-6 yaş çocuğa sahip 370 annesi oluşturmuştur. Birinci aşamanın örnekleme annelerin seçilmiş olmasının nedeni, bu dönemde çocuklarla en çok vakit geçiren kişiler olmasıdır. Ankara'daki alt, orta ve üst tabakalardan, basit tabakalı rast gele örnekleme yöntemine göre seçilen 16 okul öncesi kurumdan (anasınıfı, anaokulu) ve burada çocukları olan 370 anneden alınan anket sonuçları değerlendirilmiştir. Araştırmada, televizyondaki çocuk programlarında argo, anti sosyal ve sözel şiddet içeren sözcüklerin yer aldığı görülmektedir. Aynı zamanda araştırmaya katılan anneler, çocuklarının bu sözcüklerden etkilendiğini ifade etmektedir. Araştırmacı, çocuğun televizyon izlerken, ona eşlik edilmesi ve izlettirilen programda seçici olunmasını vurgulamıştır.

Televizyondaki gerçek dışı olaylar çocuğa anlayabileceği dil ile açıklanması, sanal ile gerçeklik arasındaki fark anlatılması gerekliliği ve çocuğun yetenekleri ve ilgilerinin keşfedilerek bu doğrultuda yönlendirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Çocuk ile birlikte televizyon programları ve izleme süresine ait planlama yapılması, çocuğa televizyon izleme süresi ve televizyon izleme zamanı konusunda ailelerin örnek davranışlarda bulunması ifade edilmiştir. Ayrıca ailelerin

ve eğitimcilerin çocuğun yanında yetişkin programları izlememeleri, çocuğa zaman ayrılması, çocuğun kendisini keşfetmesine yardımcı olunması konusunda önerilerde bulunmuştur. Diğer yandan kahramanların resimlendiği ve özendirildiği ürünlerden satın almamaya özen gösterilmeli, uzmanlarının ilgili programlara ilişkin önerileri dikkate alınmalıdır. Programların olumsuzluklarına karşı öğretmenler tarafından uyarılmalıdır. Çocukların sosyalleşmeleri için bazı uygun aktivitelere yönlendirilmesi, boş zamanlarını değerlendirebileceği etkinlikler, alternatiflerin çocuklara sunulması, ebeveynleri aracılığıyla programları izlemede kısıtlama getirilme gibi önerilerde bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre, televizyondaki çocuk programlarının çocukları olumsuz etkilediği; çocukların bu programlardaki kahramanları model aldığı; onların hareket ve sözlerini taklit ettikleri, cümle dağarcıklarına argo, anti sosyal ve sözel şiddet içeren sözcükleri kattıkları söylenebilir. Televizyonun görsel ve işitsel yolla çocukları her şekilde etkilediği araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur. Ayrıca televizyon kanallarında yayınlanan çocuk programlarının içeriğinin çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınmadan hazırlandığı araştırma sonuçlarına dayanarak söylenebilir.

Güler (1990)'in yapmış olduğu "*Eğitim İletişimi Kurumu Olarak Çocuk Televizyonunu ve Uygulamaları ile Bir Model Önerisi*" adlı araştırma; eğitimde ve iletişimde çocuklar için düzenlenmiş televizyon programlarının çocukları nasıl ve ne şekilde etkilediği araştırılmıştır. Çocuk programlarının çocuğun kişiliğinin gelişmesi üzerindeki etkileri nasıldır? Çocuklar için yapılmış programlar gerçekten yeterli midir? Bu ve benzer sorulara cevap aranmak üzere yapılan çalışmada, okul televizyonu olarak nitelendirilen programların genellikle belgesellerden, dış kaynaklı çizgi film, diziler, müzik ve oyunlardan oluştuğu; tam anlamıyla çocuklar için ve çocuklara yönelik programlar olmadığı belirtilmiştir.

Çocuğun kişiliğini etkileyen etmenlerin başında kitle iletişim araçlarından olan televizyonu işaret ederek bu konuda ailelerin, eğitimcilerin çok dikkatli olması gerektiğinin altı çizmiştir. Türkiye'de yapılmış olan çocuk programlarının yetersiz olduğu, yapılan programların pek çoğunun da dış kaynaklı olduğu üzerinde durmuştur. Eğitici programlarının en başarılısı Susam Sokağı olarak belirlenmiştir. Nitekim Türkiye'ye Susam Sokağı programı yıllar sonra ulaşmıştır. Çocuk

programlarının uygulanmasında çizgi filmin ortak bir özellik olarak ortaya çıktığı ve çizgi film endüstrisinin gelişmediği ülkelerde gelişmiş ülkelerde hazırlanmış filmlerin gösterildiği, dışarıdan alınan filmlerin dezavantajı olarak kendi ülkesinin ilke, plan ve hedeflerini yansıtmadığı olgusu üzerinde durulmuştur. Yabancı ülkelerin kültürel izlerini taşıyan programların, ne derece doğru seçilmiş programlar olduğu üzerinde bir kere daha düşünülmesi gerekmektedir. Araştırmanın temeli, eğitim iletişimi kavramına dayanmaktadır. Eğitim iletişimi, kişilik olgusuna iletişim açısından yaklaşımı içermektedir. Yetiştiren ve yetişen arasındaki iletişim, çocuğa kişilik kazandırmak amacıyla gerçekleşir. Çocuğun eğitimi ailede başlamakta, aileden sonra kitle iletişim araçları devreye girmektedir. İşte bu yüzden çocuklara hazırlanan ve özellikle eğitim amaçlı düzenlenen çocuk programlarına dikkat etmek ve gereken özeni göstermek önemlidir.

Öztekin (2008)'in gerçekleştirmiş olduğu “Çocuk Televizyonunun Eğitime ve Eğlendirme Özelliklerinin Çocuğun Gelişimine Etkisi: Digitürk Baby TV Örneği” adlı çalışmasında, Digitürk bünyesinde bulunan Baby TV'nin yayın içeriğinin incelenmesi, bu içeriğin çocuklara etkisinin ortaya konulması amacını taşımaktadır. Çalışmada televizyonun çocuklar üzerindeki etkisini anlatmak için literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Uygulama kısmında ise Baby TV'nin yayın içeriği niteliksel içerik analizi yönteminden yararlanılarak incelenmiştir. Analiz kısmı Baby TV'nin yayınlarının 11-18 Kasım tarihleri arasında gerçekleştirilen seyir sonucu üzerinde oluşturulmuştur. Baby TV'de 63 ayrı yapımın yayınlandığı bulgulanmıştır. Yapımlar tematik içerik çözümlenmesine tabi tutulmuş ve konularına göre kategorilere ayrılmıştır. Televizyonun, kontrollü olarak izlettirildiğinde çocukların bütün gelişimlerini desteklemekte ve önemli bir görevi üstlenmekte olduğuna vurgu yapmaktadır. Ancak televizyonun çocuğu sosyal hayattan dışlayarak, asosyal bir birey olarak çevresine karşı yabancılaştıran bir araç olduğunu ifade etmektedir. Diğer taraftan bazı olgular göz önünde bulundurulmadığında ise, televizyon çok tehlikeli olarak Çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkilemekte, çevresine karşı yabancılaştırmakta ve çocuğu duygusuzlaştırmaktadır. Televizyonun çocuğun gelişimi üzerinde olumlu yönde etkiye sahip olması için; okul, aile, yayıncı ve bakanlıkların bu konu üzerinde önemle durması gerektiği savunulmuştur.

Baby TV'nin yayınlarının tamamen yabancı kaynaklı olduğu, sadece bazı seslendirmelerin Türkçe olarak yapıldığı ifade ediliyor. Bu seslendirmelerle kısa ve anlamsız kelimelerle şekillendiğini ifade edilmektedir. 0-3 yaş arası bebekler düşünüldüğünde Türkçe ve İngilizce arasında karışık bir dile maruz kaldığı gerçeği üzerinde durmuştur. Bu nedenle bu tür programların eğitici yanı düşünülerek aileler eşliğinde izlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Cesur ve Paker (2007)'in yapmış oldukları "Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri" adlı araştırmada çocukların televizyon izleme tutum ve davranışları değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Samsun (Kocaeli), İstanbul, İzmir ve Urfa olmak üzere olmak üzere yurdun çeşitli illerinden, toplam 454 ilkokul öğrencisi oluşturmaktadır.

Anket uygulaması sınıflarda öğrencilerle toplu olarak gerçekleştirilmiştir. Çocuklar televizyon izlerken en çok hangi programları tercih ediyorlar? İzlenen programların çoğunluğunu çocuk programlarından mı oluşuyor? Kitap okuma ve bilgisayar kullanmadaki tutum ve davranışları ne şekildedir? Bu ve buna benzer sorularla yapılan araştırmada medyanın çocuk için sürekli dezavantaj olduğunu düşünmenin yanlış olacağına vurgu yapmaktadır. Yine medya araçlarından olan bilgisayar ve internet kullanımı bireylerin pek çok kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır.

Televizyon gibi bilgisayarın da, hangi alanda ve nasıl kullanıldığına bağlı olarak, avantaj ve dezavantajlarının bulunduğu bu çalışmayla ortaya konmaya çalışılmıştır. Çocukların TV'de en çok neyi seyretmekten hoşlandığına verilen cevaplar, ilk tercihlerinin çoğunlukla "çizgi film" olduğunu göstermektedir. Erkekler kızlara göre daha sık çizgi film seyredirken, kızlar erkeklere göre daha sık dizi seyretmektedirler. TV'de "en sevilen programın adı" sorusuna verilen üç seçeneğin toplamına bakıldığında, ilk beş sırada dizi, çocuk programı, yarışma, çizgi film ve eğlence programları gelmektedir. TV'de ve sinemada "en sevilen film" sorusuna, "macera filmi" cevabı en çok frekansı toplamıştır. Bu soruda film olmamasına rağmen "dizi, realite ve yarışma programları"nın sevilme oranı ikinci sırada gelmektedir. Sonuç olarak, çocukların sadece 'çocuk dünyası'na ilişkin programları takip etmedikleri ve oldukça önemli bir oranda yetişkin dünyasına seyirci olduklarına işaret etmektedir. Ayrıca medya kullanımında yaş ve cinsiyete göre çeşitli farklılıklar gözlenmiştir.

Kaçar (2006)'ın yapmış olduğu “Okul Öncesinde Bilgisayar Destekli Eğitimin Rolü” adlı araştırmada çocukların bilgisayardaki eğitim programlarına yönelik tutum ve davranışları değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Afyon ili merkeze bağlı ilköğretim okullarının bünyelerinde okul öncesi eğitimi alan toplam 80 ilkokul öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim alan öğrencilerde bilgisayar destekli eğitimin rolünün tespitini saptamaktır. Araştırmacı bu çalışmasıyla, çocukların gelecekteki eğitim yaşantılarında bilgisayar kullanımı konularında başarılı olmaları ve bilgisayar destekli eğitimin okulöncesi eğitimde yer almasını ortaya koymak sebebiyle önem taşıdığına vurgulamaktadır. Bilgisayar destekli eğitim ve geleneksel eğitim yöntemlerin etkililiğini ve bilgisayar destekli eğitimin rolünü incelemek amacıyla yapılan çalışmanın deseni, bir deney ve bir kontrol grubunu kapsamakta ve ön test-son test tekrarlı ölçümlerden oluşmaktadır. Deneysel olan çalışma ve uygulama bilgisayar sınıflarında öğrencilerle toplu olarak gerçekleştirilmiştir. Geleneksel eğitim verilmek üzere Bu okullardan toplam 40 öğrenciye araştırmacı tarafından her iki okulda da mevcut olan bilgisayar laboratuvarların da bilgisayar destekli eğitim verilmiştir. Diğer grubu oluşturan 40 öğrenciye de yine araştırmacı tarafından bilgisayar destekli eğitim verilmiştir. Ön testin uygulanması için çocuklar okulöncesi çocukların seviyelerine ve müfredata uygun olacak şekilde, Macromedia Flash MX ve Macromedia Dreamweaver MX programları kullanılarak hazırlanan animasyon programlarından yararlanılmıştır. Ayrıca Bilgisayar destekli eğitimde, sayıların ve kare, daire, üçgen, dikdörtgen geometrik şekillerinin öğrenimi için İnteraktif Bilgisayar Eğitim Ltd. Sti. Tarafından okulöncesi çocuklarına yönelik olarak hazırlanmış “Bambam’ın Matematik Dünyası-1” ve “Cingöz’ün Sayılar Evi ” isimli CD’lerdeki oyunlar kullanılmıştır. Sonuç olarak bilgisayarları çocukların eğitiminde hem onların özelliklerine en uygun şekilde hem de evrensel bir biçimde kullanmanın yolları bulunmaya çalışıldığında bilgisayarların çocukların gelişimleri için faydalı olduğu görüşü ortaya çıkmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan değişkenler, araştırma verilerin toplanma ve analiz yönetmelerine yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma; çocuk programlarının çocuk davranışlarına etkilerine ilişkin var olan durumun ortaya konulması ve konuya ilişkin olarak araştırma kapsamındaki çocukların gözlem, kamera kayıtları, programların izlenmesi esansında çekilen fotoğraflar, çocuk tanıtım formları, çocukların yaptıkları resimlerin incelenmesi yoluyla elde edilen verilerden hareketle çocuk davranışlarının programlardan etkilenme düzeylerinin belirlenmesine yönelik nitel bir çalışmadır. Bilineceği üzere nitel bir çalışma; kişilerin yargılarının, deneylerinin, algı ve duygularının sübjektif verilerle ortaya çıkarma biçimidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 12). Nitel bir çalışmada veri toplama süreci; görüşme, gözlem, doküman inceleme kısımlarından oluşmaktadır. Gözlem başlığının alt başlıklarında video kayıtları, yazılı tasvirler, yazılı kaynak, fotoğraflar yer almaktadır. Doküman alt başlığının altında ise film, video, fotoğraflar yer almaktadır (Baş ve Akturan, 2008, s. 99).

Yukarıdaki bilgiler çerçevesinde nitel bir özellik taşıyan bu araştırmada yazılı kaynaklardan, resim çalışmalarından, film, fotoğraflar ve video kayıtlarından yararlanılmıştır.

Bu araştırmada, okul öncesi eğitime devam eden 60–72 ay grubu çocukların, izledikleri ve oynadıkları çocuk programlarının, onların davranışları üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Nitel bir araştırma özelliği taşıyan çalışmada yarı deneysel bir araştırma deseni oluşturulmuştur. Bu çerçevede; bir çizgi film, bir sinema, bir tiyatro, bir internet oyunu, bir bilgisayar oyunu ve bir televizyon dizisinden oluşan toplam 6 (altı) uygulama gerçekleştirilmiştir.

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar il merkezinde bulunan ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş grubu öğrencileri oluşturmaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar il merkezinde 54 adet okulda okul öncesi eğitimi alan toplam çocuk sayısı 2488'dir.

Araştırmada evrenin tamamı yerine zaman, maliyet, mesafe, yardımcı eleman ve yapılabirlik (uygulanabilirlik) gibi sınırlılıklardan dolayı örneklem alınma yoluna gidilmiştir. Bu çerçevede araştırmanın örnekleme, (araştırmacının da bizzat kendisinin görev yaptığı) 2009-2010 eğitim-öğretim yılının bir ve ikinci yarısında Afyonkarahisar ili merkezine bağlı Hoca Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu'nda okul öncesi eğitimi alan 10 kız ve 10 erkek olmak üzere toplam 20 çocuk oluşturmaktadır. Çocukların tamamı normal gelişim gösteren sağlıklı ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki 60-72 ay çocuklardan oluşturmaktadır.

Araştırmada kız ve erkek çocukların eşit sayıda olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Araştırmada, çocukların kendi isimleri yerine kod adları (rast gele harfler ile ifade edilerek) kullanılmıştır.

3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLER

Araştırmada kullanılan değişkenler bağımlı ve bağımsız değişkenler şeklinde sınıflandırılabilir. Buna göre, araştırmanın bağımlı veya sonuç değişkenleri, okul öncesi eğitimi alan 60-72 aylık çocuklarının yapılan uygulamalar sonucundaki davranışlarıdır. Araştırmadaki bağımsız değişkenler ise cinsiyet ve aşağıda sıralanan programlardır. Söz konusu bu programlar:

- Çizgi Film (Tom ve Jerry),
- Tiyatro (Pinokyo),
- Sinema (Alvin ve Sincaplar),
- İnternet oyunları (Ben 10 ve Winx),
- Bilgisayar Eğitim yazılımları (Matematik Öğreniyorum, Bilim ve Doğa, Trafik Kurallarını Öğreniyorum),
- Televizyon dizileri (Selena).

4. VERİLERİN TOPLANMASI

Bu çalışmadaki verilerin toplanması, 2009–2010 Eğitim Öğretim yılının birinci ve ikinci döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırma yapılırken Afyon Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin belgesi alınarak tez çalışmasına başlanmıştır. Veli grubuna bu çalışmayla ilgili bilgi verilmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan araştırma süresince çocuklar, devam ettikleri sınıfta öğretmenleri tarafından hazırlanan yıllık plan ve günlük plan doğrultusunda normal eğitimlerini almaya da devam etmişlerdir.

Araştırma günleri özellikle Pazartesi ve Cuma günü olarak belirlenmiştir. Hoca Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu, yarım gün eğitim veren bir okul olmasından dolayı sabah saatlerinde bu süreç tamamlanmıştır. Araştırma toplam on beş hafta boyunca sürmüştür. Önce çocuklara izlettirilecek olan programlar belirlenmiştir. Daha sonra programlar uygulanmaya başlanmıştır. Programların bazıları sınıfta bazıları bilgisayar ortamında, bazıları da sinema ve gösteri salonlarında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada, izlettirilen ve oynattırılan çocuk programlarının çocukların davranışları üzerindeki etkisini belirlemek üzere; gözlem, fotoğraf, resim ve kamera kayıtları teknikleri kullanılmıştır. Bu çerçevede, çocuklara izlettirilecek programlar çizgi film, sinema, tiyatro, internet oyunu, bilgisayar oyunu ve televizyon dizisinden oluşmuştur. Çocuklara önce programlar izlettirilip, daha sonra izlettirilen programın hemen arkasından çocuklar serbest oyun, serbest resim çalışması gibi bazı etkinliklere alınmıştır. Çocuklar orada gözlemlenip resimleri çekilerek kamera kayıtları oluşturulmuş ve gözlem notları tutulmuştur. Bir grup öğrenci köşelerde serbest etkinliğe alınırken, diğer gruptaki öğrenciler ise serbest resim etkinliklerinde aynı şekilde gözlemlenip kamera kayıtları tutulmuş ve resimleri arşivlenmiştir. Sınıf içerisindeki bazı detaylar (köşelerdeki oyunlarda ve yaptıkları serbest resim çalışmaları sırasında mimikleri, şarkıları, tutumları) araştırmada değerlendirilmeye çalışılmıştır. Uygulamalar öncesindeki, uygulama sürecindeki ve uygulamadan sonraki davranışları araştırmacı ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören ve araştırmacının bulunduğu okulda öğretmenlik uygulamalarına devam eden 5 kız öğrenci ile Afyon Çetin Kaya Kız Meslek

Lisesi'nde öğrenim gören ve araştırmacının bulunduğu okulda staj uygulamaları gerçekleştiren 1 kız öğrenci olmak üzere toplam 6 yardımcı araştırmacı tarafından gözlemlenmiş ve kaydedilmiştir.

Araştırmada veriler, gerek bireysel gerekse grup etkinlikleri çerçevesinde toplanmıştır. Bireysel değerlendirmeler araştırmanın bulgular (4. bölüm) kısmında sunulmuştur. Grup etkinliklerine ilişkin gözlem raporları Ek-1'de verilmiştir. Ayrıca, kayıtlara ilişkin bazı fotoğraflar Ek-2'de (DVD), serbest resim çalışmaları Ek-3'te (DVD) kamera kayıtları ise Ek-4'te (DVD), gözlem formu örneği Ek-5'te, uygulamanın gerçekleştirilmesine ilişkin Valilik (İl Milli Eğitim Müdürlüğü)'ten alınan izin belgesi ise Ek-6'da verilmiştir.

4.1. UYGULAMALARA İLİŞKİN TANITIM VE BİLGİLER

Çocuk programlarının 60-72 aylık çocuk davranışlarına etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada uygulanan programlara ilişkin tanıtım ve bilgiler aşağıda verilmiştir.

Çizgi Filmin (Tom ve Jerry) Tanıtımı: Tom ve Jerry aynı evde yaşayan iki temel karakterdir. Tom Jerry'ye evde huzur vermemektedir. Tom, Jerry'yi evden atmak için pek çok tuzak hazırlamaktadır. Fakat Jerry akıllılığı ve kurnazlığıyla bütün tuzakların üstesinden gelmektedir.

Uygulamaya İlişkin Bilgiler: Program çocuklara sınıf ortamında izlettirildi. Bu çizgi film dünyada çocukların severek ve eğlenerek izledikleri filmler arasında en başlarda olanlar arasındadır. Uygulama öncesi çocuklara izleyecekleri çizgi filmle ilgili bilgi verildi. O anki tepkileri gözlemlendi ve anında not edildi. Daha sonra sınıfta yarım ay şeklinde oturtuldu ve film izlerken yaptıkları konuşmaları ve davranışları dikkatle dinlenerek hem kameraya alındı hem de kısa gözlem notları haline dönüştürüldü. Film bittikten sonra çocukların, hangi etkinliklerde bulunmak istedikleri kendi isteklerine bırakılmıştır. Çocuklar etkinliklerdeyken öğretmenler ve stajyerler tarafından kameraya alınarak belirgin konuşmaları ve davranışları not edildi, fotoğrafları çekildi. Resim çalışması yapanlara “Ne resmi yaptın, resimde kimler var, neler yapıyorlar, anlatır mısın?” sorusu soruldu. Yapmış oldukları resim çalışmalarının üzerine sorulara yönelik çocuklardan alınan sözel ifadeler kısa notlar halinde yazılıp, tarih atılarak arşivlendi.

Tiyatro Oyununun (Pinokyo) Tanıtımı: Pinokyo, Carlo Collodi'nin yazmış olduğu dünyada beğenilerek izlenen çocuk romanıdır. Pinokyo, çocukların hayal dünyalarını genişletmek ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla "Eti Çocuk Tiyatrosu" tarafından düzenlenen bir tiyatrodur. Eğitici olduğu kadar eğlendirici yönü de vardır. Gepetto'nun yaptığı Pinokyo'nun gerçek bir çocuk olma hayaline ulaşmasının hikâyesidir. Her yalan söyleyişinde burnu uzayan Pinokyo; Mavi Peri tarafından ancak yalan söylemeyi ve bencilce davranmayı bıraktığında gerçek bir çocuğa dönüştürülecektir. Ses ve görüntü dikkat çekiciydi, kostümler canlıydı. Çocuklar tarafından beğeni kazandı.

Uygulamaya İlişkin Bilgiler: Tiyatroyu izlemek için önceden belirlenmiş olan Afyon Kocatepe Üniversitesi Atatürk Kongre Merkezi'ne servis tutularak ulaşım sağlandı. Uygulama öncesi çocuklara izleyecekleri tiyatro ve izlemeye nasıl gideceğimiz konusunda bilgi verildi. O anki tepkileri ve servisteki konuşmaları gözlemlendi ve anında not edildi. Salona sıra olarak alındılar ve yerlerine oturdular. Tiyatroyu izlerken oluşan konuşmaları ve davranışları dikkatle dinlenerek kısa gözlem notları haline dönüştürüldü. Tiyatro bittikten sonra çocukların yorumları alındı ve not edildi. Servisteki konuşmaları ve davranışları not edildi. Sınıfa dönüldüğünde, serbest zaman diliminde her çocuk etkinliğini kendi belirledi. Çocuklar sınıf içi etkinliklerindeyken (kukla köşesi, serbest resim çalışması, blok köşesi) yine kameraya alındılar, belirgin konuşmaları ve davranışları not edildi, fotoğrafları çekildi. Resim çalışması yapanlara "Ne resmi yaptın, resimde kimler var, neler yapıyorlar, anlatır mısın?" sorusu soruldu. Yapmış oldukları resim çalışmalarının üzerine kısa notlar düşülüp tarih atılarak arşivlendi.

Sinemanın (Alvin ve Sincaplar) Tanıtımı: Alvin ve Sincaplar'ın hikâyesi üç sincapın evlerinin yılbaşı ağacı satan bir firma tarafından kesilmesiyle başlıyor. Üstelik bu olurken minik sincaplar hala kovuklarındadır. Kesilen ağaçla birlikte müzik şirketine tesadüfen ulaşırlar. Hayallerinde bir müzik yıldızı olmak yer alan sincaplar, yılbaşı ağacında yaşamaya devam eden zavallı sincaplar oradaki yaşamlarına bir süre devam ederler. Okulun müzik programı için bir yarışma düzenlenmiştir, onlar da yarışmaya katılmaya karar verirler. Alvin ve arkadaşları ile yarışacak olan üç dişi sincaptır. Önce rakip olan bu iki grup işbirliği yaparak tek grup oluştururlar ve yarışmayı kazanırlar.

Uygulamaya İlişkin Bilgiler: Sinema filmini geleceği gün tespit edilip gidilecek olan sinemanın saati belirlenerek randevu alındı ve servis ayarlandı. Uygulama öncesi çocuklara izleyecekleri sinema filmi ve nasıl gideceğimiz konusunda bilgi verildi. O anki tepkileri ve servisteki konuşmaları gözlemlendi ve anında not edildi. Merkezde bulunan sinema salonuna ulaşıldı. Salona sıralı olarak alındılar ve yerlerine oturdular. Her öğrenci kimle oturmak istediğini kendi belirledi. Sinema salonundaki konuşmaları ve davranışları dikkatle dinlenerek kısa gözlem notları haline dönüştürüldü. Sinema bittikten sonra çocukların yorumları alındı ve not edildi. Servisteki konuşmaları ve davranışları da not edildi. Sınıftaki etkinliği (kukla köşesi, serbest resim çalışması, blok köşesi) her çocuk kendi belirledi. Çocuklar etkinliklerdeyken yine kameraya alındılar; belirgin konuşmaları ve davranışları not edildi, fotoğrafları çekildi, resim çalışması yapanlara “Ne resmi yaptın, resimde kimler var, neler yapıyorlar, anlatır mısın?” sorusu soruldu. Yapmış oldukları resim çalışmalarının üzerine kısa notlar düşülüp tarih atılarak arşivlendi.

İnternet Oyunlarının (Ben 10 ve Winx) Tanıtımı: Ben 10, karavanında köpeği ile birlikte yaşamaktadır. Saat formunda bir şekli olan nesneyi bileğine takar ve benzersiz güçler kazanır. Böylece Ben 10, bir süper güç, bir süper kahraman olmuş ve kendisini kötülüklerle savaşmaya adanmıştır

Winx: Bloom, Stella, Miusa, Flora, Layla ve Tecna adındaki Winx kızları farklı özellikte 16–17 yaşlarında kızlardır. Giyimleri, renk seçimleri ve süsleniş biçimleriyle dikkat çekmektedirler. Bu altı arkadaş çok zekidirler. Cadılar ve periler arasındaki olaylar canlandırılmıştır.

Uygulamaya İlişkin Bilgiler: Çocukların o günkü etkinliği birkaç gün önceden belirlenmiş olup, bilgisayar laboratuvarında gerekli düzenlemeler yapılarak eğitim-öğretime hazır hale getirilmiştir. Uygulama öncesi çocuklara çıkacağımız bilgisayar laboratuvarı ve internet oyunuyla ilgili bilgi verilmiştir. O anki tepkileri ve laboratuvara çıkarken olan konuşmaları gözlemlenmiştir ve anında not edilmiştir. Bilgisayar sınıfına alındılar ve yerlerine oturdular. İnternet sitesinden oyun sitelerine girilerek, kızların çok sevdikleri Winx oyunları, erkeklerin çok sevdikleri Ben10 oyunlarına ulaşılmıştır. Konuşmaları ve davranışları dikkatle dinlenerek kısa gözlem notları haline dönüştürüldü. Etkinlik bittikten sonra çocukların yorumları alındı ve

not edildi. Sınıftaki etkinliği her çocuk kendi belirledi. Bazı çocuklar oyun oynarlarken bazıları da serbest resim çalışması yaptılar. Çocuklar etkinliklerdeyken yine kameraya alındılar; belirgin konuşmaları ve davranışları not edildi, fotoğrafları çekildi Resim alışması yapanlara “Ne resmi yaptın, resimde kimler var, neler yapıyorlar, anlatır mısın?” sorusu soruldu. Yapmış oldukları resim çalışmalarının üzerine kısa notlar düşölüp tarih atılarak arşivlendi.

Eğitim Oyunlarının (Matematik Öğreniyorum, Trafik Kurallarını Öğreniyorum Bilim ve Doğa) Tanıtımı: Eğitim CD’si “Matematik Öğreniyorum” 3 setten oluşmaktadır. “Trafik Kurallarını Öğreniyorum 1 Bilim Ve Doğa” CD’leri 1 setten oluşmaktadır. CD’de çocuklara kulaklıklar yoluyla yönergeler verilmektedir. Çocuklar istediği etkinliği kendileri seçebilmektedirler. Çocuklar etkinlikleri seçerlerken farenin sol tuşuyla seçip basılı tutarak taşıma, eşleştirme, boyama vb. etkinlikler yapabilmektedirler.

Uygulamaya İlişkin Bilgiler: Uygulama öncesi çocuklara verilecek olan eğitim CD’si önceden temin edilmiştir ve bilgisayar laboratuvarı önceden ayarlanmıştır.

Uygulama öncesi çocuklara çıkacağımız bilgisayar laboratuvarı ve verilecek olan eğitim CD’si hakkında bilgi verildi. Çocukların o anki tepkileri ve laboratuvara çıkarken yaptıkları konuşmaları gözlemlendi ve anında not edildi. Çocuklar bilgisayar sınıfına alındılar ve yerlerine oturdular. Çocukların konuşmaları ve davranışları dikkatle dinlenerek kısa gözlem notları haline dönüştürölü. Etkinlik bittikten sonra çocuklara “Neler öğrendiniz?”, “Oynadığımız bilgisayar oyunları zevki miydi?” vb. sorular sorulup, yorumları alındı ve not edildi. Sınıftaki etkinliği her çocuk kendi belirledi. Çocuklar etkinliklerdeyken yine kameraya alındılar, belirgin konuşmaları ve davranışları not edildi, fotoğrafları çekildi. Resim alışması yapanlara “Ne resmi yaptın, resimde kimler var, neler yapıyorlar, anlatır mısın?” sorusu soruldu. Yapmış oldukları resim çalışmalarının üzerine kısa notlar düşölüp tarih atılarak arşivlendi.

Televizyon Dizisinin (Selena) Tanıtımı: Selena bir iyilik perisidir. Hikâye; 3 küçük kız Selin, Leyla, Nazlı’nın onu hapis tutulduğu bir kalenin içerisinden kurtarmasıyla başlar. Selena kızlara özel güçler verir. Zor durumda kaldıkları zaman

el ele tutuşup 3 kere Selena'nın ismini söylemeleri yeterlidir. Hades, Selena ile ayrı kutuplardadır; sürekli kötülük yapmak için uğraşır. Selena'nın görevi ise Hades'in kötülük yaptığı dünya insanlarına yardım etmektir.

Uygulamaya İlişkin Bilgiler: Uygulama öncesi çocuklara izlettirilecek olan Selena televizyon dizisinin CD'si önceden temin edildi, bilgisayar laboratuvarı önceden ayarlandı.

Uygulama öncesi çocuklara çıkacağımız bilgisayar laboratuvarı ve verilecek olan Selena televizyon dizisinin CD'si hakkında bilgi verildi. Çocukların o anki tepkileri ve laboratuvara çıkarken olan konuşmaları gözlemlendi ve anında not edildi. Çocuklar bilgisayar sınıfına alındılar ve yerlerine oturdular. Çocukların konuşmaları ve davranışları dikkatle dinlenerek kısa gözlem notları haline dönüştürüldü. Etkinlik bittikten sonra çocukların yorumları alınarak not edildi. Sınıftaki etkinliği her çocuk kendi belirledi. Çocuklar etkinliklerdeyken yine kameraya alındılar belirgin konuşmaları ve davranışları not edildi, fotoğrafları çekildi. Resim çalışması yapanlara "Ne resmi yaptın, resimde kimler var, neler yapıyorlar, anlatır mısın?" sorusu soruldu. Yapmış oldukları resim çalışmalarının üzerine kısa notlar düşülüp tarih atılarak arşivlendi.

4.2. UYGULAMA BASAMAKLARI

4.2.1. Çizgi Filmin (Tom ve Jerry) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları

Uygulama türü: Çizgi Film

Adı: Tom ve Jerry

Tarihi: 07.12.2009

Süre: 20 dakika

İzleyen Çocuk Sayısı: 20

Ana Kahramanlar: Tom, Jerry, Büyükanne

Programın Konusu: Başarı, sadakat, dürüstlük, çalışkanlık

Seçilme Nedeni: Bu uygulamanın seçilme nedeni, dünyada ve Türkiye'de bu çizgi filmin beğenilerek ve sevilerek izleniyor olmasıdır. Arkadaşların birbirlerini iyi davranışta bulunmaları gerektiğinin ifade edilmesi, çocukların izlerken mutlu olmaları ve keyif almaları beklenen bir durumdur.

Ayrıca burada, çocuklarda aşağıdaki özelliklerinin değişip değişmediğinin izlenmesi amacıyla bu program seçilmiştir:

- Film müziğinden etkilenip etkilenmediğini tespit edebilmek,
- Çizgi film izlerken ne tür davranışlar sergilediklerinin gözlenmesi,
- Kahramanlardan etkilenip etkilenmediklerini tespit edilmesi,
- Kahramanların yerine kendilerini koyup koymadıklarının saptanması,
- Filmdeki süreci oyun ortamına taşıyıp taşımadıklarının gözlenmesi,
- Kahramanların birbirlerine uyguladıkları davranışları çocukların oyunlarında birbirlerine karşı sergileyip sergilemediklerinin tespit edilmesi.

4.2.2. Çocuk Tiyatrosunun (Pinokyo) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları

Uygulama türü: Çocuk Tiyatrosu

Adı: Pinokyo Çocuk Tiyatrosu

Tarihi: 21.12.2009

Süre: 60 dakika

İzleyen Çocuk Sayısı: 20

Ana Kahramanlar: Pinokyo, Gepetto Baba,

Diğer Kahramanlar: Mavi Peri, Sirk Sahibi Stromboli, Kurnaz Tilki, Sakar Kedi

Programın Konusu: Dürüstlüğün önemi, sevgi, güven

Seçilme Nedeni: Bu uygulamanın seçilme nedeni, bu tiyatro yine çocukların beğenerek dinledikleri bir hikâyeden oluşturulmuştur. İçerisinde pek çok gizli mesaj ögesi bulunmaktadır. Bu mesajların doğru alınıp anlaşılır olması beklenen bir durumdur.

Ayrıca burada, çocuklarda aşağıdaki özelliklerinin değişip değişmediğinin izlenmesi amacıyla bu program seçilmiştir:

- Tiyatro müziğinden etkilenip etkilenmediğini tespit edebilmek,
- Tiyatroyu izlerken ne tür davranışlar sergilediklerinin gözlenmesi,
- Kahramanlardan etkilenip etkilenmediklerini tespit edilmesi,
- Kahramanların yerine kendilerini koyup koymadıklarının saptanması,
- Filmdeki süreci oyun ortamına taşıyıp taşımadıklarının gözlenmesi,

- Kahramanların birbirlerine uyguladıkları davranışları çocukların oyunlarında birbirlerine karşı sergileyip sergilemediklerinin tespit edilmesi.

4.2.3. Sinemanın (Alvin ve Sincaplar) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları

Uygulama türü: Sinema

Adı: Alvin ve Sincaplar

Tarihi: 11.02.2010

Süre: 90 dakika

İzleyen Çocuk Sayısı: 20

Ana Kahramanlar: Alvin, Simon, Theodore, Brittany, Eleanor ve Jeanette

Diğer Kahramanlar: Bakıcı Toby

Programın Konusu: İşbirliği ve yardımlaşmanın önemi.

Seçilme Nedeni: Bu uygulamanın seçilme nedeni, her iki cinsiyet grubuna ortak bir şekilde hitap ediyor olması ve yine film içerisinde yer alan mesajların başkalarının duygularına saygılı olma, çevresindekilerle iş birliği yapması gerekliliğini kavraması, bir olayın neden ve sonucunu açıklama gibi bazı olguları açıklayabilmesidir. Program sonrası yapılan etkinliklerde beklenen durumu gerçekleştirdikleri gözlenmiştir.

Ayrıca burada, çocuklarda aşağıdaki özelliklerinin değişip değişmediğinin izlenmesi amacıyla bu program seçilmiştir:

- Sinema müziğinden etkilenip etkilenmediğini tespit edebilmek,
- Sinemayı izlerken ne tür davranışlar sergilediklerinin gözlenmesi,
- Kahramanlardan etkilenip etkilenmediklerini tespit edilmesi,
- Kahramanların yerine kendilerini koyup koymadıklarının saptanması,
- Sinemadaki süreci oyun ortamına taşıyıp taşımadıklarının gözlenmesi,
- Kahramanların birbirlerine uyguladıkları davranışları çocukların oyunlarında birbirlerine karşı sergileyip sergilemediklerinin tespit edilmesi.

4.2.4. İnternet Oyunlarının (Ben 10 ve Winx) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları

Uygulama türü: İnternet Oyunları

Adı: Ben10 ve Winx

Tarihi: 01.03.2010

Süre: 30 dakika

İzleyen Çocuk Sayısı: 20

Ana Kahramanlar: Ben10, köpeği, Winx

Diğer Kahramanlar: Winx kızları, Ben10 köpeği.

Programın Konusu: Ben 10 ve köpeği dünyadaki kötülüklerle savaşıyor. Winx kızları iyilik için çalışıyor.

Seçilme Nedeni: Bu uygulamanın seçilme nedeni, erkek çocukların sürekli ben 10 oyunlarını oynamaları ve özel eşyalarının dahi bu karakterden etkilenerek alıyor olmasıdır. Yine aynı şekilde kız çocuklarda Winx karakterinden çok etkilenip aldıkları özel eşyalara bile bunu yansıtıyor olmalarıdır. Gözlenen her iki farklı internet oyununda da beklenen durum elde edilen verilerle uyushmaktadır.

Ayrıca burada, çocuklarda aşağıdaki özelliklerinin değişip değişmediğinin izlenmesi amacıyla bu program seçilmiştir:

- Bilgisayar programının müziğinden etkilenip etkilenmediğini tespit edebilmek,
- Bilgisayarı oynarken ne tür davranışlar sergilediklerinin gözlenmesi,
- Bilgisayardaki kahramanlardan etkilenip etkilenmediklerini tespit edilmesi,
- Kahramanların yerine kendilerini koyup koymadıklarının saptanması,
- Bilgisayar programındaki süreci oyun ortamına taşıyıp taşımadıklarının gözlenmesi,
- Kahramanların birbirlerine uyguladıkları davranışları çocukların oyunlarında birbirlerine karşı sergileyip sergilemediklerinin tespit edilmesi.

4.2.5. Eğitim Cd'lerinin (Matematik Öğreniyorum, Bilim ve Doğa, Trafik Kurallarını Öğreniyorum) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları

Uygulama türü: Bilgisayarda Eğitim Oyunları

Adı: “Matematik Öğreniyorum 1 2 3” Eğitim CD’si, “Bilim ve Doğa”, “ Trafik Kurallarını Öğreniyorum” eğitim CD’si

Tarihi: 15.03.2010

Süre: 20 dakika

İzleyen Çocuk Sayısı: 20

Ana Kahramanlar: Çizgi animasyon karakterleri.

Verilen Yönergeler: Çocuklara kulaklıklar yardımıyla şu tür yönergeler verilmiştir:

- Verilen şekilleri sayıp doğru rakamı işaretler misin?
- Yönergeye verilen cevaba göre “aferrin çok güzeldi”, “tekrar dene” ya da “bir daha dene”.
- “Şimdi seninle bir sonraki etkinliğe geçeceğiz”.

Programın Konusu: Çocuklara yönergeler verilerek matematik ve trafik kurallarının öğretilmesi, doğayla ilgili bazı bilgilerin verilmesi.

Seçilme Nedeni: Bu uygulamanın seçilme nedeni, önceden beri bu tarz eğitim CD’lerin sevilerek ve beğenilerek izleniyor olması. Ayrıca bu tür yazılımların çocukların okuma- yazma becerisine katkıda bulunduğu geçegidir. Çocuklar zevkle oynadılar ve yeni bilgiler öğrenmenin mutluluğunu yaşadılar. Beklenen durum burada da gerçekleşmiştir.

Ayrıca burada, çocuklarda aşağıdaki özelliklerinin değişip değişmediğinin izlenmesi amacıyla bu program seçilmiştir:

- Eğitim yazılımlarından etkilenip etkilenmediğini tespit edebilmek,
- Eğitim yazılımların izlerken ne tür davranışlar sergilediklerinin gözlenmesi,
- Eğitim ortamından etkilenip etkilenmediklerini tespit edilmesi,
- Yazılımlardaki karakterleri kendilerinin yerine koyup koymadıklarının saptanması,
- Yazılımlardaki süreci oyun ortamına taşıyıp taşımadıklarının gözlenmesi,
- Yazılımlardaki süreci çocukların oyunlarında birbirlerine karşı sergileyip sergilemediklerinin tespit edilmesi.

4.2.6. Televizyon Dizilerinin (Selena) Etkilerine İlişkin Uygulama Basamakları *Uygulama türü: Televizyon Dizisi*

Adı: Selena

Tarihi: 26.03.2010

Süre: 30 dakika

İzleyen Çocuk Sayısı: 20

Ana Kahramanlar: Selena, Hades, Selin, Leyla, Nazlı, Kıvılcım

Diğer Kahramanlar: Kızların amcası, yengesi, ev çalışanları ve sınıf arkadaşları

Programın Konusu: Dünyadaki kötülüklerle savaşan ve sihir gücü olan bir kız.

Seçilme Nedeni: Bu uygulamanın seçilme nedeni ise; Çocukların bu tarz filmlerdeki karakterlerden çok fazla etkileniyor olmaları, dizinin içerisinde yer alan sihir ifadelerini her ortama taşıyor olmaları. Uygulamanın sonucunda çocuklar yine

karakterlerden etkilendiler ve oradaki ortamı oyunlarına, aynı zamanda resim etkinliğinde taşıdılar. Beklenen durum burada da gözlenmiştir.

Ayrıca burada, çocuklarda aşağıdaki özelliklerinin değişip değişmediğinin izlenmesi amacıyla bu program seçilmiştir:

- Dizi müziğinden etkilenip etkilenmediğini tespit edebilmek,
- Dizi filmi izlerken ne tür davranışlar sergilediklerinin gözlenmesi,
- Dizi kahramanlardan etkilenip etkilenmediklerini tespit edilmesi,
- Dizi kahramanların yerine kendilerini koyup koymadıklarının saptanması,
- Dizi filmdeki süreci oyun ortamına taşıyıp taşımadıklarının gözlenmesi,
- Dizi kahramanların birbirlerine uyguladıkları davranışları çocukların oyunlarında birbirlerine karşı sergileyip sergilemediklerinin tespit edilmesi.

5. VERİLERİN ANALİZİ

Okul öncesi eğitime devam eden 60-72 ay grubu çocukların, izledikleri ve oynadıkları çocuk programlarının, onların davranışları üzerindeki etkisinin incelemesi amacıyla taşıyan bu araştırmada, ilgili kayıtlar ve gözlem yolu ile elde edilen veriler nitel araştırma süreci çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, araştırma kapsamındaki çocukların; kod adı, cinsiyeti, yaşı, anne ve baba durumu, kardeş sayısı, anne mesleği, baba mesleği ve genel bireysel özellikleri tablo halinde sunulmuştur. Bununla birlikte, araştırmada gerçekleştirilen uygulamaların (sinema, tiyatro, tv dizisi, çizgi film, bilgisayar eğitim yazılımları ve internet oyunları) çocuklar üzerindeki etki yönü, “Olumlu” “Hiç Etkilenmedi” “Olumsuz” şeklinde, etki düzeyi ise; “Düşük Düzeyde Etkilendi”, “Orta Düzeyde Etkilendi” ve “Yüksek Düzeyde Etkilendi” şeklinde dört (3) kategoride nitelendirilerek betimlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve buna ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır. Başka bir deyişle Hoca Ahmet Yesevi İlköğretim Okulunda okul öncesi eğitimi alan 20 öğrenci üzerinde kitle iletişim araçları (sinema, tiyatro, bilgisayar televizyon) kullanılarak verilen çocuk programlarının, çocuk davranışları üzerindeki olumlu veya olumsuz etkilerini ortaya koymak amacıyla yapılan nitel bir çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulara ve buna ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMA KAPSAMINDAKİ ÇOCUKLARA İLİŞKİN ÖZELLİKLER

Araştırma kapsamındaki çocukların; kod adı, cinsiyeti, yaşı, anne ve baba durumu, kardeş sayısı, anne mesleği, baba mesleği ve genel bireysel özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Kapsamındaki Çocukların Özellikleri

Kod Adı	Cinsiyet	Yaş	Anne ve Baba Durumu	Kardeş Sayısı	Anne Meslek	Baba Meslek	Genel Özellikler
A	K	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Serbest meslek	Kamu personeli	Sosyal iletişimi güçlü bir çocuktur. Arkadaşlarıyla iletişimi kuvvetlidir. Bir etkinliği kendiliğinden başlatabiliyor ve arkadaşlarını etkili bir şekilde toplayıp oyunu sürdürebiliyor. Bilişsel gelişimi üst seviyede, arkadaşlarından daha kolay öğreniyor ve öğrendiklerini aktif bir şekilde yaşantısına geçiriyor. Serbest zaman etkinliklerinde Çizgi film karakteri Yummy ve Winx'i çizmeyi seviyor. Öz bakım becerileri gelişmiş, kendi ihtiyaçlarını yardımsız karşılayabiliyor.
B	E	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Ev hanımı	Kamu personeli	Sınıf ortamında biraz içine kapanık bir çocuktur. Ayrıca sakin yapılı ve arkadaşlarıyla genel olarak iletişimi iyi. Oyun kurmada başarılı değil. Serbest resimlerinde belirgin olmayan nesne ve karakterler çiziyor.
C	E	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Ev hanımı	Serbest meslek	Biraz içine kapanık bir çocuktur. Arkadaşları ile sorun yaşamıyor. Özbakım becerilerini kendisi yapıyor. Oyunlarında genellikle bloklardan çiftlik kuruyor ve oyunlarında köpek karakteri kullanıyor. Etkinliklere ilgiyle katılıyor. Serbest resimlerinde ev, araba, ağaç, uçurtma ve doğa resimleri çiziyor.

D	E	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Kamu personeli	Kamu personeli	Psikomotor davranışları üst seviyede sergileyen, daha çok matematiksel zekâya sahip bir çocuktur. Arkadaşları ile iletişimi iyi, etkinliklere katılıyor. Özbakım becerilerini yapabiliyor. Grup etkinliklerinde katılımcı olmasına rağmen, yalnız kaldığında arkadaşlarıyla oyun kurma eğiliminde değil; daha çok bireysel oynamayı tercih ediyor. Serbest resim çalışmalarında aile bireylerinin resimlerini çiziyor.
E	K	5	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Ev hanımı	Serbest meslek	Arkadaşlarıyla iletişimde sorun yaşamıyor. Evcilik oyuncakları, bebekler ve kuklalarla oynamayı seviyor. Özbakım becerilerinde sıkıntı yaşıyor. Sanat etkinliklerinden ve serbest resimden çok hoşlanıyor. Serbest resimde çiçek, böcek ve kelebek resimleri çiziyor.
F	K	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Kamu personeli	Kamu personeli	Sosyal iletişimde sorun yaşamayan, içine kapanık bir çocuk. Ayrıca etkinlik başladığı andan itibaren sürece katılmadığı durumlar oluyor. Özbakım becerileri gelişmiş, kendi ihtiyaçlarını karşılayabiliyor. Serbest zaman etkinliklerinde kuklalarla oynamayı tercih ediyor. Serbest resim çalışmalarında daha çok ev, bahçe, çiçek ve çocuk resimleri çiziyor.
G	K	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Ev hanımı	Kamu personeli	Sosyal iletişimde sorun yaşamıyor. Serbest zaman etkinliğinde bireysel oynamaktan ve farklı etkinlik oluşturmaktan hoşlanıyor. Serbest resim çalışmalarında aile ve doğa resimleri çiziyor. Özbakım becerilerinde sorun yaşamıyor, ihtiyaçlarını yardımsız karşılayabiliyor.
H	K	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Ev hanımı	Kamu personeli	Sosyal iletişimi güçlü bir çocuktur. Arkadaşlarıyla gayet iyi bir şekilde oyun kurup, sürdürebiliyor. Özbakım becerileri gelişmiş, kendi ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılayabiliyor. Serbest zaman etkinliklerinde bebeklerle ve oyuncaklarla, kuaför ve pastane oyunları oynuyor. Serbest resim çalışmalarında daha çok doğa ve hayvan resimleri çizmeyi seviyor.
I	E	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Kamu personeli	Kamu personeli	Türkçeyi güzel ve düzgün kullanıyor. Belli aralıklarla pasif ve çekingen fakat genel olarak kendini doğru olarak ifade edebilen iletişimi güçlü, sosyal bir çocuk. Bilişsel gelişimi yaşından beklenilenin üzerinde, matematiksel zekâya sahip, Özbakım becerilerinde hiçbir şekilde sıkıntı yaşamamaktadır. Etkinliklerde çalışırken çok zevk alıyor. Serbest resim çalışmalarında genellikle ev, araba, ağaç resimleri çiziyor. Serbest oyun saatinde arkadaşlarıyla güzel oyunlar kuruyor.
J	E	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Kamu personeli	Serbest meslek	Sosyal iletişimi güçlü ve arkadaşlarıyla iletişimi kuvvetli bir çocuktur. Bir etkinliği kendiliğinden başlatabiliyor ve arkadaşlarını etkili bir şekilde toplayıp oyunu sürdürebiliyor. Serbest zaman etkinliklerinde genellikle tahta blok ve legolarla oynuyor. Serbest resimde genellikle araba, deniz, balık, köpek resimleri çiziyor. Özbakım becerisi gelişmiş, kendi gereksinimlerini kendisi karşılayabiliyor.

K	E	6	Öz ve sağ (Birlikte)	-	Ev hanımı	Kamu personeli	İçine kapanık bir çocuktur. Çok fazla aktif değil. Fakat arkadaşlarıyla oyun içerisinde iletişimi iyi ve uyumlu bir çocuk. Serbest zaman etkinliklerinde genellikle büyük Legolarla ve tahta bloklarla oynuyor. Serbest resim çalışmalarında çoğunlukla ev, araba ve doğa resimleri çiziyor. Özbakım becerilerini kendisi yapabiliyor. Oyun kurmada başarılı değil, fakat kurulan oyunlarda sorun yaşamıyor.
L	K	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Ev hanımı	Kamu personeli	Arkadaşlarıyla evcilik oynamaktan hoşlanıyor. İletişimi iyi fakat aktif değil. Özbakım becerilerini kendiliğinden yapabiliyor. Serbest zaman etkinliklerinde, oyun hamurlarıyla yemek yapmaktan çok hoşlanıyor. Serbest resim çalışmalarında ev ve doğa resimleri çiziyor.
M	E	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Ev hanımı	Serbest meslek	Sınıf ortamında oldukça hareketli, hiperaktif ve ileri düzeyde sosyal davranışlar sergileyen bir çocuktur. Daha çok sayısal ve sosyal zekâyâ sahip, arkadaşlarıyla iletişimi iyi, Türkçeyi güzel ve düzgün kullanır. Kendisiyle ilgili özbakım becerilerinin hepsini uygun bir şekilde yerine getiriyor. Özgüveni yüksek bir çocuktur. Oyunlarında arkadaşlarıyla birlikte tahta bloklarla ve büyük geçmeli oyuncaklarla oynamaktan zevk alıyor. Resimlerinde daha çok taşıtları çiziyor.
N	K	6	Öz ve sağ (Ayrı)	1	Serbest meslek	Serbest meslek	Serbest zaman çalışmalarında arkadaşları ile olan iletişimde sıkıntıları var. Daha çok bireysel oyunlar oynuyor, kukla ve evcilik köşesiyle oynuyor. Serbest resim çalışmalarında aile, bebek ve ev resimleri çiziyor. Özbakım becerilerinde sorun yaşamıyor.
O	E	5	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Ev hanımı	Serbest meslek	Sınıf içerisinde hiperaktiftir. Ayrıca saldırgan davranışlar sergiler. Serbest oyun saatinde bazen oyun arkadaşlarıyla güzel oyunlar kurar, bazen de arkadaşlarının oyunlarını bozar. Etkinliklere çok fazla katılmak istemez. Resim çalışmalarında daha çok robot ve araçlar çizer.
P	K	6	Öz ve sağ (Birlikte)	-	Ev hanımı	Serbest meslek	Serbest zaman etkinliklerinde evcilik, kuaförcülük, misafir oyunları oynuyor. Bebeklerle oynamayı seviyor. Serbest resimde bahçe ve küpe resimleri çiziyor. Öğrenci P, arkadaşlarıyla paylaşımcı bir çocuk değil, eşyalarını veya elindeki oyuncakları arkadaşlarından birisi aldığı zaman huzursuzluk yaşıyor. Özbakım becerilerinde geliştirilmesi gereken davranışları var.
R	E	6	Öz ve sağ (Ayrı)	-	Ev hanımı	Serbest meslek	Arkadaşlarıyla olan iletişimde zaman zaman sıkıntı yaşamaktadır. Dikkat toplama konusunda sık sık sorunlar yaşamaktadır. Etkinlikleri yapma konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Yöresel dili konuşuyor. Serbest zaman çalışmalarında genellikle ev çiziyor. Serbest oyun saatinde plastik bloklarla tren yapıyor.
S	K	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Kamu personeli	Serbest meslek	Sosyal iletişimi güçlü bir çocuktur. Arkadaşlarıyla iletişimi kuvvetlidir. Bir etkinliği kendiliğinden başlatabiliyor ve arkadaşlarını etkili bir şekilde toplayıp oyunu sürdürebiliyor. Serbest zaman etkinliklerinde genellikle kuaför, evcilik, misafirlik oyunları oynuyor. Serbest resimde genellikle kız arkadaşlarını çiziyor.

T	K	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Kamu personeli	Kamu personeli	Etkinlik çalışmalarında zaman zaman sıkıntı yaşıyor, etkinliği tamamlayamayacağından korkuyor. Arkadaşlarıyla olan serbest zaman dilimindeki etkinliklerden zevk alıyor. Evcilik oyuncaklarıyla oynamaktan zevk alıyor. Serbest resimlerinde aile resimleri ve bebek çiziyor. Özbakım becerilerinde sorun yaşamıyor.
U	E	6	Öz ve sağ (Birlikte)	1	Ev hanımı	Serbest meslek	Çok fazla hareketli bir çocuk değildir. Arkadaşlarıyla iletişimi iyidir. Yöresel dili kullanıyor ve bazı sıkıntılar yaşıyor. Özbakım becerilerinin bazılarını yerine getirmekte sıkıntı yaşıyor. Bilişsel gelişiminde arkadaşlarına göre biraz geride kalıyor, fakat bazen etkinliklere kendi isteğiyle ve ilgili olarak katılıyor. Oyun içerisinde çok aktif rol almıyor. Kurulan oyunlara katılıyor. Serbest resim çalışmalarında çok net olmayan resimler çiziyor.

Tablo 1’de sunulan bulgulara göre, çocukların 10’u kız 10’u erkek olup, 2 öğrenci 5 yaşında, diğer 18 öğrenci ise 6 yaşındadır. Çocukların tamamının anne ve babası sağ öz olup ikisinin anne ve babası ayrı yaşamaktadır. Diğer taraftan, 3 çocuğun kardeşi olmayıp diğerlerinin bir kardeşi bulunmaktadır. Çocukların annelerinin 12’si ev hanımı, 6’sı kamu personeli, 2’si de serbest meslek sahibidir. Babaların ise yarısı (10) serbest meslek sahibi, diğer yarısı (10) da kamu personelidir.

Araştırmada, çocukların çizgi film, sinema, tiyatro, internet oyunu, bilgisayar oyunu ve televizyon dizisinden oluşan uygulamalar öncesindeki davranışları, uygulama sürecindeki davranışları ve uygulamadan sonraki davranışlarına ilişkin bulgular Tablo 2 ve Tablo 7 arasında sunulmuştur.

2. ÇİZGİ FİLME (TOM VE JERRY) İLİŞKİN BULGULAR

Uygulama türü: Çizgi Film

Adı: Tom ve Jerry

60-72 Aylık çocuklar üzerinde uygulanan çizgi filmine (*Tom ve Jerry*) ait bulgular Tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2. Tom ve Jerry Adlı Çizgi Filme Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi

Birey Kodu	Aşama	Değerlendirme	Karar
A	Etkinlik öncesi	Etkinlikle ilgili önemli yorumda bulunmadı.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Filmi sakın ve sessiz izledi.	
	Etkinlik sonrası	İki arkadaşıyla birlikte evcilik oyuncakları oynadı.	

B	Etkinlik öncesi	Etkinlikle ilgili yorumda bulunmadı.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Arkadaşlarıyla sürekli konuştu, etkinlikle ilgilenmedi.	
	Etkinlik sonrası	Oyuncaklarıyla serbest oynadı	
C	Etkinlik öncesi	Çizgi film izleneceğini öğrenince mutlu ifadeler sergiledi	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Filmi baştan sona kadar ilgi ve dikkatle izledi	
	Etkinlik sonrası	Blok köşesinde serbest oyun kurdu ve oynadı	
D	Etkinlik öncesi	“Yaşasın ben bu filmi çok seviyorum” ifadesini kullandı	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Baştan sona kadar heyecanla, dikkatle ve ilgi ile izledi	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarıyla blok ve müzik köşesinde oynadı	
E	Etkinlik öncesi	Önce serbest oyun oynamak, film izlemek istemediğini ifade etti sonra arkadaşlarının yanına sandalye alıp oturdu	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Film izlerken sıkılma davranışları gösterdi	
	Etkinlik sonrası	Bireysel serbest oyun oynadı. Daha sonra Tom ve Jerry ile ilgili resim çizdi	
F	Etkinlik öncesi	Film izleneceğini öğrendiğinde ellerini vurarak “Yaşasın” dedi	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Sonuna kadar dikkatli izledi, ara sıra arkadaşlarıyla konuştu	
	Etkinlik sonrası	Serbest saat diliminde resim yapmak istediğini söyledi. Çizgi filmle ilgili resim yaptı.	
G	Etkinlik öncesi	Yanıdaki arkadaşına ben oradaki fareyi çok seviyorum dedi	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Sonlara doğru dikkati dağıldı, fakat ilgi ile izledi	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman diliminde süreçten ilgilendiğini gösteren davranışlar sergilemedi. Evcilik köşesinde oynadı.	
H	Etkinlik öncesi	“Yaşasın ben bu filmi çok seviyorum ”dedi	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Arkadaşlarıyla ara sıra konuşsa da, sonuna kadar dikkatle izledi	
	Etkinlik sonrası	Boyalarını alarak serbest resim çalışması yaptı, film ile ilgili karakterler çizdi.	
I	Etkinlik öncesi	Film izleyeceğini öğrendiğinde, kayda değer bir tepkisi olmadı	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Filmi kısa süreli izledi ve ilgisiz davranışlar sergiledi	
	Etkinlik sonrası	Serbest ve bireysel oyun oynadı, arkadaşlarıyla bloklardan kule yaptı.	
J	Etkinlik öncesi	Film izleneceğini öğrendiğinde erkek arkadaşlarına “birlikte oturalım” dedi, mutlu olduğu gözlemlendi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Filmi izlerken sürekli olarak heyecanlı davranışlar sergiledi	
	Etkinlik sonrası	Serbest oyun sırasında büyük bloklarla çiftlik oyununu oynadı	
K	Etkinlik öncesi	Film izleneceğini öğrendiğinde kayda değer yorum yapmadı	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	İlgili ve dikkatliydi, mutlu olduğu gözlemlendi	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman diliminde süreçten ilgilendiğini gösteren davranışlar sergilemedi.	

L	Etkinlik öncesi	İlgili ve istekli davranışlar sergilemediği gözlemlendi	Düşük Düzye Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Çizgi filmi sakin ve dikkatle izlediği gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest oyunda izlediklerini oyun ortamına taşıdı.	
M	Etkinlik öncesi	“En çok sevdiğim çizgi film” dedi, mutlu olduğu gözlemlendi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Sürekli yanındaki arkadaşlarına “ben kediyim” dedi, program sonuna kadar ilgili olduğu gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarıyla birlikte büyük geçmeli Legolarla oyun kurdular ve bina inşa ettiler.	
N	Etkinlik öncesi	Film izleneceğini öğrendiğinde kayda değer yorum yapmadı	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Yanındaki arkadaşlarıyla sürekli konuşup dikkatlerini dağıttı	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman sürecinde evcilik oyuncaklarıyla oynadı	
O	Etkinlik öncesi	“Hey yaşasın, en sevdiğim film” dedi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Arkadaşlarıyla olan tavırları heyecanlı ve dikkatliydi.	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarıyla serbest oyun oynadı. Tahtalarla ve Legolarla çiftlik yaptılar.	
P	Etkinlik öncesi	Programla ilgili olarak kayda değer yorumda bulunmadı	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Sessiz ve sakin izledi	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarıyla oyun hamuru oynadı	
R	Etkinlik öncesi	Filmi izleneceğini öğrendiğinde mutlu ve sevinçli olduğu gözlemlendi; arkadaşına “benim Tom ve Jerry tişörtüm var” dedi	Düşük Düzye Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Heyecanlı olduğu gözlemlendi süreç sonuna kadar dikkatli ve ilgiliydi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest oyunda bir ara arkadaşlarına “Tom ve Jerry oynayalım” dedi. Olumsuz tavırlar sergiledi. “Ben kediyim seni yakalayacağım” dedi.	
S	Etkinlik öncesi	Çizgi film izleneceğini öğrendiğinde sevinçli yüz ifadeleri sergiledi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Başlarda dikkatli ve ilgiliydi sonlara doğru dikkati dağıldı.	
	Etkinlik sonrası	Oyun hamurları ve boyalarla serbest çalışmalar yaptı.	
T	Etkinlik öncesi	“Ben bu çizgi filmi çok seviyorum” dedi	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Dikkatli bir şekilde izlediği gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zamanda evcilik oyuncaklarıyla oynadı.	
U	Etkinlik öncesi	Mutlu ve sevinçli olduğuna dair ifadeler sergiledi	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Arkadaşlarıyla ara sıra konuşsa da, filmi dikkat ve ilgiyle izledi	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman diliminde süreçten ilgilendiğini gösteren davranışlar sergilemedi.	

Tablo 2’deki bulgular incelendiğinde, çocukların çizgi film (Tom ve Jerry) programından (uygulamasından) sonra, öğrencilerden “R” kod adlı erkek çocuk

düşük düzeyde olumsuz etkilenmiş olup, dört kız çocuk düşük düzeyde olumlu etkilenmiştir. Araştırma kapsamında bulunan on beş çocuk ise uygulamadan olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilenmemiştir.

Yukarıdaki tabloya göre etkilenmeyen gruptaki çocukların filmin izlettirilmesinin ardından ilgi köşesi etkinliklerinde filmi kapsayan veya filmle ilgili hiçbir davranışta bulunmadıkları belirlenmiştir. Rutin oyunlar oynamışlar ve rutin resim çalışmalarında bulunmuşlardır. Düşük düzeyde olumlu etkilenen grupta ise filmin ardından yaptıkları serbest resim çalışmasında dostluk mesajlarını içeren çalışmalar yaptıkları gözlenmiştir.

Uygulamadan sadece bir kişi (R) olumsuz etkilenmiştir. Diğer taraftan, çizgi filminden olumlu etkilenen grubun çoğunluğunu kız çocuklar oluşturmakta olup, etkilenmeyen grupta kız ve erkek çocukların benzer dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

Yukarıdaki bulgular, Çizgi film olan “Tom ve Jerry”nin okul öncesi eğitimi alan 60-72 ay grubu çocuklar üzerinde olumlu etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Benzer şekilde Saturnine (2004, s.3)’nin yapmış olduğu ‘Çizgi Filmlerin Çocuk Davranışlarına Etkileri’ adlı araştırmasında; okul öncesi eğitime devam eden çocukların çizgi filmdeki bazı şiddet görüntüleri ve olumsuz sahnelerin taklit edilerek gerçek hayata uyarlanmasını bazı örnekler vererek açıklamıştır

3. ÇOCUK TİYATROSUNA (PİNOKYO) İLİŞKİN BULGULAR

60-72 Aylık çocuklar üzerinde uygulanan çocuk tiyatrosuna (Pinokyo) ait bulgular Tablo 3’ de verilmiştir.

Uygulama türü: Çocuk Tiyatrosu

Adı: Pinokyo Çocuk Tiyatrosu

Tablo 3. Pinokyo Adlı Çocuk Tiyatrosuna Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi

Birey Kodu	Aşama	Değerlendirme	Karar
A	Etkinlik öncesi	Tiyatroya giderken heyecan davranışları sergiledi. Servis boyunca arkadaşlarıyla sohbet etti.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi.
	Etkinlik süreci	Tiyatroyu başından sonuna kadar ilgili ve dikkatli bir şekilde izledi, tiyatro sonundaki müziğe eşlik ederek arkadaşlarıyla birlikte dans etti.	

	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde ise diğer arkadaşlarıyla birlikte serbest oyuna katıldı, birlikte kukla oynattılar.	
B	Etkinlik öncesi	Gidilecek yerle ilgili yorum yapmadı. Sakin tavırlar sergiledi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Tiyatroyu ilgi ve dikkatle izledi. Dikkatini en çok Pinokyo'nun insan oluşumunda yoğunlaştırdı.	
	Etkinlik sonrası	Tiyatroyla ilgili yorumlar yaptı. Tiyatroyu çok beğendiğini dile getirdi.	
C	Etkinlik öncesi	Gidilecek yerle ilgili yorum yapmadı. Sakin tavırlar sergiledi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Tiyatronun müziği başlayınca elleriyle tempo tutmaya başladı ve yol boyunca arkadaşlarıyla etkinlikle ilgili yorumlar yapmaya başladı. Süreci dikkat ve ilgiyle sona erdirdi.	
	Etkinlik sonrası	Tiyatroyla ilgili yorumlar yaptı. Tiyatroyu çok beğendiğini dile getirdi. Köşelerde oyun oynadı. Pinokyo'yu canlandırdı. Burnuna uzun bir oyuncak parçası yerleştirdi. "Ben yalan söylemem" dedi.	
D	Etkinlik öncesi	Etkinliğin konusunu bildiğinden serviste Pinokyo'yla ilgili yorumlarda bulundu.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Oyun sırasında hep hareketli ve dikkati dağınıktı, bir ara dikkatini topladı ve izlemeye devam etti.	
	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde arkadaşlarının kurmuş olduğu kukla köşesindeki oyuna izleyici olarak katıldı. Daha sonra kendi aralarında tiyatroyla ilgili yeni bir oyun kurdular.	
E	Etkinlik öncesi	İlk defa tiyatroya gideceğini söyledi. Servisle giderken arkadaşlarıyla gideceğimiz yer hakkında sohbet etti.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Tiyatronun müziği başlayınca elleriyle tempo tutmaya başladı. Oyun kahramanları çıkınca heyecanla gülümsedi, tiyatro bitene kadar ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde çocuklara resim kâğıdı dağıtıldı ve serbest resim çalışmasında mavi periyi yaptı. Yanındaki arkadaşına dönerek "Mavi peri iyilik yapıyor" dedi	
F	Etkinlik öncesi	Tiyatro ya gidileceğini duyunca hiç tepki göstermedi ve "ben gitmek istemiyorum" dedi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Tiyatro başlangıcında dağıtılan bayrağı "ben istemiyorum" dedi ve almadı. Tiyatroyu başından sonuna kadar ilgiyle izledi	
	Etkinlik sonrası	Resim yapmak için oturdu, biraz sonra Öğrenci A onu kukla köşesine çağırdı ve arkadaşlarıyla Pinokyo tiyatrosuna katıldı.	
G	Etkinlik öncesi	Önceden tiyatroya gittiğini belirtti ve arkadaşlarıyla kısa yorumlarda bulundu.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Tiyatronun başlangıcındaki müziği ve dansları ilgiyle izledi ortalara doğru biraz sıkıldı.	
	Etkinlik sonrası	Okula geldiğimizde öğrenci G, öğrenci H ile kukla köşesinde tiyatronun konusunun içeren oyun sergilediler.	

H	Etkinlik öncesi	Tiyatroya giderken “acaba nasıl bir şey” dedi ve oldukça durgundu.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Süreçte en çok mavi peri çıktığında ilgilendi. Tiyatroyu sonuna kadar ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Okula geldiğimizde kukla köşesinde tiyatronun konusunun içeren oyun sergiledi “Arkadaşlar birbirlerine yalan söylememeli” dedi.	
I	Etkinlik öncesi	Tiyatro öncesi herhangi bir davranış farklılığı göstermedi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Tiyatro başladığında dikkati biraz dağınıktı, fakat zaman ilerledikçe dikkatini topladı ve ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Okula geldiğimizde önce resim yapmak istediğini söyledi sonra vazgeçip kızların tiyatro etkinliğine katıldı.	
J	Etkinlik öncesi	“Ben hiç tiyatroya gitmedim” dedi. Bazı duyguları yoğundu, biraz da heyecanlıydı.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinliği başından sonuna kadar ilgiyle izledi. Tiyatro sonundaki müziğe eşlik ederek arkadaşlarıyla birlikte dans etti.	
	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde resim etkinliğini seçti ve Pinokyo’nun burnunu çok abartılı biçimde çizmişti.	
K	Etkinlik öncesi	Tiyatroya gitmeden önce çok sakindi hiç soru sormadı. Serviste de aynı sakinliğini korudu.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Tiyatroyu ilgiyle izledi. Pinokyo’nun burnunun uzadığı sahneleri daha dikkatli izledi.	
	Etkinlik sonrası	Tiyatroyla ilgili konuştu ve beğenisini dile getirdi. Serbest zaman etkinliğinde arkadaşlarının kurmuş olduğu kukla köşesindeki oyuna izleyici olarak katıldı.	
L	Etkinlik öncesi	Servisle giderken arkadaşlarıyla gideceğimiz yer hakkında sohbet etti.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Süreci dikkat ve ilgiyle sona erdirdi.	
	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde arkadaşlarının kurmuş olduğu kukla köşesindeki oyuna izleyici olarak katıldı.	
M	Etkinlik öncesi	Gidilecek olan tiyatroyla ilgili farklı yorumlar yaptı. Serviste çevreyle çok ilgilendi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Tiyatro başladığında arkasına yaslandı ve izledi. Mavi peri bölümünde dikkati kısa bir sürede olsa dağıldı.	
	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde hiçbir şey yapmak istemediğini söyledi.	
N	Etkinlik öncesi	Tiyatroya hiç gitmediğini söyledi ve tiyatronun nasıl bir yer olduğunu merak etti ve bazı sorular sordu.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Tiyatronun başından sonuna kadar ilgisi ve dikkati dağınıktı.	
	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde hiçbir şey yapmak istemediğini söyledi.	

O	Etkinlik öncesi	Tiyatro ve gideceğimiz yerle ilgili yorum yapmadı. Serviste dışarıyla ilgilendi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Oyun sırasında hep hareketli ve dikkati dağınıktı, sürekli elindeki bayrakla etraftaki ışıklarla ilgilendi.	
	Etkinlik sonrası	Okula geldiğimizde tahta bloklarla oynadı.	
P	Etkinlik öncesi	Tiyatroya gideceğimizi öğrenince çok sevindi. Oldukça heyecanlı olduğu gözlemlendi	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Tiyatro bitene kadar ilgiyle izledi. Özellikle mavi perinin olduğu bölümü daha çok zevk alarak izledi.	
	Etkinlik sonrası	Okula geldiğimizde tiyatroyu çok beğendiğini söyledi. Sonra Pinokyo'yu ve mavi periyi çizdi.	
R	Etkinlik öncesi	Kayda değer bir tepkisi olmadı. Serviste arkadaşlarıyla farklı konularda konuşmalar yaptı.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Süreci sonuna kadar dikkat ve ilgiyle izlemedi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman etkinliğinde tahta bloklarla serbest oyun kurdu.	
S	Etkinlik öncesi	Yol boyunca arkadaşlarıyla gideceğimiz yer ve etkinlikle ilgili yorumlar yaptı.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Süreçte kısa süreli dikkati dağıldı; ancak sonlara doğru ilgi ve dikkatle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Kukla köşesinde arkadaşlarıyla birlikte tiyatroyu canlandırdı.	
T	Etkinlik öncesi	Herhangi bir yorumda bulunmadı. Sakin ve sessiz tavır sergiledi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinliği sonuna kadar ilgiyle izledi. Yanındaki arkadaşlarıyla tiyatro hakkında konuştu.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman etkinliğinde arkadaşlarının kurmuş olduğu kukla köşesindeki oyuna katıldı.	
U	Etkinlik öncesi	Servisle giderken arkadaşlarıyla gideceğimiz yer hakkında sohbet etti ve aynı zamanda çevreyle ilgili izlenimlerini aktardı.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Tiyatro başladığında dikkati biraz dağınıktı fakat zaman ilerledikçe dikkatini topladı ve ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Okula geldiğimizde "burnu nasıl uzadı, şapkasının altında bir şey mi vardı" dedi ve bloklarla serbest oyun oynadı.	

Tablo 3'teki Pinokyo Çocuk Tiyatrosu etkinliğinden araştırma kapsamındaki çocukların 5'i etkilenmezken, 15 tanesinin orta düzeyde söz konusu etkinlikten etkilendikleri belirlenmiştir.

Pinokyo etkinliğinden sonra okuldaki ilgi köşelerinde çocuklara ilişkin yapılan değerlendirme sonucunda, orta derecede olumlu etkilenen grupta tiyatro sahnesi canlandırılıp oynanmıştır. Bununla birlikte, yüksek düzeyde olumlu etkilenen grubun aralarında geçen konuşmalarda ve yaptıkları resimlerde, yalan söylememek

dürüst olmak vb. gibi davranışların ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Ayrıca, tiyatro (Pinokyo) etkinliğinde verilmek istenen mesajın cinsiyetlere göre ortak algılandığı görülmüştür.

Yukarıdaki bulgular; Tiyatro programı olan “Pinokyo”nun okul öncesi eğitimi alan 60-72 ay grubu çocuklar üzerinde olumlu etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

4. SİNEMAYA (ALVIN VE SİNCAPLAR) İLİŞKİN BULGULAR

60-72 Aylık çocuklar üzerinde uygulanan çocuk sinemasına (Alvin ve Sincaplar) ait bulgular Tablo 4’ de verilmiştir.

Uygulama türü: Sinema

Adı: Alvin ve Sincaplar

Tablo 4. Alvin ve Sincaplar Adlı Çocuk Sinemasına Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi

Birey Kodu	Aşama	Değerlendirme	Karar
A	Etkinlik öncesi	Yol boyunca gidilecek yerle ilgili yorumlar yaptı. Salonda kısa süreli korku yaşadı.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Etkinliği ilgi ve beğeniyle izledi. Müziklerle birlikte ritim tuttu.	
	Etkinlik sonrası	Resim etkinliğine katıldı, resimlerinde izlemiş olduğu filmde etkilenmediği gözlemlendi.	
B	Etkinlik öncesi	Etkinlik öncesi sakindi. Çok fazla soru sorup yorum yapmadı.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinliği sakin ve durağan izledi.	
	Etkinlik sonrası	Resimlerinde etkinlikten etkilenmediği gözlemlendi. Serbest oyunda izlediklerini oyun ortamına taşımadığı gözlemlendi.	
C	Etkinlik öncesi	İlk kez böyle bir ortamda bulunduğu için, biraz heyecanlı ve endişeliydi, etkinlikle ilgili çok fazla yorum yapmadı.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Ortamda biraz şaşkınlık yaşadı. Etkinliği sonuna kadar ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest oyunda izlediklerini oyun ortamına taşımadığı gözlemlenmiştir.	
D	Etkinlik öncesi	Gidilecek yerle ilgili sorular sordu, etkinlik öncesi sakindi, serviste sakin davranışlar sergiledi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Sinemayı birinci yarıya kadar ilgiyle izledi, ikinci yarının başlarında biraz sıkıldı. Daha sonra dikkatini toparlamış ve ilgiyle etkinliğin sonuna kadar izlemiştir.	
	Etkinlik sonrası	Resimlerinde etkinlikten etkilendiği gözlemlendi, büyük bir sincap robot çizdiğini söylemiştir.	

E	Etkinlik öncesi	Herhangi bir davranış farklılığı gözlemlenmemiştir. Serviste önde ve diğer arkadaşlarıyla oturmak istediğini belirtti.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Salona girildiğinde kısa süreli bir şaşkınlık yaşadı ve etkinlik süresince dikkatli ve ilgili olduğu gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde resimlerden etkilendiği gözlemlendi. Resimlerinde sadece kız sincaplardan olan Jeanette'ı yaptı.	
F	Etkinlik öncesi	Gidilecek olan sinema ile ilgili farklı yorumlar yaptı. Serviste çevreyle çok ilgilendi.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Müzik başlayınca el ve ayaklarıyla tempo tuttu. Bitene kadar ilgiyle izledi. Özellikle sonlara doğru daha ilgiliydi.	
	Etkinlik sonrası	Resim çalışması sırasında müziğini mırıldanmıştı, etkilendiğini gösteren serbest resim çalışmaları yaptı.	
G	Etkinlik öncesi	“Sinemanın ne olduğunu biliyorum ve çok seviyorum” dedi. Heyecanlı olduğu davranışlarından belliydi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Süreçte sakin davranışlar sergiledi, ilgiyle ve dikkatle izledi.	
	Etkinlik sonrası	“Gel oradakiler gibi dans edelim” dedi. Daha sonra evcilik köşesinde serbest oyun oynadı.	
H	Etkinlik öncesi	Etkinlik öncesi hiç yorum yapmadı, serviste de sürekli dışarıyı izledi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Arkasına yaslandı ve sonuna kadar izledi.	
	Etkinlik sonrası	Kayda değer bir tepkisi olmadı.	
I	Etkinlik öncesi	Hiç yorum yapmadı Biraz heyecanlı olduğu gözlemlendi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinliği sonuna kadar dikkatli bir şekilde ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Resimlerinde etkinlikten etkilendiği gözlemlenmiştir. Resimde sadece erkek sincapları yapmıştır. Renklerini çok özenli ve benzer yanlarıyla seçti.	
J	Etkinlik öncesi	Heyecanlıydı ve istekli davranışlar sergiledi. Yol boyunca arkadaşlarıyla sürekli sohbet etti.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Etkinliği sonuna kadar dikkat ve ilgiyle seyretti. Yanındaki arkadaşlarına film hakkında kısa yorumlar yaptı.	
	Etkinlik sonrası	Sonrası tahta bloklar ve legolarla çiftlik kurdu.	
K	Etkinlik öncesi	Önceden böyle bir ortamda ailesiyle birlikte bulunduğunu ve sinemadan çok hoşlandığından bahsetti, biraz heyecanlıydı.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Süreçte sakin davranışlar sergiledi, etkinliği dikkatli ve ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde etkinlikle ilgili yorumlara katıldı.	

L	Etkinlik öncesi	Önceden böyle bir ortamda bulunmadığından dolayı biraz endişeliydi gidilecek yerle ilgili sorular sordu.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Etkinlik esnasında zaman zaman yanındaki arkadaşlarıyla konuşup dikkatlerini dağıttı. Etkinliği sonuna kadar dikkatle izlemedi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman etkinliğinde izlemiş olduğu filmden etkilenmediği gözlemlendi.	
M	Etkinlik öncesi	Önceden böyle bir ortamda bulunmadığından dolayı biraz endişeliydi gidilecek yerle ilgili sorular sordu.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Süreçte sakin davranışlar sergilemiştir. İkinci yarıdan sonra erkek sinicplarin çıkmasıyla daha dikkatli izlediği gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest oyunda izlediklerini oyun ortamına taşıdığı gözlemlendi.	
N	Etkinlik öncesi	Etkinliğe gideceğini öğrendiğinde kayda değer bir yorumda bulunmadı.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinlik esnasında filmle çok fazla ilgilenmedi. Yanındaki arkadaşlarıyla konuşarak dikkatlerini dağıttı.	
	Etkinlik sonrası	Filmdeki tartışma sahnesini canlandırdı.	
O	Etkinlik öncesi	Etkinlik müziğiyle başlangıçta ara ara tempo tuttu.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Etkinlik müziği süresince ara ara tempo tutmuştur bir süre sonra sıkıldığı gözlemlenmiştir. Sonlara doğru dikkati gittikçe azalmıştır.	
	Etkinlik sonrası	Resimlerinde etkinlikten etkilenmediği gözlemlendi. Serbest oyunda izlediklerini oyun ortamına taşımadığı gözlemlenmiştir.	
P	Etkinlik öncesi	“Sinemayı çok seviyorum” dedi. Mutlu ve heyecanlı olduğu gözlemlendi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinlik başlamadan önce çok hareketli yerinde duramıyordu, başlamasıyla birlikte dikkat kesildi, ilgisi etkinlik sonuna kadar sürdü.	
	Etkinlik sonrası	Serbest resim çalışmasında izlenen etkinliğin birebir kopyasını yaptığı gözlemlendi.	
R	Etkinlik öncesi	Giderken heyecan davranışları sergiledi servis boyunca arkadaşlarıyla sohbet etti.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinlik esnasında filmle çok fazla ilgilenmedi.	
	Etkinlik sonrası	Okula gelindiğinde ise diğer arkadaşlarıyla birlikte serbest oyuna katıldı, bloklarla oynadı. Oyun içerisinde “gel oradakiler gibi şarkı söyleyelim” dediği gözlemlendi.	
S	Etkinlik öncesi	Mutlu ve heyecanlı olduğu gözlemlendi. Yol boyunca sinemayla ilgili yorumlarda bulundu.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Süreçte sakin davranışlar sergilendi. En çok ta yarışma sahnesinde dikkati uzun süreliydi.	

	Etkinlik sonrası	Resimlerinde dans eden sincapları çizmiştir. Etkinlikten etkilendiği gözlemlendi. Serbest oyunda izlediklerini oyun ortamına taşıdığı gözlemlendi.	
T	Etkinlik öncesi	Herhangi bir yorumda bulunmadı. Sakin ve sessiz tavırlar sergiledi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Etkinliği sonuna kadar ilgiyle izledi. Yanındaki arkadaşlarıyla film hakkında konuştu.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman etkinliğinde filmde etkilendiğini gösteren tavırlar sergilemedi.	
U	Etkinlik öncesi	Etkinlik öncesi sakindi. Çok fazla soru sorup yorum yapmadı. Serviste arkadaşlarıyla etrafa ilgili sohbet etti.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Yeteri kadar ilgi ve dikkatle izlemedi. Zaman zaman yanındaki arkadaşlarıyla konuştu.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman etkinliğinde filmde etkilenmediği gözlemlenmiştir. Tahta bloklardan kule yaptığı görülmüştür.	

Tablo 4'teki bulgular incelendiğinde sinema (Alvin ve Sincaplar) uygulamasından sonra çocukların 9'u orta, 4'ü de düşük olmak üzere olumlu etkilenmiş olup, 7'si ise etkilenmemiştir. Sinema (Alvin ve Sincaplar) etkinliğinden etkilenen gruptaki çocukların her iki cinsiyetten oluşması etkinlikte veya sinema filminde kız ve erkek karakterlerin bulunmasına bağlanabilir.

Tablo 4'teki bulgular göz önünde bulundurulduğunda, etkilenen gruptaki çocuklar her iki cinsiyetten oluşmaktadır. Erkek çocuklar yaptıkları resim etkinliğinde erkek sincapları, kızlar ise kız sincapları çizmişlerdir. Kız çocukları da müzik yarışmasını evcilik oyuncakları köşesinde canlandırmışlardır. Bazı çocuklar sınıf içi etkinliklerinde sinemadan etkilendiklerini gösteren davranışta bulunmamışlardır. Verilmek istenen mesaj her iki grubu da etkilemiş olup, cinsiyetlere göre eşit dağılmıştır.

Yukarıdaki bulgular; sinema programı olan Alvin ve Sincaplar'ın okul öncesi eğitimi alan 60-72 ay grubu çocuklar üzerinde olumlu etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Öztekin (2008)'in yapmış olduğu çalışma sonucunda Türkiye'deki pek çok çocuk programı dış kaynaklıdır. Bu durum yabancıların kültürüne olan özeni beraberinde getirmekte bu durumda çocukları olumsuz yönden etkilemektedir sonucuna varmıştır.

5. İNTERNET OYUNLARINA (BEN 10 VE WINX) İLİŞKİN BULGULAR

60-72 Aylık çocuklar üzerinde uygulanan İnternet Oyunlarına (Ben10 ve Winx) ait bulgular Tablo 5’ de verilmiştir

Uygulama türü: İnternet Oyunları

Adı: Ben10 ve Winx

Tablo 5. İnternet Oyunlarına Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi

Birey Kodu	Aşama	Değerlendirme	Karar
A	Etkinlik öncesi	Programa çıkarken yorumda bulunmadı, fazla ilgilenmedi.	Düşük Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Program süresince yönergeleri doğru algıladı. Bazı ifadelerinden heyecanlı olduğu, beğendiği gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest resim çalışmalarından ve bazı ifadelerinden etkilendiği gözlemlendi.	
B	Etkinlik öncesi	Yorum yapmadı. Kayda değer bir davranışta bulunmadı.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Sakin ve durgundu, arkadaşlarıyla iletişim içinde değildi. Verilen yönergeyi anlamakta sıkıntı çekti.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta kendi başına tahta bloklarla oyunu tercih etti.	
C	Etkinlik öncesi	Programa çıkarken yorumda bulunmadı fazla ilgilenmedi.	Yüksek Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Sürekli arkadaşlarıyla iletişim halindeydi hareketli ve şiddet içeren davranışlar sergilediği gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Bilgisayar başında sergilediği davranışların aynısını serbest zaman etkinliğinde de gösterdi.	
D	Etkinlik öncesi	Bilgisayar oyununa çıkılacağını öğrendiğinde çok sevindi.	Yüksek Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	“Ben 10’un oyununu, kendim açabilirim” dedi. Çok hareketli olarak süreci tamamladı.	
	Etkinlik sonrası	Serbest oyun oynamak istediğini söyledi. Oyunda ben 10’un köpeğini dolgu oyuncaklardan yaptığı gözlemlendi.	
E	Etkinlik öncesi	‘Ne oynayacağız? Nasıl oynayacağız?’ gibi meraklı sorular sordu.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Yaşı küçük olduğu için yönergeleri anlamakta sıkıntı yaşadı ve arkadaşlarından yardım istedi. Sonlara doğru çok ilgili olduğu gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Winx ve Barbi resim çalışmaları yaptığı gözlemlendi.	
F	Etkinlik öncesi	İlgili ve istekli davranışlar sergilemediği gözlemlendi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Çok dikkatli ve istekli olmadığı gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta sadece kukla köşesinde oyun oynamak istediğini belirtti.	

G	Etkinlik öncesi	“Yaşasın! Pasta süsleyeceğim” dedi.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Yukarıda Winx oyunlarından oynadı. Sürekli arkadaşlarıyla iletişim içinde olduğu gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta süreçteki etkinlikten etkilendiği yaptığı resim çalışmalarından anlaşıldı.	
H	Etkinlik öncesi	Okula geç geldiği için süreç öncesi etkilenme derecesi gözlemlenmedi.	Düşük Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinlik sonuna kadar çok dikkatli ve ilgili olduğu izlendi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest resim çalışmasında Winx kızı çizdi.	
I	Etkinlik öncesi	Laboratuara çıkılacağını öğrenince mutlu ve sevinçli olduğu gözlemlendi.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Program süresince ilgili ve istekli olduğu ve hareketli olduğu gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Etkinlikten sonra arkadaşlarına katıldı. Hareketli davranışlarının oluşu gözden kaçmadı. Ben 10 ‘u çizdi.	
J	Etkinlik öncesi	“Yaşasın bilgisayar laboratuvarına gidiyoruz” dedi. İlgili ve istekli olduğu gözlemlendi.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Sonuna kadar ilgi ve istekle devam etti. Heyecan içeren ifadeleri gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta kazağının kollarını çıkararak “ben dünyayı kurtarmaya geldim” dedi, programdan etkilendiği gözlemlendi. Serbest oyun diliminde oynadığı oyunun karakterine büründü. Etkinlikle ilgili resim yaptı.	
K	Etkinlik öncesi	Rahatsızlığından dolayı okula geç geldi. Etkinlik öncesi durumu gözlemlendi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Programın ortalarında katılabildi. İlgili ve istekli olarak oyuna devam etti. Ara sıra arkadaşlarından yardım istedi.	
	Etkinlik sonrası	Programı oyun ortamına taşımadığı gözlemlendi. Blok köşesinde sakin bir şekilde oynadı.	
L	Etkinlik öncesi	Kayda değer bir tepkisi olmadı.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Sıkı sık arkadaşlarından yardım istedi. İlgili olduğu gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman diliminde bilgisayarda oynadığı oyunlardan etkilenmediği gözlemlendi. Oyun hamurlarıyla oynadı.	
M	Etkinlik öncesi	“Evde bilgisayarım yok” dedi. Mutlu ve sevinçli olduğu gözlemlendi.	Yüksek Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Oynarken heyecanlı davranış sergilediği gözlemlendi. Ara sıra arkadaşlarıyla iletişimde bulundu.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta kazağının kollarını çıkararak “ben 10 oldum” dedi, hareketli davranışlar sergiledi. Kurduğu serbest oyunda da bilgisayar laboratuvarında oynadığı oyunun karakterine büründü. Etkinlikle ilgili resim yaptı.	

N	Etkinlik öncesi	Program öncesi ne ve nasıl olacağıyla ilgilenmedi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Sürekli arkadaşlarının oyununu bozdu dikkati ve ilgi süresi dağınıktı.	
	Etkinlik sonrası	Programdan etkilenmediği gözlemlendi. Serbest zaman diliminde evcilik oyunu oynadı.	
O	Etkinlik öncesi	Yukarıya çıkacağımızı öğrenince yaşasın dedi. Arkadaşlarıyla oturmak istediğini söyledi.	Yüksek Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	“GTA oynamak istiyorum” dedi. Fakat “ben ben 10’u çok seviyorum” dedi. Yönergeleri dinleyerek ve izleyerek oyuna devam etti.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman diliminde oyunu seçti ve saldırgan davranışlar sergiledi. Daha sonra resim çalışmasını tercih etti ve etkilendiğini gösteren çalışmalar yaptı.	
P	Etkinlik öncesi	İlgisizdi ve çıkmak istemediğini ve sınıfta kalmak istediğini belirtti.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Sakin ve rahat tavırlar sergiledi. Genellikle arkadaşlarını izledi. Sonlara doğru kendisi de etkinliğe katıldı.	
	Etkinlik sonrası	Programdan çok etkilenmediği gözlemlendi. Serbest oyunda evcilik köşesinde oynadı.	
R	Etkinlik öncesi	İlgili ve istekli davranışlar sergilemediği gözlemlendi.	Yüksek Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Oyun esnasında davranışlarını ve konuşmalarını yapmaya çalıştı.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta öncelikle bloklarla oynadı. Daha sonra arkadaşlarının kurmuş olduğu Ben 10 oyununa katıldı.	
S	Etkinlik öncesi	Mutlu ve sevinçli olduğu gözlemlendi.	Düşük Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Oynarken heyecanlı davranış sergilediği gözlemlendi. Sürekli arkadaşlarıyla iletişim halindeydi.	
	Etkinlik sonrası	Winx’li resimler yaptı, etkilendiği gözlemlendi.	
T	Etkinlik öncesi	Programla ilgili kayda değer bir tepkisi olmadı.	Düşük Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Başlarda ilgisi ve dikkati dağınıktı arkadaşlarıyla konuşmaya çalıştı, sonlara doğru daha dikkatliydi.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta arkadaşları resim yaparken “annem bana Winx’li toka alacak” dedi. Winx’li resimler yaptı.	
U	Etkinlik öncesi	Programa çıkılacağını öğrendiğinde heyecanlı ve istekli tavırlar sergiledi.	Düşük Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Sonuna kadar ilgi ve dikkatli bir şekilde devam etti, heyecan içeren ifadeleri gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	“Ben 10’un karavanını çok seviyorum” dedi, bloklardan karavan yaptı.	

Tablo 5'teki değerlendirmelere göre bilgisayarda internet oyunları (Ben10 ve Winx) programı çocukların 5'ini yüksek düzeyde olumsuz, 4'n orta düzeyde olumsuz, 5'ini ise düşük düzeyde olumsuz etkilemiş olup, 6'sının da etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5 incelendiğinde, olumsuz derecede etkilenen çocukların çoğunluğunu hareketli erkek çocuklar oluşturmuş olup, bu çocuklar "Ben10" karakterinin şiddet içeren davranışlarını ve tavırlarını sınıf ortamına taşımişlardır. Kız çocukları içerisinde olumsuz etkilenen grup incelendiğinde ise kızların davranışlarına, tavırlarına ve yaptığı resimlere "Winx" karakterinin yansıdığı grlmştir. Her iki cinsiyette de beklenen durumun gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca, uygulamadan etkilenmeyen gruba bakıldığında, kız ve erkek çocuklar arasındaki sakin yapıdaki çocuklardan oluştuğu belirlenmiştir.

Yukarıdaki bulgular ; "İnternet oyunu programı olan "Ben 10" ve "Winx"ın okul öncesi eğitimi alan 60-72 ay grubu çocuklar üzerinde olumsuz etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Yapılan benzer bir çalışmada Canbek ve Sağıroğlu (2007), çocuklarımızın ve generimizin internette kontrolsüz ve bilinçsizce ulaşmaları durumunda pek çok olumsuzluklara yol açacağı görüşü ve sonucuna ulaşmışlardır.

6. BİLGİSAYARDA EğİTİM OYUNLARINA (MATEMATİK ÖğRENİYORUM, BİLİM VE DOğA, TRAFİK KURALLARINI ÖğRENİYORUM) İLİşKİN BULGULAR

60-72 Aylık çocuklar üzerinde uygulanan bilgisayarda eğitim oyunlarına (Matematik Öğreniyorum, Bilim ve Doğa, Trafik Kurallarını Öğreniyorum) ait bulgular Tablo 6' de verilmiştir.

Uygulama türü: Bilgisayarda Eğitim Oyunları

Adı: "Matematik Öğreniyorum 1 2 3" eğitim CD'si, "Bilim ve Doğa" Trafik Kurallarını Öğreniyorum eğitim CD'si

Tablo 6. Bilgisayarda Eğitim Oyunlarına Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi

Birey Kodu	Aşama	Değerlendirme	Karar
A	Etkinlik öncesi	Program öncesinde hiç yorum yapmadı. Biraz heyecanlı olduğu gözlemlendi. Yönergelere verdiği cevapların doğruluğuyla sevinçli olduğu gözlemlendi.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Yönergeyi dikkatle dinledi. Verdiği cevapların doğruluğuyla mutlu oldu.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman diliminde süreçten ilgilendiğini gösteren davranışlar sergilemedi. Fakat etkinlikle ilgili yorumlara katıldı.	
B	Etkinlik öncesi	Bilgisayar laboratuvarına çıkacağımızı duyunca çok sevinmedi ve etkinlik öncesi hiç yorum yapmadı.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Yönergeleri çok iyi dinlememiş ve sıkıntı yaşadığı gözlemlendi. Bir süre sonra dikkati iyice dağıldı.	
	Etkinlik sonrası	Sınıf etkinliğinde oldukça sakindi. Süreçle ilgili kısa sohbet ortamı oluşturdular.	
C	Etkinlik öncesi	“Yaşasın bilgisayar oynayacağız” dedi, heyecanlı ve mutlu olduğu gözlemlendi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Sonuna kadar çok dikkatli ve ilgili bir şekilde tamamladı.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfa inildiğinde çok güzel şeyler yaptığından bahsetti kulaklığından aferin sesi geldiğini söyledi süreçle ilgili yorumlar yaptı. Ardından etkinlikle ilgili resimler yaptı.	
D	Etkinlik öncesi	Okula geldiğinde sakindi. Bilgisayara çıkılacağını öğrenince çok mutlu olduğu gözlemlendi.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Verilen yönergeyi dikkatle dinlemiştir. Etkinlik süresince yönergelere doğru cevap vermeye çalıştı.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfa inildiğinde yeniden bloklarla oynayacağını belirtti. Serbest oyun oynadı.	
E	Etkinlik öncesi	Program öncesi sakin tavırlar sergiledi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Yönergeleri anlamakta sıkıntı yaşadı. Yönergelerin doğruluğunda mutlu ifadeler sergilediği gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarıyla süreçle ilgili yorumlar yaptı. Daha sonra evcilik oyuncaklarıyla oynadı.	
F	Etkinlik öncesi	Bilgisayar laboratuvarına çıkacağımızı duyunca çok sevindi ve yaşasın dedi çıkarken hep sohbet etti.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Verilen yönergeyi dikkatle dinledi, ilgili ve dikkatliydi. Arkadaşlarıyla bilgi alış verişinde bulundu.	
	Etkinlik sonrası	Resim çalışması sırasında müziğini mırıldandı, arkadaşlarına “biz ne güzel şeyler öğrendik değil mi?” dedi. Etkinlikle ilgili resim yaptı.	

G	Etkinlik öncesi	Okula geldiğinde sakindi hemen evcilik kösesine gitti, bilgisayar laboratuvarına çıkmak istemedi.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Arkadaşlarıyla sürekli iletişim içindeydi, başlangıç da dikkati dağıldı fakat sonlara doğru dikkatini topladı.	
	Etkinlik sonrası	Evcilik köşesinde oyun oynadı, etkinlikten etkilenmediği gözlemlendi.	
H	Etkinlik öncesi	Bilgisayar laboratuvarına çıkacağımızı duyunca çok sevindi “ben bilgisayar oynamayı çok seviyorum” dedi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinlik süresince dikkatli ilgiliydi. Arkadaşlarıyla bilgi alışverişinde bulundu.	
	Etkinlik sonrası	Serbest resim çalışması sırasında “ben bilgisayardakilerin hepsini doğru yaptım” dedi.	
I	Etkinlik öncesi	Bilgisayar laboratuvarına çıkacağımızı duyunca etkinlikle ilgili hiç yorum yapmadı.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Biraz heyecanlıydı, verilen yönergeyi dikkatle dinledi, dikkati bir süre sonra dağıldı, başka etkinliğe geçindiğinde tekrar toplandı.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfa indiğimizde kendi kendine verilen yönergeleri mırıldanıyordu ve süreçle ilgili yorumda bulundu.	
J	Etkinlik öncesi	Laboratuvara gidileceğini öğrenince çok sevindi, “öğrenci D ve öğrenci M ile oturabilir miyim?” dedi. “Benim de evde bilgisayarım var” dedi.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Kulaklığı, kendisinin takmak istediğini söyledi, arkadaşlarıyla bilgi alışverişinde olduğu ve neşeli olduğu gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfa giderken en çok matematik oyunlarından hoşlandığını ifade etti. Daha sonra serbest oyun oynadı.	
K	Etkinlik öncesi	Olumlu veya olumsuz bir tepkisi olmadı.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Başlarda iyiydi fakat bir süre sonra sıkıldığı gözlemlendi. Yönergelerin uygulanışı sırasında sıkıntılar yaşadı.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta bloklarla serbest oyun kurdu ve orada oyuna devam etti.	
L	Etkinlik öncesi	Sakinliğini ve sessizliğini korudu. Herhangi bir yorumda bulunmadı	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Yönergeleri dikkatle ve ilgiyle dinledi. Bazen yönergelerle ilgili arkadaşlarından yardım aldı.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta pastel boyalarla serbest resim çalışması yaptı. Etkilendiğini gösteren davranışlar sergilemedi.	
M	Etkinlik öncesi	Ortamda kulaklıkları takmaları istenince biraz şaşkınlık yaşadı. Bunu takmak istemediğini ifade etti.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Süreçte sakin davranışlar sergiledi, ara sıra arkadaşlarıyla bilgi alışverişinde bulundu.	
	Etkinlik sonrası	Serbest oyunda, izlediklerini oyun ortamına taşımadığı gözlemlendi.	
N	Etkinlik öncesi	Etkinlik öncesi heyecanlıydı, orda ne yapacağımızla ilgili sorular sordu.	Orta Düzeyde

	Etkinlik süreci	Kulaklıktan, verilen yönergeleri dinlemeye çalıştı süreçte ilgili ve dikkatliydi.	Olumlu Etkilendi
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarının yanına giderek oyunlarına katıldı. Fakat daha sonra tekrar dönerek etkinlikle ilgili resim yaptı.	
O	Etkinlik öncesi	Evden biraz mutsuz ve huzursuz geldi ve “ben oyun oynayacağım” dedi.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Kulaklıkları takınca çok mutlu oldu, verilen yönergeleri dinledi, süreç içerisinde ilgiliydi.	
	Etkinlik sonrası	Resimlerinde etkinlikten etkilenmediği gözlemlendi. Serbest oyun oynadı.	
P	Etkinlik öncesi	Mutlu bir yüz ifadesiyle ‘Ne yapacağız?’ diye sordu. “Öğrenci S ile birlikte oturacağım” dedi.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Verilen yönergeyi dikkatle dinledi. Heyecanlı davranışlar sergiledi.	
	Etkinlik sonrası	“Ben biraz daha oynayacağım” dedi. Serbest zamanda pastel boyalarla etkinlik içerikli resim çalışması yaptı.	
R	Etkinlik öncesi	Evde bilgisayarı olmadığı için etkinlik öncesi hiç yorum yapmadı. Biraz şaşırmişti ve “ben nasıl oynayacağım?” dedi.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinlikte sırasında yönergelerde sıkıntı yaşadı ve yardım aldı.	
	Etkinlik sonrası	Çok fazla etkilenmediği gözlemlendi.	
S	Etkinlik öncesi	Mutlu ve sevinçli bir ifadeyle karşıladı. Arkadaşlarıyla konuyla ilgili yorumlar yaptı.	Orta Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinlik içerisinde mutlu olduğu ifadeleri gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Yapılan etkinliği içeren resim çalışmaları yaptığı gözlemlendi.	
T	Etkinlik öncesi	Etkinliğe çıkılacağını öğrenince çok yorum yapmadı.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	İlgili ve dikkatliydi, yönergeleri dikkatle dinledi, mutlu olduğu gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman diliminde süreçten ilgilendiğini gösteren davranışlar sergilemedi.	
U	Etkinlik öncesi	Kayda değer bir tepkisi olmadığı gözlemlendi.	Düşük Düzeyde Olumlu Etkilendi
	Etkinlik süreci	Etkinlik süreci verilen yönergeyi dikkatle dinledi. Verilen cevapların doğruluğuyla sevindi ve mutlu oldu.	
	Etkinlik sonrası	Yapılan etkinliği serbest oyun ortamına taşıdığı gözlemlendi.	

Tablo 6’deki bilgisayarda eğitim oyunları uygulaması, araştırmaya katılan 60-72 ay grubu okul öncesi çağı çocuklarının 11’ini düşük düzeyde olumlu, 9’unu ise orta düzeyde olumlu etkilenmiştir. Uygulamadan orta düzeyde olumlu etkilenen grubun çoğunluğunu kızlar oluşturmuştur. Kız ve erkek çocuklarının sınıftaki davranışları ve konuşmaları incelendiğinde, eğitim CD’lerinden olumlu yönde

etkilendikleri, yeni şeyler öğrenmenin verdiği mutluluk ve heyecandan belirlenmiş olup, programdan beklenen durumun gerçekleştiği gözlenmiştir.

Yukarıdaki bulgular; “Bilgisayar eğitimi programı olan Matematik Öğreniyorum, Bilim ve Doğa, Trafik Kurallarını Öğreniyorum”un okul öncesi eğitimi alan 60-72 ay grubu çocuklar üzerinde orta düzeyde olumlu etkisi olduğunun ortaya koymuştur.

Benzer şekilde Mosiman ve Mosiman (2009, s. 96), yaptıkları çalışmada göre eğitsel amaçlı bilgisayar yazılımlarının çocuklara temel yeteneklerini kazandırabileceğini, fakat bunun da sınırlandırılması gerekliliği görüşünü savunmaktadırlar.

Kaçar (2006), yapmış olduğu araştırmasında eğitim yazılımlarının çocukların özellikle bilişsel gelişime büyük katkısı olduğu sonucuna varmıştır.

7. TELEVİZYON DİZİSİNE(SELENA) İLİŞKİN BULGULAR

60-72 Aylık çocuklar üzerinde uygulanan televizyon dizisine (Selena) ait bulgular Tablo 7’ de verilmiştir

Uygulama türü: Televizyon Dizisi

Adı: Selena

Tablo 7. Televizyon Dizisi Selena’ya Ait Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi

Birey Kodu	Aşama	Değerlendirme	Karar
A	Etkinlik öncesi	Program öncesi sakin ve durgundu. İzleme öncesi filmle ilgili yorumlar yaptı.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Dikkatle izledi bazı kelimeleri tekrarladı	
	Etkinlik sonrası	Oynayan arkadaşların yanına giderek ben kızların teyzesi olacağım dedi. Sonra aynanın karşısında sihir hareketleri yaptı.	
B	Etkinlik öncesi	Programın izleneceğini öğrendiğinde sakin tavırlar sergiledi	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	İlk önceleri ilgisi dağınıktı ortalara doğru dikkati biraz topladı.	
	Etkinlik sonrası	Diğer arkadaşlarıyla birlikte serbest oyun oynadı. Tahta bloklarla oyunlar kurdu.	
C	Etkinlik öncesi	Programla ilgili yorum yapmadı iki arkadaşıyla birlikte oturmak istediğini söyledi.	Etkilenmedi

	Etkinlik süreci	Yanındaki arkadaşlarıyla sürekli konuştu. İlgilenmediği gözlemlendi.	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarıyla birlikte taso oyunu oynadı.	
D	Etkinlik öncesi	İzlemek istemediğini ifade etti. “Ben bilgisayar oynayacağım” dedi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Programla hiç ilgilenmedi. Etrafıyla ilgiliydi.	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarıyla taso oynadı.	
E	Etkinlik öncesi	Programı izleyeceğini öğrenince heyecanlı ve sevinçli olduğu gözlemlendi.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Programı sonuna kadar ilgili ve dikkatli izledi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest zaman diliminde serbest resim yapmayı seçti ve sadece Selana’yı çizdi.	
F	Etkinlik öncesi	Fazla bir tepki vermedi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	İzlerken konuştu ve arkadaşlarına bir şeyler sordu.	
	Etkinlik sonrası	Serbest oyun onadı.	
G	Etkinlik öncesi	“Ben Selana’yı çok seviyorum” dedi. Heyecanlı olduğu gözlemlendi.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	En öne oturarak, programın sonuna kadar ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest resim etkinliği yapmak istedi, Selena ve arkadaşlarını çizdi.	
H	Etkinlik öncesi	Programın izleneceğini öğrenince ellerini vurarak “çok güzel, çok seviyorum” dedi.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Sonuna kadar dikkat ve ilgiyle izledi ve bazı konuşmaları tekrarladı.	
	Etkinlik sonrası	Evcilik oyuncaklarıyla oynarken “arkadaşlar gelin, Selena’yı oynayalım” dedi. Bir ara aynanın karşısına geçip sihir hareketleri yaptı.	
I	Etkinlik öncesi	Sınıfta kalmak ve oyun oynamak istediğini ifade etti.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Diğer erkek arkadaşlarıyla bilgisayar oynamak istediğini söyledi, programın çok az bir kısmını izledi.	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarıyla önce taso, sonra bloklarla oynadı.	
J	Etkinlik öncesi	Kayda değer bir tepkisi olmadığı gözlemlendi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	İzledi, fakat ara sıra dikkati dağınıktı.	
	Etkinlik sonrası	Sınıfta taso oynayan arkadaşlarını izledi sonra büyük Legolarla oynadı. Resim çalışmasında doğa resimleri yaptı.	

K	Etkinlik öncesi	Programın izleneceğini öğrendiğinde sakin tavırlar sergiledi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	İlk önce ilgisi dağınıktı, Hades'in çıktığı bölümde dikkati biraz toparlandı.	
	Etkinlik sonrası	Diğer arkadaşlarıyla birlikte taso oyunu oynadı.	
L	Etkinlik öncesi	Dikkat çekecek önemli bir tepki göstermedi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Başlarda biraz sıkıldı, sihir bölümlerinde dikkatini toparladı.	
	Etkinlik sonrası	Evcilik oyuncaklarıyla serbest oynadı.	
M	Etkinlik öncesi	İzlemek istemediğini ifade etti, "gözlerimi kapatarak izleyeceğim" dedi.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Sürekli yanındaki arkadaşlarıyla konuştu çok az bölümünü izledi.	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarıyla önce taso oynadı sonra bloklarla oynadı.	
N	Etkinlik öncesi	"Yaşasın çok seviyorum" dedi. Arkadaşlarıyla ön sırada oturmak istediğini söyledi.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Çok dikkatli ve ilgiyle izledi. Bazen yanındaki arkadaşlarına bir şeyler söyledi.	
	Etkinlik sonrası	Selena oynayan arkadaşlarını izledi, sonra resim çalışması yaptı, Selena yapması için arkadaşlarından yardım istedi.	
O	Etkinlik öncesi	Ben izlemek istemiyorum dedi. Bloklarla oynamak istediğini ifade etti.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	İlgisiz ve isteksiz bir şekilde izledi.	
	Etkinlik sonrası	Bloklarla ve legolarla araba yaptı.	
P	Etkinlik öncesi	Programın izleneceğini duyunca gülümseyerek ben çok seviyorum dedi.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Sonuna kadar dikkat ve ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Selana, oynayan arkadaşlarının oyununa katıldı.	
R	Etkinlik öncesi	İzleneceğini öğrendiğinde kayda değer bir tepkisi olmadı.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	Kısa süreli izledi ilgisiz davranışlar sergiledi.	
	Etkinlik sonrası	Serbest ve bireysel oyun oynadı, çiftlik resmi yaptı.	
S	Etkinlik öncesi	Programın izleneceğini sevinçli ve mutlulukla karşıladı.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	İzlerken ara sıra arkadaşlarıyla konuştu ve bir şeyler sordu.	
	Etkinlik sonrası	"Arkadaşlar Selena oynayalım ama ben Selena olacağım" dedi. Selena oyunu oynadılar. Ara ara kendi kendine sihir hareketleri yaptı.	
T	Etkinlik öncesi	Programın izleneceğini öğrenince mutlu bir ifadeyle benim Selana kıyafetim var dedi.	Orta Düzeyde Olumsuz Etkilendi
	Etkinlik süreci	Ara ara dikkati dağılsa da sihir bölümlerini dikkat ve ilgiyle izledi.	
	Etkinlik sonrası	Resim etkinliğine katılıp arkadaşlarından yardım alarak Selana resmi yaptı.	

U	Etkinlik öncesi	Hoşlanmadığını ve izlemek istemediğini ifade etti.	Etkilenmedi
	Etkinlik süreci	İlgisizdi, sürekli etrafıyla ilgilendi.	
	Etkinlik sonrası	Arkadaşlarının kurduğu oyunlara katıldı ve devam etti. Etkilendiğini gösteren davranışlar sergilemedi.	

Tablo 7’deki televizyon dizisi etkinliği araştırma örneklemini oluşturan 20 çocuğun 8’ini orta düzeyde etkilemiş olup, 12’sini de etkilemediği belirlenmiştir. Orta düzeyde olumsuz etkilenen grubun çoğunluğu kız çocuklarından oluşmaktadır. Çocukların “Selena”daki bütün ifadeleri ve sihir davranışlarını sınıftaki oyun ortamına taşıdıkları gözlenmiştir. Etkilenmeyen grubun ise çoğunluğunu erkek çocuklar oluşturmaktadır.

Yukarıdaki bulgular; televizyon dizisi olan Selena’nın okul öncesi eğitimi alan 60-72 ay grubu çocuklar üzerinde orta düzeyde olumsuz etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Benzer şekilde İnanlı (2009) çalışmasında, televizyondaki gerçek dışı olayların çocuğa anlayabileceği dil ile açıklanması, sanal ile gerçeklik arasındaki farkın anlatılması gerekliliği sonucuna varmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde çocuklar çevresel faktörlerden en az kalımsal faktörler kadar etkilenmektedirler. Aileler ve eğitimciler çocukların çevreden neden olumlu veya olumsuz etkilendiklerini bilirse, onlara sağlıklı eğitim ortamını daha kolay düzenleyebilir. Yapılan araştırmalardan elde edilen verilere bakıldığında, okul öncesi eğitim çağındaki çocukların etkilendikleri en önemli şeyler arasında, izlettirilen ve oynattırılan programlar yer almaktadır.

Çocuk programlarının 60-72 ay (60-72 aylık) grubundaki okul öncesi çocuklarının davranışlarına olumlu ve/veya olumsuz etkilerinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Araştırma kapsamındaki çocukların büyük bir çoğunluğu (15'i) çizgi film (Tom ve Jerry) uygulamasından etkilenmemiş olup, 4 kız öğrencinin ise düşük düzeyde olumlu etkilendiği gözlenmiştir.
- Araştırmada, Pinokyo Çocuk Tiyatrosu etkinliğine katılan çocukların çoğunluğu (15 çocuk) ilgili etkinlikten orta düzeyde olumlu etkilenmiş olup, 5 çocuk etkilenmemiştir. Etkinlikteki mesajlar doğru algılanmıştır (yalan söylememek dürüst olmak, arkadaşların birbirlerine olan özgüvenleri vb.). İnsanların çevresindeki kişilere karşı dürüst davranması gerektiği şeklindeki amacın bu uygulamada gerçekleştiği tespit edilmiştir.
- Araştırmada Sinema (Alvin ve Sincaplar) uygulamasından sonra çocukların yarısından fazlasının (9 öğrenci) orta düzeyde etkilendiği, 4'ünün ise düşük düzeyde etkilendiği tespit edilmiş olup 7'sinin ise etkilenmediği gözlenmiştir. Etkilenen gruptaki çocukların cinsiyetlerine bakılacak olursa, erkek çocuklarla kız çocuklar eşit gözükmemektedir. Olumlu etkilenen çocuklara bakıldığında sinemanın içeriğinde yer alan arkadaşlık, dostluk, yardımlaşma ve birbirine destek olma gibi konulardan olumlu etkilendikleri ve bu durumun davranışlarına yansıdığı görülmüştür. Etkilenmeyen çocukların ise yaptıkları resim çalışmalarında ve serbest oyunlarında bu etkinliğe ilişkin herhangi bir durumu aktarmadıkları görülmüştür.
- Araştırmaya göre bilgisayarda internet oyunları (Benten ve Winx) programının çocukların büyük bir çoğunluğunu (14 kişi) olumsuz yönde

etkilediği saptanmıştır. Bununla birlikte, Ben10 internet oyunundan olumsuz etkilenen çocukların tamamı erkek çocukları iken, Winx internet oyunundan olumsuz etkilenen çocukların ise hepsinin kız öğrenci olduğu görölmüştür. Ben10 internet oyunundan olumsuz etkilenen erkek çocukların hemen hepsinin ellerine geçirdikleri herhangi bir oyuncağı silah yaptıkları, birbirlerine karşı şiddet içeren davranışlar gösterdikleri ve agresif tavırlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte Winx internet oyunundan olumsuz etkilenen kız çocuklarının ise, serbest resim çalışmalarında Winx kızlarının resimlerini yaparken, filmdeki büyü sözcüklerinin ve ifadelerinin gerçek olduğuna inandıkları, çocukların aralarında geçen konuşmalarında sihir ve büyü kelimelerini sık sık kullandıkları görölmüştür. Kız çocuklarının sihir dizilerinden daha çok etkilendikleri ve bunları yaşamlarına yansıttıkları görölmektedir.

- Araştırmada çocukların etkilene düzeylerini tespit etmek üzere uygulanan bir diğer program ise bilgisayar eğitim programları olup, bu uygulamanın çocukların tamamını olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Uygulamadan orta düzeyde olumlu etkilenen grubun çoğunluğunu kızlar oluşturmuştur. Yeni şeyler öğrenmenin verdiği mutluluk ve heyecan çocukların eğitim CD'lerinden olumlu yönde etkilendiklerini ortaya koymuştur. Bu sonuç, programdan beklenen durumun gerçekteştiğini göstermiştir.
- Televizyon dizisi etkinliğinin, araştırmaya katılan çocukların 8'ini orta düzeyde etkilendiği, 12'sini de etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Programdan, orta düzeyde olumsuz etkilenen grubun çoğunluğunun kız, etkilenmeyen grubun ise çoğunluğunun erkek çocuklardan oluştuğu saptanmıştır. Bu durum, televizyon dizisindeki (Selena) karakterlerin çoğunluğunun genç kızlardan oluşmasından ve kızların elbise, makyaj gibi fiziksel görünümlerinin ön plana çıkmasından kaynaklanıyor olduğu düşünölmektedir. Etkilenen çocukların filmdeki bütün sihir ifadeleri ve sihir davranışlarını sınıftaki oyun ortamına taşıdıkları gözlenmiştir.

Bu araştırma 60-72 ay grubu çocuklarının çocuk programlarından ve kitle iletişim araçlarından nasıl ve hangi düzeyde etkilendiklerini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, farklı evrelerde (farklı sosyo-ekonomik yapıdaki ailelerin çocukları, farklı yaş grubuna mensup, farklı coğrafyadaki çocuklar vb.) bu tür programların çocuklar üzerinde daha derin ve ileriye yönelik olumlu olumsuz davranışlara yol açıp açmadığının araştırılması gerekmektedir. Bu çerçevede elde edilen sonuçlara göre aile ve çocuğun yakın çevresi ve RTÜK'e şu öneriler sunulabilir:

- Çocuklara izlettirilen programlar, çocuklar için hazırlanmış ve titizlikle seçilmiş olmalıdır.
- Çizgi film yapımcılarına, RTÜK'e, televizyon kanalı yapımcılarına, eğitimcilere ve ailelere büyük sorumluluk ve görevler düşmektedir.
- Çocukların izlediği ya da oynadığı çocuk programları her zaman seçici, titizlikle hazırlanmış programlardan oluşmalıdır. Çocuk, oynarken veya izlerken genellikle kendisini oradaki kahramanların yerine koyabilmektedir.
- Çocukların çizgi film etkinliğine pek fazla ilgi göstermemesi, "Tom ve Jerry" adlı filmin, geçmişte olduğu gibi günümüzde de birçok televizyon kanalı tarafından gösteriliyor olması ve CD'lerinin piyasada çok yaygın olmasına bağlanabilir. Uygulamada, R kod adlı erkek öğrencinin ise olumsuz etkilenmesi ve hırçın-sinirli davranışlar göstermesinin ailevi problemlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu kapsamda probleme neden olan konunun tespit edilmesine yönelik gereken düzeyde araştırmaların yapılarak konuyla ilgili tüm tarafların (aile, çocuk, çevre vb.) bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır.
- İzlettirilen programların çocuğun yaşına, gelişim düzeyine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Yapılan araştırmalar da bunu doğrulamaktadır. İleriki yaşlardaki suç oranları, çocuğun çocukluk devresinde yaşadığı bazı olaylar bu varsayımı doğrular niteliktedir.
- Pek çok olguyu görerek ve duyarak yetişen çocuğun her alandaki gelişimine hitap edecek çocuk programları hazırlanmalı ve seçilmelidir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, çocuk programlarını hazırlarken ve sunarken daha dikkatli olunması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda, akademik çevrelerin çocukların bu gününü ve yarınını etkileyecek unsurlar üzerinde yapacağı araştırmaların aileler, RTÜK,

öğretmenler, bürokratlar ve diğ er uygulayıcılara ışık tutması, fikren ve bedenen sağlıklı nesillerin ve toplumların yetişmesi açısından hayati öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

- AÇEV, (1999). *7 Çok Geç*. İstanbul: Ana Çocuk Eğitimi Vakfı.
- Adıgüzel, Ö. H. (1993). *Oyun ve Yaratıcı Drama İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akarcalı, S. (1996). Televizyon ve Şiddet. *Yeni Türkiye*. 2 (11), 553–560.
- Aklan, C. (1977). *Eğitim Teknolojisi: Kuramlar-Yöntemler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alan, İ. (2009). *Sevgi İçerikli Çizgi Filmlerin İlköğretim 5. Sınıftaki Çocukların Görsel Sanatlar Dersinde Yaptıkları Resimler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altınköprü, T. (2001). *Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Anderson, D. Levin, S. ve Lorch E. (1977). Department of Psychology, University of Massachusetts, Amherst, MA 01002 AVCR. 25, No2, Summer.
- Aral, N., Can, Y. M. ve Kandır, A. (2000). *Okul Öncesi Eğitim ve Anasınıfı Programları*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Aral, N., Kandır, A. ve Yaşar, M. C. (2002). *Okul Öncesi Eğitimi*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Arı, M. ve Bayhan, P. (2002). *Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar Destekli Eğitim*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Arı, R., Gençdoğan, B., Sarı, H., Başaran, I., Yılmaz, F. ve Şeker, S. (2002). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Mikro Yayınevi.
- Arslan, M. (2005).Avrupa Birliği Ülkelerde Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi ve Mevcut Durumu *Milli Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı:167
- Aşkaroğlu, B. (2006) *Şiddet İçeren Çizgi Filmlerin İlköğretim Dönemi Çocukların Resimleri Üzerine Etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Avcı, N. ve Ersoy Ö. (2001) Okul Öncesi Dönemde Entegrasyonun Önemi ve Uygulamalarda Dikkat Edilecek Noktalar. *Milli Eğitim Dergisi*, (1–8), 144.

- Aydın, O. ve Aydın, H. (1999). *Okul Öncesi Çocuğunun Gelişim Özellikleri*. Marmara Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı, İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Aydoğan, Y. ve Koçak, N. (2003). Okul Öncesi Çocuklarının Dil Gelişimlerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 159, 1-3.
- Ayhan, Ş. (1998). *İlköğretim Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitimi İle İlgili Düşünceleri ve Okul Öncesi Eğitimden Beklentileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayrancı, E. (2010). *Okul Öncesi Eğitimin Önemi*. 20.08.2010, <http://muglabalarisi.com/bulten/Okul%20%C3%96ncesi%20E%C4%9Fitimin%20%C3%96nemi.doc>
- Bakış, Ü. (1986). *Çocuk Tiyatrosunda Oyunculuk Sanatı*, Devlet Tiyatroları İç Eğitim Dizisi A: 22, Ankara.
- Bandura, A., Pastorelli C., Barbaranelli, C. ve Cappara, G. V. (1999). Self-Efficacy Pathways to Childhood Depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76 (2), 258-269.
- Baron, M. E. ve Brogton, D. D. (2001). Media Violence Pediatrics, 108.
- Baş, T. ve Akturan, U.(2008). Nitel Araştırma Yöntemleri Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Başal, H. A. (1999). 3-6 Yaş Çocukların Günlük Yaşamlarında Televizyon ve Televizyon ile İlgili Ana-Baba Görüşleri. *İletişim Ortamlarında Çocuk Birey Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1172, 215-241.
- Bayhan, P. ve Uzmen, S. (2000). Görme Engelli Çocuklar İçin Bilgisayar Destekli Merkez Önerisi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitim Dergisi*, 1 (2), 51-58.
- Baykan, S. (1994). *Okul Öncesi Eğitiminde İlke ve Yöntemler*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Benson, J. B. ve Haith, M. M. (2009). *Social and Emotional Development in Infancy and Early Childhood*. Oxford: Academic Press.

- Berson, I. ve Berson, M. (2003). Digital literacy for effective citizenship. *Social Education*, 67 (3), 164-167.
- Büyüközer, S. (1995). Bilgisayar Destekli Eğitim. *Bilişim Dergisi*, (7), 24–26.
- Campell, D. (2002). *Mozart Etkisi*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Can, A. (1995). *Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocukların Gelişimine ve İletişimine Yönelik Etkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Can, A. (1996). *Çocuk ve Çizgi Film*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Canbek, G. ve Sağıroğlu, S. (2007). Çocukların ve Gençlerin Bilgisayar ve İnternet
- Cesur, S. ve Paker, O. (2007). Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, www.e-sosder.com, 6, 106-125.
- Choma, C.J. , Hossler, S., Leu, R., Nelson, D., Ray, S., Wilcox, B. ve Ybarra, B. (2004). “Effects of Cartoons on Children”, <http://www.bgsu.edu/departments/tcom/faculty/ha/tcom103fall2004/gp9/> (Erişim Tarihi: 05.12.2010).
- Cuffaro, H. K. (1984). Mikrocomputers in education: Why is earlier better? *Teachers College Record*, 85 (4), 558-568.
- Çamurdan, A. (2007). Görsel Medyanın Çocuk Sağlığına Etkileri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 16 (2), 25-30.
- Çaplı, B. (1996). Çocuk ve Televizyon. *Yeni Türkiye*, Kasım-Aralık, (12), 1334-1337.
- Davis, S., Brandy, S. G., Rodrigue, K. ve Pulvers, K. (1999). An Examination Of Internet Usage On Two College Campuses. *College Student Journal*, 33 (2), 257-260.
- Durlu, L. Ö. (1995). *Bilgisayar Oyunları ve Cinsiyet Rollerini*. Çocuk ve Toplum, Ankara: Gündoğan Yayınları.

- Ekiz, H., Bayam, Y. ve Ünal, H. (2003). Mantık Devreleri Dersine Yönelik İnternet Destekli Uzaktan Eğitim Uygulaması. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2 (4), 92-99.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1998). *Gelişim Öğrenme-Öğretme: Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, S. ve Alemdar, K. (1990). *İletişim ve Toplum*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ergün, M. (1980). Oyun ve Oyuncak Üzerine-I. *Milli Eğitim*, 1 (1), 102-119.
- Fromberg, D. P. (1995). *The Full-day Kindergarten: Planning and Practicing a Dynamic Themes*, Curriculum Early Childhood Education Series. Teachers College Press.
- Göde, D. ve Susar, F. (1997). Okul Öncesi Eğitimin Önemi ile Bu Eğitimde Oyunun ve Bedensel Etkinliklerin Rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi*, (2).
- Gönenç, Ö. (2005). İletişimin Çocuğa Etkisi. 2. *Uluslar Arası Çocuk ve İletişim Kongresi*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul.
- Gözaydın, N. (2007). Dil, Çocuk ve Oyun. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 13 (664), 291-297.
- Gülcü, A. ve Alan, M. A. (2003). *Bilgisayarın Temelleri ve İnternet Rehberi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güler, D. (1990). *Eğitim İletişimi Kurumu Olarak Çocuk Televizyonunu ve Uygulamaları ile Bir Model Önerisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Güneysu, S. (2001). Neden Erken Çocukluk Eğitimi. *Çocuk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, (2), 22-24.
- Güngör, N. (1995). *Çocuk ve Toplum*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Gürel, N. R. (1998). Çocuk ve Çizgi Film. *Yeni Kervan*, 1 (4), 30-32.
- Güvenç, B. (1980). Çocuk Oyun ve Televizyon. *TRT Çocuk Yayınları Semineri*, Program Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Güvenliği, *Politeknik Dergisi*, 10 (1), 33-39.

Haktanır, G. (2007). (Ed.). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Haktanır, G. ve Aktağ, Y. (1997). 3-4 Yaş Çocuklarının Motor Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi. *10. Ya-Pa Okul öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, Ankara.

Hamamcı, M. (2006). *Macromedia Flash MX ile Okul Öncesi Eğitim için Materyal Geliştirme*. (Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi Bölümü, Ankara.

Houghton S., Milner, N., West J., Douglas G., Lawrence, V., Whiting, K., Tannock, R. ve Durkin, K. (2004). Motor Control and Sequencing of Boys With Attention Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD) During Computer Game Play. *British Journal of Educational Technology*, 35 (1), 21-34.

Işık, M. (2007). *Televizyon ve Çocuk*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Işıksal, M. ve Aşkar, P. (2003). İlköğretim Öğrencileri için Matematik ve Bilgisayar Öz-Yeterlilik Algısı Ölçekleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 1-8.

İnanlı, M. S. (2009). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Televizyondaki Çocuk Programlarının Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Sözel Şiddet ve Anti Sosyal Sözcükler İçerme Durumunun İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

İnce, M. (1991). *Çizgi Filmlerin 6-18 Yaş Grubu Bireylerin Yaşantılarındaki Yeri ve Önemi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

İpşiroğlu, N. ve İpşiroğlu, Z. (1997). *Çocuk Kültürü*. İstanbul: Mavi Bulut Yayınları.

Kandır, A. (2001). Çocuk Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, Temmuz-Ağustos, (151), 102-104.

Kaçar, A. Ö. (2006). Okul Öncesi Eğitimde Bilgisayar Destekli Eğitimin Yeri ve Önemi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kapferen, J. N. (1985). *Çocuk ve Reklâm*, (Ş, Önder çev.). İstanbul: AFA Yayınları.

- Kayalı, K. (1977). *Yerli Sinema Konusunda Genelleşmiş Yargılar Üzerine*. A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi, Basın ve Yayın Yüksek Okulu.
- Kerkez, F. (2006). *Oyun ve Egzersizin Yuva ve Anaokuluna Giden 60-72 ay Grubu Çocuklarda Fiziksel ve Motor Gelişime Etkisinin Araştırılması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Kırışlıoğlu, O. (2002). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kızıldağ, Ş. (2001). *Medya Çocukları*. İstanbul Şehir Yayınları Kitapları, Ankara: Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası.
- Kocadaş, B. (2005). *Kültür ve Medya*. Malatya: Ahmet Yesevi Üniversitesi.
- Koçak, N. (2001). Erken Çocukluk Döneminde Eğitim ve Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı. Sayı:151.
- Köknel, Ö. (1996). *Şiddet*. Ankara: Altın Yayınları
- Kubey R. W., Lavin, M. J. ve Barrows, J. R. (2001). Internet Use and Collegiate Academic Performance Decrements: Early Findings. *Journal of Communication*, 366-382.
- Küçük Kurt, M. (1989). Televizyon ve Çocuk. *Düşünceler Dergisi*, 3 (3), İzmir: Ege Üniversitesi Basım Evi.
- Küçükturan, G. (2003). Okul Öncesi Fen Öğretiminde Bir Teknik: Analoji. *Milli Eğitim Dergisi*, (157).
- MacBride, S. (1981). *Many Voices One World*. London: Sage Publ.
- MEB, (2002). *36-72 Aylık Çocuklar için Okul Öncesi Eğitim Programı*. İstanbul: YA-PA Yayıncılık.
- MEB, (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programı Kitapçığı*. Ankara.
- MEGEP, (2007). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Bireyin Gelişimi*. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Ankara.

- MEGEP, (2008). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Animasyon*. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Ankara.
- MEGEP, (2009). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Bireyin Gelişimi*. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. 20.08.2010, http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141EO0001.pdf.
- Miller, E. ve Almon, J. (2009). *Crisis in the Kindergarten: Why Children Need to Play in School*. College Park, Alliance for Childhood. Maryland.
- Mosiman, M. A. ve Mosiman, M. (2009). *The Smarter Preschooler*. America: Brighter Insights, Arizona.
- Newson, J. (1995). Televizyonda Şiddet ve Çocukların Korunması (Ş. Özusta Çev.) *Türk Psikoloji Bülteni*, (2), 59-61.
- Nutku, Ö. (1976). *Yaşayan Tiyatro*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (1991). *Okul Öncesi Eğitimi*, (3. Baskı). M.E.B. Devlet
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (1998). *Kız Sanat Okulları İçin Okul Öncesi Eğitimi*. İstanbul: M.E.B. Yayınları, s.12-13
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Oskay, Ü. (1978). Toplumsal Gelişimde Radyo ve Televizyon, Geri Kalmışlık Açısından Olanaklar ve Sınırlar. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları*, No: 410, Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları No: 5, Ankara.
- Ömeroğlu, E. ve Yaşar, M. C. (2004). Okul Öncesi Eğitim. *Görüş Dergisi*.
- Özbek, A. (2003). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen Çocukların İlköğretim Birinci Sınıfta Sosyal Gelişim Açısından Öğretmen Görüşüne Dayalı Olarak Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özdoğan, B. (2000). *Çocuk ve Oyun*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özkök, T. (1985). *İletişim Kurumları Açısından Kitlelerin Çözülüşü*, (1. Baskı). Tan Düşünme.

- Özön, N. (1981). *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özön, N. (1985). *Sinema Uygulayımı Tarihi*, İstanbul: Hil Yayınevi.
- Özön, N. (2000). *Sinema Televizyon Video, Bilgisayarlı Sinema Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Özönder, C. vd. (2005). *İlköğretim Okullarında Şiddet ve Taciz-İlköğretim Okullarının 7 ve 8. Sınıflarında Okuyan Öğrencilerin "Okulda Şiddet" ve "Taciz" Kavramlarına İlişkin Kavramsallaştırmaları*. Ankara: Türk Eğitim Sen.
- Öztekin, S. (2008). *Çocuk Televizyonunun Eğitim ve Eğlendirme Özelliklerinin Çocuğun Gelişimine Etkisi: Digtürk Baby TV Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Parlakıyıldız, B. ve Yıldızbaş, F. (2004). Okul Öncesi Eğitimde Öğretmenlerin Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına Yönelik Uygulamalarının ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Pembecioğlu, N. (2006). *Türk ve Dünya Sinemasında Çocuk İmgesi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Peri, C. (1997). *Okul Öncesinde İzlenen Televizyon Programları ve Bu Programların Eğitimsel Değeri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yok Oluşu*, (Kemal İnal, Çev.). İstanbul: İmge Kitabevi.
- Poyraz, A. (2002). Televizyon ve Küçük Çocuk, *AÇILIM - Präventive Arbeit mit Migrantenfamilien und Ausländerbeirat der Landeshauptstadt, AKA - Aktiv für interKulturellen Austausch e.V München*
- Poyraz, H. ve Dere, H. (2001). *Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık

- Pratt, W. M. (1992). Family World, Couple Satisfaction, Parenting Style and Mothers' and Fathers' Speech to Young Children. *Merril Palmer Quarterly*, 38 (2), 245.
- Rigel, N. (1996). Reality Show ve Haber Programlarının 1994-1995 Karşılaştırılmalı Etki Analizi. *Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı*, Sayı: 11, Eylül-Ekim.
- Rose, E. (2010). *The Promise of Pre-school*. Oxford: University Press.
- Samurçay, N. (2010). *Çocuk Psikolojisi Açısından Tiyatro*. 20.08.2010, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/13/1160/13660.pdf>.
- Sancak, Ö. (2003). *Okul öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 6 Yaş Çocuklarına Sayı ve Şekil Kavramlarının Kazandırılmasında Bilgisayar Destekli Eğitim ile Geleneksel Eğitim Yöntemlerinin Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Saturnine, R. (2004). The Adverse Effects of Cartoons on the Minds of our Children, <http://www.awn.com/articles/adverse-effects-cartoons-minds-our-children> (Erişim Tarihi: 05.12.2010).
- Sayar, K. ve Dinç, M. (2009). Televizyon ve Çizgi Filmlerin Çocukların Değer Oluşumuna Etkileri. 01.11.2010, <http://www.psikiyatri.org/online/2009010672/psikososyal/televizyon-ve-cizgi-filmlerin-cocuklar%C4%B1n-de%C4%9Fer-olu%C5%9Fumuna-etkileri.html>.
- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim, Öğrenme ve Eğitim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sillars, S. (1995). *İletişim*. Ankara: Özgün Matbaacılık A.Ş.
- Simon, T. (1985). Play and Learning With Computers. *Early Child Development and Care*, 19, 69-78.
- Sutherland, R., Facer, R., Furlong, R. ve Furlong, J. (2000). A New Environment for Education? The computer in The Home. *Computers & Education*, 34, 195-212.
- Szappanos, I. (1992). Visuelle Erziehung im Kindergarten. Asthetische Erziehung in Ungarn. *Hochschule der Künste Berlin*, 26-33.

- Şirin, M. R. (1998). *Televizyon Çocuk ve Aile*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- TRT, (1989). *Genel Yayın Planı*. Ankara: Basılı Yayınlar Müdürlüğü Yayınları, No: 197.
- Tokgöz, O. (1979). "Türkiye de Kitle Haberleşme Araçları ve Çocuklar"3-6 Ocak1979tarikhinde düzenlenen Türkiye Uluslar arası Çocuk Yılı Konferansına sunulan bildiri.
- Tuğrul, B, (2002). *Anaokulu Eğitimi Alan ve Almayan Çocukların İlkokul Birinci Sınıftaki Akademik Başarı ve Ruhsal Uyum Davranışlarının Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tuğrul, B. (2002). Erken çocukluk Döneminde Öğrenmeyi ve Öğretimi Kolaylaştıran Özellikler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 22, 141-146.
- Turan, F. (2004). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ve Programının Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*,(62), 1-3
- Türkdoğan, G. (1984). *Sanat Eğitimi Yöntemleri (Resim-iş öğretimi)*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Ünsal, A. (1996). *Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Whetsone, M. L. (1996). Raising Children in a Computer Age. *Ebony*, 51 (7), 144-147.
- Yalçın, O. (1973). *Çocuk Resminin Dili*. İstanbul: Ozan Yayın.
- Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. (2005). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1997). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (1999). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yavuzer, H. (2004). *Çocuğunuzun İlk Altı Yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005) Nitel Araştırma Yöntemleri Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2005). Eğitim Yönetiminde Bilgisayarlardan Faydalanmanın Avantajları ve Dezavantajları. *Milli Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yürütücü, A. (2002). Bilişim Toplumunda İlköğretim Sürecindeki Eğitim Teknolojileri. *I. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuar Bildirisi*, Sakarya Üniversitesi, s. 5-37.
- Zembat, R. (1997). *Okul öncesi Eğitim Kurumlarında Bilgisayar Kullanımının Mevcut Durumu Nasıldır? Nasıl Olmalıdır?*. I. Ulusal Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı 2, Ankara, s. 380-389.
- Zembat, R. vd. (1995). İstanbul'daki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlarla İlgili Bir Durum Tespiti Araştırması. *10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*. 22-25 Mayıs. Ankara: YA-PA Yayınları.
- Zongur, Y. (1994). *Düşünsel Gelişim Açısından Türkiye'de Çocuk Tiyatrosu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

Ek-1: Etkinlik Gözlem Raporu

GRUP ETKİNLİKLERİNDE GÖZLEM RAPORU 1

Tarih: 07.12. 2009 08.30

Adı Soyadı: Öğrenci I, Öğrenci M, Öğrenci R

Yaş Grubu: 60-72 ay

Etkinlik: Serbest oyun

Kayıt Tutan: Özlem Mehtap EMİR

Gözlenen Mekân: Anasınıfı

Detaylar:

“Tom ve Jerry” isimli program saat 08.30’da çocuklara izlettirildi. Çocuklar programı ilgiyle izlediler. Daha sonra serbest oyun saatine geçildi. Bazı çocuklar serbest resim çalışmalarını yaptılar. Kız çocukların bir kısmı serbest resim yaptılar, bir kısmı evcilik ve erkek çocukların hepsi serbest oyun oynadılar.

Erkek çocuklardan Öğrenci I, Öğrenci M oyunlarında mangal yakıp yemek pişirdiler, masa hazırladılar. Sonra Öğrenci R’a tasmaya benzer bir şey takıp “bizim köpeğimiz olur musun”? diye sordular. Öğrenci R ben kedi olacağım seni yakalayacağım dedi. Bloklarla serbest oyun kurdular.

Kız öğrencilerden bazıları resim çalışması yapmak istediler. Programdakine benzeyen resim çalışmalarını yaptılar. Bazı kız öğrenciler diğer oyun köşelerinde serbest oynadılar

NOT: Gözlenen durumun hepsi kamera kayıtlarındadır.

GRUP ETKİNLİKLERİNDE GÖZLEM RAPORU 2

Tarih: 21.12.2009

Yaş grubu: 60-72 ay

Gözlenen çocuk: sınıftaki bütün öğrenciler

Gözlem yapan: Özlem Mehtap EMİR

Gözlenen Mekân: Anasınıfı

Detaylar:

21.12.2009 günü saat 10.30 sınıftaki bütün çocuklara Pinokyo adlı çocuk tiyatrosu izlettirildi. Etkinlikten sonra çocuklar sınıf ortamında gözlemlendi. Erkek çocuklar kendilerince Lego ve blok köşesinde oyun kurdular. Daha sonra öğrenci S öğrenci I öğrenci C öğrenci A hep birlikte evcilik köşesinde Pinokyo adlı kukla oyununu oynadılar. Bazı kız ve bazı erkek çocuklar, kurulan oyundaki koltuklara oturarak bu gösteriye katıldı Birkaç etkinlikten sonra serbest resim çalışması yapmak istediler. Kız çocuklardan bazıları resimlerinde pinokyo tiyatrosundaki bazı karakterleri çizmişlerdi.

GRUP ETKİNLİKLERİNDE GÖZLEM RAPORU 3

Tarih: 11.02.10.2010

Yaş grubu: 60-72 ay

Gözlenen çocuk: Sınıftaki bütün çocuklar

Gözlem yapan: Özlem Mehtap EMİR

Gözlenen Mekân: Anasınıfı

Detaylar

11.02.2010 tarihinde çocuklara Alvin ve Sincaplar isimli çocuk sineması izlettirildi. Yol boyunca etkinlikle ilgili yorum yaptılar Okula gelindiğinde ise ilgi köşelerinde serbest etkinlik çalışmasına alındılar. Çocuklardan bazıları oyuncak köşesinde oyun oynamayı seçerken bazıları resim yapmak istediklerini ifade ettiler. Yapılan çalışmalara bakıldığında kız ve erkek çocuklardan bazıları yapılan etkinlikle ilgili resim çalışmaları yaptılar.

GRUP ETKİNLİKLERİNDE GÖZLEM RAPORU 4

Tarih: 01.03.2010 Saat: 10.00

Adı Soyadı: Sınıftaki erkek ve kız öğrenciler

Yaş Grubu: 60-72 ay

Etkinlik: Serbest oyun

Kayıt Tutan: Özlem Mehtap EMİR

Gözlenen Mekân: Anasınıfı

Detaylar:

1 Mart 2010 Pazartesi günü bilgisayar laboratuvarında saat 10.00'da bütün çocuklara bilgisayarlarda oyun oynatıldı. Erkek çocuklara (Ben 10) oyunlar açıldı. Erkek çocuklar gruplar halinde oynadılar. Kızlara ise (Winx) oyunları açıldı.

Oyundan sonra sınıfa inildiğinde çocuklara serbest oyun oynayabilecekleri söylendi. Erkek çocukların hemen hemen hepsi ellerine geçirdikleri herhangi bir oyuncuğı silah yaptılar. 15 dakika kadar hareketli oyun oynadılar. Oynadıkları oyunun adını 'silahçılık' koydular.

Daha sonra Öğrenci O ve Öğrenci R bu oyuna devam ettiler. Çocuklarda çok fazla hareketlilik gözlendi. Öğrenci O, Öğrenci I, öğrenci M ve öğrenci J ben 10'un kendisi ve köpeğıyle ilgili resimler yaptılar

Oyuncakların toplanması istenildiğinde oyuncakları toplamada sorun çıkardılar.

Kızlar ise serbest resim çalışması yaptılar ve bazı çocukların Winx kızlarını resme taşıdıkları gözlemlendi.

GRUP ETKİNLİKLERİNDE GÖZLEM RAPORU 5

Tarih:15. 03. 2010

Saat: 08: 20

Adı soyadı: Sınıftaki çocuklar

Yaş grubu: 60-72 ay

Etkinlik: Serbest resim

Kayıt tutan: Özlem Mehtap EMİR.

Gözlenen mekân: Anasınıfı

Detaylar: saat 08: 20 de bütün çocuklar bilgisayar laboratuvarına çıkarıldı ve kök yayıncılığın eğitim CD'leri takılarak çocukların kulaklıklarına takıldı. Ve yönergeleri nasıl dinlemeleri gerektiği anlatıldı. Laboratuvarında 20 dakikalık verimli bir zaman dilimi gerçekleştirildi. Programın işleyişiyle ilgili olarak bazı çocuklarla bazı öğrencilere yardımcı olundu. Programın içeriği matematik 1, matematik 2, matematik 3, trafik kurallarını öğreniyorum, fen ve doğa etkinlikleriyle ilgili olarak daha çok bilişsel etkinliğe yönelik eğitim CD'lerinden oluşuyor. Programın bitişinden sonra sınıfa inildi. Çocuklardan serbest resim çalışmaları yapmaları istendi. Kızlardan öğrenci P, öğrenci S, Öğrenci F bilgisayara ve oynadıkları eğitim CD'si içerikli resimler yaptı. Yine erkeklerden Öğrenci I, Öğrenci C ve öğrenci M bilgisayarla ilgili resimler yaptılar. Yapılan çalışmalar kamera kayıtlarına alındı ve resimde neler yaptıkları anlatıldı. Diğer çocuklar sıradan istedikleri şekilde serbest resim çalışmaları yaptılar.

GRUP ETKİNLİKLERİNDE GÖZLEM RAPORU 6

Tarih: 26.03.2010.

Saat: 09:00

Adı Soyadı: Öğrenci H, Öğrenci A, Öğrenci S, Öğrenci U

Yaş Grubu: 60-72 ay

Etkinlik: Serbest oyun

Kayıt Tutan: Özlem Mehtap EMİR

Gözlenen Mekân: Anasınıfı

Detaylar:

Bütün sınıfa bilgisayar ve tepegözle "Selena" adlı televizyon dizisinin 1. bölümü izlettirildi. Daha sonra çocuklar sınıfta serbest oyuna alındı. Aynı izlenen Selena dizisinden sonra erkek çocuklar kendilerince oyunlar kurdular, aralarında taso oyunu oynayanlar oldu. Sivil savunma resmi yaptılar.

Erkek çocuklardan bazıları tahta bloklarla ve Legolarla oynarlarken, kızlardan Öğrenci H, Öğrenci A, Öğrenci S, Öğrenci U el ele tutuşup Selena'daki gibi sözler söylediler ve sihir hareketleri yapmaya başladılar. Arlarından Öğrenci

S'yu Selena yaptılar. Selena'daki bütün karakterleri 20 dakika boyunca oyun ortamına taşıdılar. Diğer kız öğrencilerde serbest resim çalışmasında selenayı çizdiler. Çalışma süresince yapılan etkinlik türleri şunlardır:

1. Çizgi Film (Tom ve Jerry)
2. Tiyatro (Pinokyo)
3. Sinema (Alvin ve Sincaplar)
4. İnternet oyunları (Ben 10 ve Winx)
5. Bilgisayar Eğitim Cd leri (“Matematik Öğreniyorum”, “Bilim ve Doğa” ve “Trafik Kurallarını Öğreniyorum”)
6. Televizyon Dizileri (Selena)

Ayrıca, kayıtlara ilişkin bazı fotoğraflar Ek-2’de, serbest resim çalışmaları Ek-3’te ve kamera kayıtları 4 ise Ek-4’te verilmiştir. Ek-2, Ek-3 ve Ek-4 DVD formatında sunulacaktır.

Ek-2: Kayıtlara İlişkin Bazı Fotoğraflar (DVD)

Ek-3: Serbest Resim Çalışmaları (DVD)

Ek-4: Kayıtlara İlişkin Kamera Kayıtları (DVD)

Ek-5: Gözlem Formu Örneği

GÖZLEM FORMU ÖRNEĞİ	
Ad - Soyad:	
Yaş:	Gözlem yapan öğretmen:
Cinsiyet:	Yer:
Gözlem Tarihi:	
YORUM	

Ek-6: Valilik Makamınca (İl Mili Eğitim Müdürlüğü) Yapılan Deneysel Araştırmaya İlişkin Alınan İzin Belgesi

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.03.00.06-040 /
Konu : Araştırma İzni

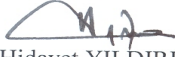
05.04.2010* 10241

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : 24/03/2010 tarih ve B.30.2.AKÜ.0.E1.00.00-510/517 sayılı Araştırma İzni konulu yazısı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Özlem Mehtap EMİR'in "**Çocuk Programlarının 5-6 Yaş Grubu Çocuk Davranışlarına Etkisi**" konulu deneysel çalışma yapmak istemektedir. Çalışmalar tamamlandıktan sonra tez çalışmasının bir örneğinin İl Milli Eğitim Müdürlüğüne teslim edilmesi şartıyla, Müdürlüğümüz Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu tarafından araştırma yapması uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde tensiplerinize arz ederim.

Hidayet YILDIRIM
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR

2.../4.../2010

Gökhan Veli KİŞİOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

1-Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)